

LELKIPÁSZTOR

EVANGÉLIKUS
LELKÉSZI SZAKFOLYÓIRAT

63. évf. II. sz.
1988. február

TARTALOMJEGYZÉK

Lelkipásztor, 1988. február hó

EGYHÁZUNK ÚTJÁN

Püspökhelyettesi jelentés (Sólyom Károly) 61

FÓRUM

Pszichológia, pszichoanalízis, vagy lelkipogondozás (Balicza Iván) ... 68

TANULMÁNYOK

John Wimber: Teljhatalmú evangélizáció (Karizmatikus igehirdetés)
(Helmut Bauer — Ford.: Ormos Elek) 70
Jézus a megtérisről (Ráskai Ferenc) 77
Magyarországi evangélikus exulánsok a gyászévtizedben
(Dr. Kathona Géza) 83
Kisiklott életek (Szenvedély és betegség)
(Balicza Iván) 93
Gyógyító történetek (Bodrog Miklós) 95

HALOTTAINK

Jeszenszky Tibor (Tóth-Szöllös Mihály) 98

IGEHIRDETŐ MŰHELYE

Hiszkegy — evangélikus szívvel (Havasi Kálmán) 100
Böjt 3. vasárnapja (Dr. Cserháti Sándor) 104
Böjt 4. vasárnapja (Dr. Nagy István) 107
Böjt 5. vasárnapja (Szakál Árpád) 111
Virágvasárnap (Labossa Lajos) 114
Nagycsütörtök (Káposzta Lajos) 117
Nagypéntek (Csizmazia Sándor) 120
Húsvét 1. napja (Zászkaliczky Péter) 122
Húsvét 2. napja (Missura Tibor) 126

LELKIPÁSZTOR

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Nagy István

A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 1088 Budapest VIII., Puskin u. 12.

Tel.: 142-074 Eng. sz.: EL/11/1976

Készült az Evangélikus Teológiai Akadémia ofset gépén.

Eng. sz.: 4335 Felelős: Dr. Nagy István

Előfizetés havi 42.- forint, fél évre 250.- forint, egy évre 500.- forint

EGYHÁZUNK ÚTJÁN

SZOLGÁLATUNK

Püspökhelyettesi jelentés a Déli Egyházkerület Presbiteri ülésére

Evangélikus egyházunk és benne Egyházkerületünk életében mérföldkő a jelentésem tárgyát képező 1986-os és 1987-es esztendő. Előző évi jelentésemben már részletesen foglalkoztam Dr. Káldy Zoltán püspök úr súlyos betegségével és az annak nyomán előállott súlyos helyzettel. Most jelentésem élére kívánkozik, hogy a remélt gyógyulás nem következett be, sőt 1987. május 17-én örökre megpihent. Ez 29 évi püspöki és 20 évi püspök-elnöki szolgálatra tett pontot. Halála egy korszakot zárt le egyházunk életében. Ennek a korszaknak teljes felmérése, értékelése teológusok, történészek feladata. Az azonban bizonyos, hogy működése, tevékenysége meghatározó erejű volt mind egyházunk életében, mind a magyar közéletben. Egyházunk elmúlt három évtizedének történetét nem lehet elválasztani az Ő meghatározó személyiségétől.

Temetése május 29-én országos megmozdulás volt, amelyen mintegy 200 lelkész és hatalmas, sokezeres tömeg vett részt. Államunk és társadalmunk részéről is olyan rangos személyiségek vettek részt a temetésen, ami világosan mutatta az elhunyt püspök közéleti súlyát. Ez a jelentés is tiszteletadás Dr. Káldy Zoltán püspök omléke előtt.

Temetése után felgyorsultak az egyházkerületi események. Megindult az egyházkerületi vezetés személyi kérdéseinek megoldása. Az Egyházkerületi Presbitérium kettős jelölést fogadott el, hogy így megadja a választás lehetőségét a gyülekezeteknek. Dr. Harmati Béla és Lóth-Szóllós Mihály személye felé fordult az előzetes véleménykutatás érdeklődése. Az augusztus 14-i szavazatbontás Dr. Harmati Béla megválasztását eredményezte nagy többséggel. Ezután került sor az egyházkerületi felügyelői tiszt betöltésére is. Az Egyházkerületi Presbitérium itt olyan egyhangúan jelölt, hogy Dr. Frenkl Róbert egyedül ajánlotta a gyülekezeteknek megválasztásra. A szavazatbontás: ez igazolta is és Dr. Frenkl Róbert megválasztása szinte egyhangú volt. Az új Egyházkerületi Elnökség iktatására október 24-én a Deák téri templomban került sor. Ez a szép ünnepély olyan rangos külföldi és belföldi vendégek és ugyancsak nagyszámú lelkész jelenlétében folyt, ami talán

a legkiemelkedőbb volt az 1984-es LVSZ Nagygyűlés óta. Azt megtisztelte jelenlétével, sőt szolgálatával Dr. Johannes Hanselmann müncheni püspök az LVSZ új elnöke is. E helyről is megköszönjük Dr. Nagy Gyula püspök-elnök úr iktató szolgálatát. Az Egyházkerület vezetésének ilyen rendezése közben azonban változatlanul folyt szolgálatunk. Erről szeretnék most szólni.

1. Szolgálatunk kontextusa

Sok évi egyre növekvő világfeszültség között most végre kimondhatunk egy ilyen szót: enyhülés. Az a megegyezés, amelyre a két szuperhatalom képviselői hosszú és szívós tárgyalások után eljutottak, azt jelenti, hogy az atomfegyverek egy jelentős családját fogják a hadrendből kivonni és megsemmisíteni. Ez reménységet ad a folytatásra, nevezetesen a fegyverkezési hajszra fékeződésére, talán az atomfegyverek teljes arzenáljának megsemmisítésére, és ezen az úton felszabadulna a világ a teljes pusztulást jelentő atomháború réme alól. Igaz még kérdés az úrfegyverkezés, de reméljük, hogy az enyhültebb világhelyzetben, a megértés és a bizalom növekvő légkörében ennek megoldódása is elérhető közelségbe kerül. Ebben a folyamatban az imádság szolgálata nem mellékes tényező, az egyházak békeszolgálata, annak felvilágosító ereje ugyancsak nem mellékes. Bizonyos, hogy a fegyverkezési verseny világgazdasági szorító ereje is nagyon fontos ebben, de mi hisszük, hogy sok sok imádság is van az enyhülés ténye mögött. Ezt a szolgálatot egyházunk és a világ keresztyénsége soha nem hagyhatja abba.

Szolgálatunk másik kontextusa hazánk mai gondjai. Kormányzatunk nagyon őszinte hangon tárta fel nehézségeinket. Gazdasági életünk problémáit, államunk eladósodását, takarékosági intézkedéseket, mindezzel kapcsolatban az életszínvonal bizonyos romlását, kérve ugyanakkor a nemzetünkért való felelőségünk felszítását, a feladatokra való mozgósítást, a munkában való hűséget. Az a program, amit a Miniszterelnök úr a Parlamentben meghirdetett mindenkire súlyos feladatot ró és ebben az egyházaknak is részt kell vállalniuk és fognak is részt vállalni becsülettel. Ennek a kontextusnak figyelembe vételével kell egyházi életünk további célkitűzéseit, feladatait meghatározni az elkövetkező időben.

2. Szolgálatunk a ma embere felé

Egyházunk társadalmi szolgálata ez, amely nemcsak az evangélikus hívők, hanem a mai ember felé irányul. Gondosan meg kellene vizsgálnunk egyházunknak azokat a szolgálati feladatait, amelyek az emberek magánosságának, depressziós hajlandóságának, pszichés rendezésének körülményeiből fakadnak és így vállalni azokat a feladatokat, amelyek a veszélyeztetett emberek közötti szolgálatunkkal kapcsolatosak, így az alkoholizmus, a kábítószerelés, az öngyilkosságok, a lelki sérültek, családi válságok szenvedői között, mert ezek már egyre világosabban tűnőnek a hívők körén, a gyülekezeti határokon és mind inkább az egész társadalom minden rétege felé parancsolnak szolgáló szeretetet, hiszen ezek a gondok össztársadalmi gondok, amikben mindenkinek a segítőkészségét elfogadják, mert a problémák mind nagyobbra növekszenek és minden ember segítségére szükség van ebben.

3. Szolgálatunk népünk társadalmában

Szorosan összetartozik ez a szolgálat az előbb említettel. Itt azonban nagyobb hangsúly esik a közös nemzeti munkából adódó feladatok-

ra. Így az egymásért való felelőség ébresztésére. Az utóbbi időben az emberek egymástól való elszigetelődése komoly probléma lett. A Hazafias Népfront tevékenységében ez az egymásért való felelősség-ébresztés hangsúlyt kap, de ebben kérjük és várjuk az egyházak segítségét, annak tudatosítását, hogy nem találhatom meg a magam örömeit, boldogságát a másik ember károsodása mellett. Így olyan önző szemléletet ellen kell küzdenünk, amely elszigetel, individuális szemléletet alakít és így a közösséget károsítja. Ma az egész nép összefonására van szükség a nemzeti feladatok megoldásában. A környezetvédelem, a köztulajdon védelme, a közösség érdekében való alárendelés felismerése olyan feladatok, amikben sokat segíthetünk.

4. Szolgálatunk egyházunkban

Így jutunk el belső kérdéseinkhez, amelyek ma egyre hullámzásban tartják egyházi közéletünket. A jelentősen tárgyát képező időben megindult az eszmecsere, beszélgetés, amelynek a célja, hogy új konszenzusra jussunk feladataink tekintetében. Úgy tapasztaltam, hogy a Diakóniai konferenciák minkét évben és a most tartott Gyenesdiási Lelkészkonferencia ezen a téren jelentős lépés volt. Ennek folytatása remélem, hogy el fog vezetni arra a konszenzusra, amely szükséges a további úthoz. Bizonyos, hogy van igény egyházunkban az újulásra. Különösen is fontosnak érzem azt az elmúlt Esperesi Értekezleten hangoztatott általános igényt, amely egyházunk katechetikai munkájának megújulását kívánta. Ezen a téren reményességünk szerint már egészen közeli időben további lépések várhatók.

Ugyancsak általános igény a lelki újlás. A hitébresztés, a belső misszió éledése. Tudom, hogy ez igény és az igényt kimondani sokkal könnyebb mint a megoldást megtalálni, hiszen ehhez alkalmas emberek kellene. Mégis hiszem, hogy ez a keresés Isten Lelkének indításából majd megtalálássá is lesz, és a lelki újlás visszahat majd a szolgálatunk újlására is és így termi meg a kívánt jó gyümölcsöket.

5. Szolgálatunk a lelkésztársak között

Mindig volt generációs feszültség a lelkészi közéletben, hiszen másképpen gondolkoztak a fiatalok és az idősebbek. Ez most mintha összecsengett volna a gyenesi konferencián a lelki élet elmélyítésének igényében. Szolgálatunkat nem tudjuk végezni kiszikkadt lelki étellel, belső tűz nélkül. Amikor egy-egy lelkészevangélizáció felkészíti a belső hívátás tüzét, ugyanakkor egymás mellé is ültet, hogy különbözőség nélkül, valóban testvéri egyetértésben beszélhessünk személyes életünk, hitéletünk, szolgálatunk égető feladatairól, megtalálva a konszenzust. Ebből a szolgálati elkötelezésből nő ki az a teológiai, tudományos képzés igénye, amelyre lelkészi karunknak feltétlen szüksége van. Ez a két igény feltétlen kölcsönhatásban van. A szolgálat igényli a teológiát és a teológia a szolgálatot. Erre kell inspirálnunk egymást az LMK és a lelkészi konferenciák, evangélizációk kohójában.

6. Szolgálatunk az egyházmegyékben

Jelentésemnek ebben a részében az esperesi jelentésekre támaszkodom. Engedtessek meg azonban, hogy bizonyos tapintathól ne említsem a megyéket külön-külön, hanem a jelentéseket inkább témák szerint csoportosítsam és említsem meg.

Több jelentés kiemeli a gyülekezeti összetartozás pozitív jelenség-

gét. Ezt igen fontosnak érzem, hiszen majd utalok később arra, hogy a közösségi élmény milyen fontos a ma embere számára. Ha a gyülekezetekben ez megvan, az öröndetes, de sajnos nem mindenütt találjuk meg. Feladatai szolgálatunknak ennek a közösségi tényezőnek erősítése. Ez a szórványokban különösen is fontos. Több jelentés említi örömmel a lelkészek hűségét a szolgálatok ellátásában. Az összehasonlások következtében ez nagyon fontos lett. Valóban sok helyen szinte az egészségüket veszélyeztetve végzik a lelkészek a sok szolgálatot, és ez eredményezi, hogy a gyülekezetek szinte megható mértékben adakoznak az egyházi célokra. Az anyagi helyzetről szóló jelentések szinte mindenütt jelentős megtakarításokat mutatnak ki. Az egyik megyében ez 3 millió. Ugyancsak óriási erőfeszítésekkel renoválnak, gondozzák a régi épületeket. Ha ebben igen jelentős a külföldi segítség is, a gyülekezetek áldozata elismerésre méltó. Általában vannak nehézségek a gyermekmunkával. A kisbányák, az iskolások, a konfirmandusok és a serdültebb ifjúság között. Ennek hátterére utal a katechetikai igény élénkítése. Egy egyházmegye van, ahol ez nem így van, és ahol a hitoktatás szinte kimagasló, a gyermekbibliakörök működése is igen jó. A többi egyházmegye már ezt nem mondhatja el. Dicséretes azonban mindenütt az igyekezet, amely ebben a kérdésben megmutatkozik.

Foglalkoznak a laikus munkások képzésével, presbiterek továbbképzésével, s ha van is különbség ebben is a megyék között, a törekvés ebben is általános és a kisebb, vagy gyengébb egyházmegyék szívesen társulnak a szomszédos megyékkel és így oldják meg a közös LMK, a lelkész evangélikáció, a papné evangélikáció, a presbiteri konferenciák, az énekkarok szolgálatának feladatait. Ez az együttműködés is dicséretes az egyházkerületekben.

Több egyházmegye jelentette, hogy hiány van lelkészekben. Ha meg is oldják a szolgálatokat, de ez feszített megoldás, amit hosszú távon nem lehet végezni. Ezt is látnunk kell. Az a reménységünk, hogy 5-6 év múlva a növekvő teológus létszámból növekvő lelkésznevezések kerül a gyülekezetekbe és az ezt a feszültséget feloldja majd.

Több jelentés tér ki az adminisztrációs fegyelem lazulására. Ezt sem szabad könnyen vennünk, mert sok rendetlenség, ebből adódó, később súlyosabb problémák jönnek elő, amelyek megrontják egy-egy gyülekezetben a lelkész és a hívek kapcsolatát. A fegyelem és a rend mindig velejárója a hűséges és hitből fakadó lelkes szolgálatnak, ha nem így van, ott baj van az hittel is. Hamis szemlélet, hogy valaki az adminisztrációt, az oktatást, a jelentések pontos beküldését nem érzi lelkesítő kötelességnek.

Ugyancsak gond néhány egyházmegyében, hogy kevés az esketés és a keresztesítés, és a lelkesítő szolgálat jelentős része a temetés. Tudjuk, hogy ez szekularizációs jelenség, amit csak most végzett hűséges munkával és sok-sok látogatással, beszélgetéssel, azaz cura pastorálissal lehet ellensúlyozni. Ha valaki ezt elhanyagolja, az utódjának e téren még több gondja lesz.

Mindenütt jelentik a tatarozások, a lakásmodernizálások, a fűtés-korszerűsítés (gázbevezetés) szép eredményeit, de sajnos vannak nagyon elhanyagolt, szinte a végromlás szélén álló egyházi épületeink is. Ezeknek a gondja nyomasztóan nehezedik ráink.

Úgy látom, hogy a jelentések összetett képe általában mégis kedvező és egy élő egyház képét mutatja és ezért áldhatjuk megtartó Urunk kegyelmét.

7. Szolgálatunk a gyülekezetekben

Valljuk hitvallásainkban, hogy az egyház *communio sanctorum*, éppen ezért nagyon elgondolkoztatott, amikor valaki úgy jellemezte egyházunkat, hogy lelkészeink általában jól prédikálnak, az igeszolgálatok Krisztusra mutatnak, evangélium hangzik a szószékeken, de baj van a gyülekezetek közösségi jellegével. Nincs, vagy csak néhol bennük vonzó melegség, ami pedig a mai világban mennyire fontos, hiszen erre vágnak sokszor a nagyon elhidegült szívek. A híveink nem, vagy alig hívogatnak, az amúgy is járókat igen, de akik nem élnek benne a gyülekezetben, azokat nem, pedig erre volna szükség. Egy példa, egyik hívem 10 évig kártyázott egy emberrel, tudta róla, hogy evangélikus, de nem hívta a templomba és nekem sem mondta, csak amikor meghalt és temettük, akkor mondotta el. Hatékonyabb közösségi élet kellene. Erre tanítani kellene a híveinket, ennek több alkalmát kellene megteremteni, pl. szeretetvendégségek formájában, de kell hozzá a mai ember élete kérdéseit elérő tartalom is. Talán ez lenne közös feladat, ezek kidolgozása, erre való az egymást segítő munka.

Ugyancsak gyülekezeti szolgálatunk kulcskérdése a cura pastorális. Úgy látom, hogy több gyülekezetben ez a szolgálat lefékeződött. A lelkészek arra való hivatkozással, hogy sok a szolgálatuk, sok a más feladat (építkezés, renoválás), ahol kis gyermekek vannak, a családi gond, kevésbé látogatnak, keresik meg a híveiket, azt mondván, hogy akinek valamire szüksége van, majd eljön, megkeresi a lelkészt. Ez a szemlélet az egyik legfontosabb gyülekezeti szolgálatot adja fel. A mai ember sokféle gondja, problémája között ezt a személyes beszélgetést igényli, de valóban erre is van a legnagyobb szüksége. Ha a lelkész megfelelő pásztori talentumokkal bír, az ilyen szolgálat a legáldottabb, személyes kapcsolat hozhatja létre. Itt valósulhat meg olyan meleg, őszinte kapcsolat, ami a keresztyén gyülekezet igen fontos kelléke. Erre a közösséget építő, személyes kapcsolatra egyházunkban mindenütt szükség van. A fiatal lelkészeket bátorítani kell erre, mert gyakran éppen a tapasztalatlanságuk miatt félnek egy ilyen beszélgetéstől.

A gyülekezeti szolgálatunknak ugyancsak döntő közösségi tényezője az úrvacsora. Itt is vannak problémák. Bár vannak gyülekezetek, ahol az úrvacsoravétel a gyülekezet jelentős részének természetes, de azt is látnunk kell, hogy sok gyülekezetünkben fogy az úrvacsorával élők száma. Sőt, ez az arány éppen a fiatalabbak rovására romlik. Ebben nyilván szekularizációs jelenség is van, de még akkor is intő jel, ami a Jézus Krisztusban való közösség, a bűnbánat és a bűnbocsánat közösségének és az ebben megvalósuló testvéri kapcsolatnak is fontos jelensége. Ha hiányzik, vagy a gyülekezet nem érzi az úrvacsora szükségét, akkor az komoly probléma, amit gondosan meg kell vizsgálni, hol van a baj és erről világos tanítással, buzdítással, hívogatással a meglévő téves szemléletet korrigálni kell. Az úrvacsorával nem élő hívek hitével bizonyosan komoly bajok vannak.

Gyülekezeti szolgálatunk újabb tere a tanításunk, vagy katechetikai munkánk. Kezdeni a keresztelekser kell és folytatni a megkeresztelt látogatásával, amiben természetesen a gyülekezeti munkások segítségével kell. Sajnos, mivel teológusaink nagyobb része nem gyülekezeti háttérből jön, és teológusévei alatt sem vesz részt eléggé a budapesti, vagy környéki gyülekezetek életében, kevés katechetikai gyakorlattal rendelkeznek és lépnek a szolgálatba. Ez a lelkészvizsgai dolgozatokon is nagyon meglátszik. Ebben kellene többet segíteni őket. A gyülekezeti

gyermekmunka, a hitoktatás, majd azután az ifjúsági munka rendkívül fontos. Erről nagyon alapos munkaközösségi munkát kellene szerveznünk és a lelkészeknek segítséget nyújtani. Ez sürgős feladat.

8. Szolgálatunk a laikus munkások képzésében

Gyülekezeti munkatársak keresése, előképzése gyülekezeti feladat. A gyülekezetek élő hitű tagjainak feladatot kell kapniuk, hogy a gyülekezeti szolgálat aktív résztvevői legyenek. A hit, ha cselekedetei nincsenek, meghal önmagában. Az 1Kor 13 a szeretetben tevékeny hit indítása, ez az igazi diakónia, az evangéliumból fakadó, szolgáló, hordozó szeretet.

9. Szolgálatunk a szórványokban

Egyházunk mindig szórványegyház volt, de az utóbbi időben ez a folyamat még csak fokozódott. Alig vannak egy tömbben élő, nagy gyülekezeteink, hiszen még az olyan városokban is, mint Budapest vagy Szeged, de akár Békéscsaba is egyre kisebb százalékbán vannak jelen híveink, a más felekezetűek, vagy éppen a felekezeteken kívüliek között. Ez pedig szórványhelyzet. A szórványok gondjairól, az ott adódó feladatokról, a szórványgondozás lelkipásztori feladatairól, illetve lehetőségeiről, a munka módszeréről, tapasztalatcseréről szükséges volna egy konferencia összehívása. Az ilyen csoportmunka minden bizonnyal segítené egész egyházkerületünk életében szolgálatunk eredményességét.

Egyházunk életének, szolgálatának elég széles vetületét vettem sorra. Bizonyos, hogy nem mindent, az is bizonyos, hogy nem minden szempontból, de ezt az összegzését eddigi tapasztalataimnak inkább a további megbeszélések vitaindítójának, gondolatok ébresztésére szántam. Azt hiszem, hogy mindez abba az imádságos kérdésbe torkollik, amit így fejez ki énekünk: Jövel Szenlélek Úristen. Csak Isten Lelke elevenítheti meg szolgálatunkat, nyithat ajtót az Ige számára, tehát eszközökké, hogy végezzük a szolgálatot, és teremthetjük annak jó gyümölcsseit. E nélkül szegények és elesettek vagyunk, de Isten Lelkének munkája megújít, életet teremt és növekedést ad.

Egyházkerületünk is végezte a maga szolgálatát. Ennek során csak utalok arra, hogy kétszer is tartottunk lelkészvizsgát, ahol eredményesen tettek tanúságot ismereteikről azok a segédlelkészek és lelkészi munkatársak, akik a legalább egy évi gyakorlati szolgálati időt már elvégezték. Ennek tanulságai alapján az egyházkerület lelkészépesítő bizottságának ki kellene értékelnie és talán közösen megfogalmazott, azonos tételeket kiadni, hogy az egység ebben is jobban megmutatkozzék.

Jelentős áldozattal ajándékoztuk meg mindkét évben a konfirmándusainkat Bibliákkal.

Részt vettem az Országos Egyházunk munkájában és a magam szerény képessége szerint a külügyi szolgálatban is. Ennek során a Zágrábi LVSZ kisebbségi konferencián majd a Szlovéniai Evangélikus Egyház körében végeztem szolgálatot.

Egyházkerületünk életének statisztikai adatait egy külön jelentés

hozza. Ezek az adatok hűséges munkáról, több szép eredményről adnak tanúságot. Isten áldó kegyelmét látjuk benne.

Jelentésem végére értem. Talán nem minden került bele, ami fontos lett volna. Isten iránti hálaadással teszem az Egyházkerületi Presbitérium elé. Az Ő bocsánatát kérem, amit tudatlanságban, vagy szeretetlenségben tettem. Ő igazítsa ki és szentelje meg. Ezzel adom át a Déli Evangélikus Egyházkerületben végzett vezetői munkámat az Egyházkerület püspökének, Dr. Harmati Bélának.

Szeretném megköszönni Dr. Nagy Gyula püspök-elnök úrnak sok segítségét, amit e hosszú helyettesítés alatt a részéről megtapasztaltam, öröm számomra, hogy együttműködésünk mindenkor felhőtlen volt. Megköszönöm Dr. Karner Ágoston és Szemerei Zoltán hathatós segítségét és jóindulatát, nélkülük lehetetlen lett volna helytállnom. Megköszönöm Szilágyi Béla kerületi felügyelőhelyettes úrnak munkáját, aki immár 10 éven át végezte ezt a feladatot, hűséggel és bölcs mérséklettel.

Megköszönöm az egyházkerületi tisztségviselőknek, a kerület Presbitériumának együttműködését.

Hálásan köszönöm Miklós Imre államtitkár úrnak, Sarkadi Nagy Barna elnökhelyettes úrnak, Bai László főosztályvezető úrnak és Fűzfa Imre főtanácsos úrnak bizalmát, amivel munkám közben megajándékoztak, segítségüket, amivel sokszor megoldhatatlannak tűnő feladatokban segítségemre voltak.

Köszönöm a kerület Espereseinek támogatását.

Köszönöm Friedrich Lajosné titkárnoi munkáját, ki az ügyek ismeretében sokszor adott hasznos segítséget munkámhoz.

Ef 6,23: Békesség a testvéreknek és szeretet, hittel együtt az Atya Istentől és az Úr Jézus Krisztustól. A kegyelem legyen mindazokkal, akik el nem múló szeretettel szeretik a mi Urunkat, Jézus Krisztust.

Sólyom Károly

Pszichológia, pszichoanalízis, vagy lelkigondozás?

Tisztelt Lelkipásztor Szerkesztőség!

Nyílt levéllel, vitaindításként kívánok néhány sorban reagálni a Lelkipásztor szakfolyóiratunkban utóbbi időben sajnálatos módon elterjedt értékeltolódásokra. Gondolok elsősorban a külföldi szakirodalom ismertetésére, amelyben egyre több szó esik a freudi és a jungi pszichoanalízisről, a tudattalan és az álmok szerepéről, s ezek feltárásának gyógyító hatásáról. Őriási hiba a tudomány bűvöletébe esni, és ezáltal Isten Igéjétől eltávolodni.

Miután levelem valóban vitaindító kíván lenni, néhány gondolatban szeretném csak fenntartásaimat előadni. Szükség esetén, ha igény van rá, igen bőséges anyaggal tudom biblikus alapon álláspontomat alátámasztani.

Téziseim a következők:

1. Sem Freud, sem Jung nem nevezhető keresztyén pszichológusnak. Pszichológiájuk és antropológiájuk alapja nem Isten egyedüli érvényes, írott kijelentése, az Ige, hanem személyesen észlelt jelenségek, látomások, álmok, élmények. Ez a pszichológia nem objektív, hanem személyes.

2. Jungnak igen erős kapcsolata volt spiritiszta, halottidéző körökkel. Saját maga is leírja ezeket, s hogy a holtakkal beszélgetett. Azt is bevallja, hogy sok okkult álom által nyert inspirációt. Továbbá — szintén személyes vallomásként írja —, hogy rendkívüli víziói és testen kívüli, extraszenzoriális élményei voltak.

Akkor, amikor a Biblia világosan figyelmeztet minket, hogy életünk egyedüli alapja, útmutatója és gyógyszere csak az Ő Igéje lehet, amikor tiltja a varázslás, a spiritizmus, a halottaktól való kérdezősködés bűnét — akit érdekel olvassa el az itt felsorolt igéket: 5Móz 18,9-13; 2Móz 22,17; 3Móz 20,6,27; 1Sám 28,31; 1Krón 10,13; Ézs 8,19; Ézs 44,25; Ez 13,18; Csel 19,18-20; Gal 5,20; Jel 2,4; Jel 9,21; Jel 21,8; Jel 22,15. Talán meggyőzőek vagy elgondolkoztatóak lesznek, hogy kinél is kell nekünk tudakozódnunk.

Nekünk nem mindenáron a modernhez, hanem az örökérvényűhöz kell

ragaszkodunk. Ezért kötelessége minden magát hívő teológusnak tartó embernek, hogy zsinórmértékül kijelentéseit az Ige fényében vizsgálja meg, és ne vegyen át olyat, ami annak nem felel meg.

Tisztelettel:

Balicza Iván
evang. lelkész

TANULMÁNYOK

John Wimber: TELJHATALMÚ EVANGÉLIZÁCIÓ (Karizmarikus igehirdetés)

A nyugat-német evangéliumi egyházakon belüli "Karizmatikus Gyülekezetmegújulási Mozgalom" hívta meg múlt év őszére az amerikai John Wimbertet Frankfurba, egy munkatársi konferenciára. Jelen ismertetésünk e vezető amerikai karizmatikus és társa (Kevin Springer) által fentti címszó alatt megjelent könyvének tartalmát és ennek bírálataát közli. (Megjelent a Német Hitvallásos Mozgalom havi folyóiratának, az Informationsbriefnek ez évi 124. számában.)

A német evangéliumi egyházon belüli karizmatikus mozgalom Kopfermann nevű tagja irt bevezetőt a Teljhatalmú evangélizáció c. könyvhöz. (A továbbiak során T. E.-vel rövidítve.) Először e bevezető sorokból idézünk:

"J. Wimber napjainkban a nyugati keresztyénség meghatározó egyénisége. A protestantizmus jövője szempontjából három fontos áramlat találkozik össze személyében: az evangélizálóké; (Jóllehet utóbbiak nyugat-német magazinja sehol sem emlékezik meg róla. — a ford.) a gyülekezetnővelő mozgalomé és a XX. századi Szentlélek mozgalmáé, melynek ő ugyancsak az élvonalában szolgál."

Mit ért Wimber Teljhatalmú evangélizáció alatt? Oly fajta igehirdetést, mely ugyan ésszel is felfogható, de ugyanakkor az ész számára megfoghatatlan elemeket is tartalmaz. Ugyanis "az igehirdetést Isten hatalmának jelenléteként csodák és jelek is kísérik. A T. E. tehát egy spontán, Lélek által szított és annak erejétől áthatott igehirdetés, mely széttör minden tudatlanságból, vagy negatív magatartásból származó emberi ellenállást s így felgyorsítja a megtérés folyamatát."

Most ismét Kopfermann előszavából idézünk: "A T. E. a korai keresztyénség meghatározó örömhír-terjesztői gyakorlata volt." Később mégis, előszavának egy másik helyén kétségbe vonja maga is, hogy "a jelek és csodák az újtestamentomi időkben mindennapiak lettek volna". Ezt megelőzően, majd ezt követően mégis arról ír, hogy "a normális keresztyén élet szilárd velejárója Krisztus kézzelfogható munkája híveiben, jelek és csodák által." Ennyit Kopfermann bevezetőjéből.

Bibliai kijelentések elferdítése

Wimber abból indul ki könyvében, hogy Pál apostol 1Kor 2,1-5-ben foglalt szavai szerint nem "ékesszólás, vagy bölcsesség filényével" érkezett a városba, hanem "a Lélek bizonyító erejével". Pedig mit sem szól itt az apostol szolgálatát kísérő csodákról és jelekről.

Wimber eljut még arra a megállapításra is, hogy Pál előzőleg Athénben, minden szóközi képességét igénybevéve is, vajmi csekély eredményt könyvelhetett el. Ezen okulva Korinthusban végzett igehirdetéseit a Lélek bizonyító erejével alátámasztott jelek és csodák kísérték.

Először is hallatlan dolog ráfogni az apostolra, hogy Athénben saját szóközi képességének esett volna áldozatul, amivel különben sem rendelkezett (ld.: 2Kor 11,6), s hogy hibásan prédikált volna. Nyilvánvaló, Wimber önkényesen értelmezi és saját elképzeléseihez igazítja, tehát elferdíti úgy az athéni, mint a korinthusi tényvilágát. Athénben ugyanis nem az Areopagus volt az egyetlen helyszín, ahol prédikált. Mikor látta, hogy a város tele van bálványokkal, "vitázott a zsinagógában és a hozzájuk csatlakozott istenfélőkkel naponként" (Csel 17,17). S még mielőtt az Areopagusra vitték volna, a piactéren is vitázott epikureus és sztoikus filozofusokkal s nekik "Jézust és a feltámadást hirdette" (18b). Sem e helyeken, sem az Areopaguson semmi nyoma csodáknak és jeleknek.

Ugyanez áll az állítólagos korinthusbeli hitre juttató csodákról is. Aki elolvassa a Csel 18,1-11-ben leírtakat, nyomát sem találja ilyesmiknek. Ellenben annak igen, hogy a városban eltöltött másfél esztendő során sokat tanított és prédikált. Tehát ezáltal jutottak itt sokan hitre és ezek hite hallás által keletkezett, a "Lélek és erő" szavakban történő megmutatása és a Keresztről szóló beszéd hatalma által.

Jelek és csodák mellett is kevesen hisznek

Hogy Wimber megállapításai mennyire nem helytállóak, ezt a Cselekedetek könyve további tudósításai is igazolják.

Cipruson Pál egy Elymas nevű varázslón rendkívülit visz végbe. Ennek folyományaként mégsem támad ébredés, csupán Szeurgius helytartóban ébred hit (13,4-12). Filippiben a jóvendőmondás lelkét űzi ki egy szolgálóleányból (16,16-22), de ennek hatása képpen egyetlen ember hitrejutásáról sem hallunk. S miközben Pál és Silás ugyanitt börtönbe kerülnek, Isten — hatalmának jeleként, földrengés által — kinyitja a börtön kapuját és a foglyok bilincsei is lehullanak. S mégis csupán egyesek, közelebből a börtönőr s akik vele voltak a házban, térnek meg. Málta szigetén magán az apostolon megy végbe a csoda. A kezére tekeredő kígyó nem marta meg. A szigetlakók erre istennek nézik, de hitre egy se jut közülük (28,3-6). Majd Publius atyját és egyéb beteget gyógyít meg Pál Isten erejével. Erre tiszteletük számos jelével halmozzák Pálékat s még útravalóval is ellátják őket. Megtérésekről azonban itt sem hallunk.

Előbbiek fordítottja: Sokan hitrejutnak jelek és csodák nélkül is. Néhány példa utóbbiakra: "Ikóniumban történt, hogy együtt mentek be (Pál és Barnabás) a zsidók zsinagógájába és úgy szóltak, hogy a zsidókból is, a görögökből is sokan lettek hívővé." (14,1). Tehát pusztán bizonyágtételeik hatására. Jelekről és csodákról viszont csak későbbi otlétük során hallunk. Mindezek nyomán sem hallunk nagyobb ébredésről. Csak egyesek követik az apostolok tanítását, mások inkább a zsidókra hallgatnak (14,1-4). Hasonlóan alakul a helyzet Derbében (14,20-21), Thesszalonikában (17,1-4), Béreában (17,1-12) és Korinthusban (16,1-8). Sokan hitre jutnak e helyeken is, Isten hatalmának látható jelei nélkül, csupán a hirdetett Ige hallgatása és befogadása által.

A megismerés adománya. Wimber szemében ez egy különleges karizma, mely által felismerhető valakiben a benne rejlő bűn. Említ is olyan példát, amikor egy vele szemben ülő férfi arcáról le tudta olvasni, hogy az házasságtörést követett el. Egy hasonló esetben pedig felismeri annak az asszonynak a nevét is, akivel az illető férfinak viszonya van. Közli is utóbbival felismerését, mire az annyira megijed, hogy beszélgetést kér Wimbertől, melynek során azonnal hitre jut.

Wimber hozzáfűzi e tapasztalataihoz: "Talán Önök úgy vélik, szokatlan és fantasztikus élményt jelentettek ezek számomra. Pedig száz hasonló élményemről tudnék számot adni. Ezeket is csodáktól kísért evangélizációnak tekintem s úgy gondolom, a korai Egyháznak is ez egy lényeges evangéliumterjesztő metódusa volt." Másutt pedig azt az állítást kockáztatja meg, hogy az evangélium terjesztésének ez a módja az újtestamentumi idők gyakorlatához naponta hozzátartozott. Persze ezt gyakorlati példák felsorolásával is igazolnia kellene könyvében, amivel azonban adós marad. Nem csoda, hisz ilyenek nem is léteztek. Hacsak valaki Jézusnak a samáriai asszonnyal folytatott beszélgetésére nem gondol. Ő ugyanis, mint Isten Fia, valóban tudta, mi lakik az ember szívében. Azonban nem olvasta kíméletlenül az asszony fejére bűneit, amint azt Wimberék teszik. Sokkal inkább mély kímélettel és tapintattal közelíti meg a samáriai asszony életének nagy belső nyomorúságát, amikor belső szomjúságának élő vízzel történő oltását kínálja fel.

Ananiás és Safira esetére sem lehet hivatkozni. Amit Péter a házaspár képmutatásáról tapasztal, azt nem evangélium terjesztési eszközként használja. Ellenkezőleg, ítéletükre szól.

Wimber "megismerési karizma"-ként fogja fel azt a képességét is, mellyel gyógyítás céljából mások betegségét felismerni tudja. Pl. olyan eseteket közöl, mikor egy rendezvény során képzeletében egy férfi szemét látja, mire felötlik benne ez a szó: diabetes. Ezt úgy értelmezi, Isten ily módon közölte vele, hogy hallgatói közül valaki diabetezes következtében megvakult. Másutt meg arról számol be, hogy saját testében érzett fájdalmat s ezáltal tudta meg, Isten mily betegségeket kíván másokban meggyógyítani.

A megismerés bibliai adományával kapcsolatban le kell szögeznünk, hogy ez az újtestamentomban olyan adományként jelentkezik, melynek segítségével istenismeretünk növekedhet és hitünk terén az "érett férfiúságra" juthatunk el. (Jn 17,3; 1Kor 1,21; 2,7-14; 12,8; Ef 1,18; 3,19; 4,13-14; Kol 2,2; 1Jn 2,18; 2Pt 3,18 s még más helyek!) A megismerés adományát tehát sohasem abban az értelemben említi az Írás, mint ahogy azt Wimber saját elképzelései alátámasztása végett alkalmazza.

Ha szem előtt tartjuk, hogy Wimber milyen könnyedén manipulálja Isten Igéjét, akkor mi, akiknek a Szentírás igazsága mindennél előbbrevaló, komolyan megkérdőjelezzük: valóban Isten Lelke működik ezekben, vagy nem inkább holmi "javasasszonyi" ténykedésekről, látnoki telepátiairól, vagy egyéb sötét üzemekről van szó?

Változó helyzetkép az Aktában

Az elfogulatlan olvasónak fel fog tűnni, hogy e könyv utolsó fejezeteiben már nem oly nagy számban mennek végbe csodák, mint a korábbiakban. Ha némely szorult helyzetben Isten nem is nyúl közbe oly természetfölötti módon, kézzelfogható jelekkel, (pl. 16,6; 16,26) természetes úton mégis Pál segítségére siet, unokaöccse és a világi

felsőbbség közbelépése által (23,12).

A Rómába vivő hajóúton, orkántól és hajótöréstől fenyegetetten, nem ajándékozta meg az Úr a léket kapott hajó utasait pl. a tenger lecsillapításával. Pedig Isten hatalmának ez nyilvánvaló jele lett volna. Wimber látásmódja szerint itt csodának kellett volna lejátéskoznia. De semmi más nem történik, minthogy Pál egyszerű, de nyomatékos szavaival bizonyosságot tesz Uráról (21,21-26; 33-36).

Amint Pál megérkezik Rómába, ismét csak nem hallunk általa végbevitt jelekről. Mint fogoly, kétségtelen korlátozva volt tevékenységében. De nem állt volna Istennek hatalmában részére e világvárosban nagyobb mozgásteret biztosítani? És lehetővé tenni számára, hogy látható jelek útján is nagyobb hatást gyakorolhasson egy tágabb nyilvánosságra?

Ezzel szemben lezajlik csendben egy mégiscsak hatásos evangélium-hirdetés, mindenesetre nem Wimber receptje szerint. Erről az ApCsel. így tudósít: "Kitűztek tehát neki egy napot és ekkor sokan eljöttek hozzá szállására. Ezeknek ő bizonyosságot tett Isten országáról és reggeltől estig igyekezett őket meggyőzni Jézusról, Mózes törvénye és a próféták alapján." Az eredmény: "Egyesek hittek a beszédének, mások nem hittek." (26,23-24) Tehát bizonyosságot tett szavak és nem jelek által. A tudósítás ezzel zárul: "Ő pedig ott maradt teljes két évig, saját, bérelt szállásán, és fogadta mindazokat, akik felkeresték. Hirdette az Isten országát, és tanított az Úr Jézus Krisztusról, teljes bátorsággal, minden akadályoztatás nélkül." (30-31) Tehát teljes csend vette Pált körül, a Wimberéktől várt és áhított, feltűnést keltő jelek nélkül.

Napjainkban mégiscsak történnek csodák?

Tagadhatatlan, ahol Wimber fellép, történik valami. Személyiségének szellemi kötődéseire és a csodák mozgalma által végbemenő pozitív felértékelésére még a Szentírásához jobban kötődő hívő is óhatatlanul rákérdez: honnan ezek az erők? Pl. ahogy a katolikus szerzőkre is felhívja a figyelmet, kiknek könyveiben a Mária-jelenések oly nagy szerepet játszanak. Ennek során megpróbálja kimutatni, hogy az egész egyháztörténet során létezett a "power evangelism", azaz a csodáktól kísért evangélizálás. Felsorakoztat olyan jeleket, melyek néha a szakramentumokon keresztül, máskor a szentek erekléyénél mondott imádságok során mentek végbe. Pl. egy asszony gyógyulásánál, kinek beteg szemét egy szent tövis érintette. Loyola Ignácot is isteni teljhatalom hordozójának tekinti. Pedig tudjuk, az általa alapított jezsuita rend annak idején még az eretnekek kiirtását tűzte ki egyik céljúl, mely közvetve a véres ellenreformációhoz vezetett. És katolikus restaurációs célkitűzéseik megvalósítása során sem voltak éppen válogatóságok eszközeikben.

Példaként említi Wimber könyvében a lourdesi Mária-kegyhelyet is, hol egy csomó gyógyulás ment végbe. Hogy ő sötét, vagy legalábbis kétes szellemi hatalmakat és Mária-jelenéseket, valamint ezek által létrejött gyógyulásokat egyaránt értékeli, sőt felértékeli, felmerül a kérdés: ő saját maga milyen forrásokból meríti erőit, melyek segítségével csodáit végbeviszi? S azok az emberek, kik általuk meggyógyulnak, valóban bibliai hitre jutnak, vagy megtévesztetnek? — E kérdésfelvetés sürgősségét alátámasztja egy Angliában 1986. novemberében lezajlott konferenciáról szóló tudósítás is. Ebben többek közt ez áll: "Jövel Szent Szellem! — könyörgött Wimber. S ezt követő két-

három perc múltán felszabadult kacagások hangzottak fel. keresztülkaszul a csarnokon. Egymás mellett álló csoportok nevetésbe kezdtek, majd egy idő múltán abbahagyták, mialatt ismét mások folytatták a nevetést. Majdnem egyidejűleg mások viszont sokakat felkavaró zokogásba kezdtek, ismét mások felordítottak, vagy a Szentlélek erejétől a padlóra vágódtak. Egyeseket ugyanekkor mély békesség szállt meg."

Véleményünk szerint, aki az Írás talaját elhagyja, megtévesztő, sőtét hatalmának szolgáltatója ki egykönnyen magát. Pedig ilyen és ezekhez hasonló esetekről az Újtestámentumban sehol sem hallunk. Aki az Írásokban otthonos, hamar észreveszi, hogy e jelenségekben valami idegen Lélek hat és munkálkodik.

Teljhatalomtól kísért evangelizáció, ahogy azt a Biblia látja.

Evangéliumot hirdetni hatalommal azt jelenti: Istentől kapott erővel és a Szentlélek által szólni. Az Úr Jézus rendelkezett ilyen hatalommal és különbözött e tekintetben lényegesen az írástudóktól (Mt 7,28-29). E hatalom birtokában vitte végbe csodáit is. Hasonlóval ruházta fel tanítványait a szolgálatra.

Az Ő- és Újszövetség korszakváltásakor jelek és csodák különösen gazdagon jelentkeztek. Ugyanekkor Jézus munkálkodását sem kísérték folyvást ilyenek. Néha csak tanított (Mk 2,13-17; 4,1-9 stb.). Isten igéje azonban nem holt betűkből és szavakból áll. "Az evangélium Isten ereje" — mondja Pál. És Jézus: "Az én beszédem Lélek és élet." Isten ereje lüktet a Lélek által szólt igében. Ez az erő ott is megmutatkozik, hol nincsenek csodák és jelek. Mégis átjárja a szíveket, sőt elhat az ízek és velők megoszlásáig is időnként. Igehirdetők és egyszerű keresztyének is átéltek nemegyszer, hogy a hirdetett Ige hatására életek formálódnak át. Akik nyitott szívvel hallgatják az Igét, azt nekik címzett üzenetként fogadják magukba. Isten maga szólítja meg őket és szavának ereje által felismerik bűneiket, elveszítettségüket. De felébred egyszersmind a vágy a Jézus vére által felkínált kegyelem és bocsánat elfogadására és az Istennel való teljes megbékélésre is. Az igehirdető azonban gyakorta csak később tapasztalja, hogy Isten az Ő szavának ereje által csendben és szinte észrevétlenül mit munkált. Nem egy prédikátor tanult meg csodálkozni ezen!

Így értette Pál is bizonyára saját bizonyágtételét, mint erő és Lélek megmutatását (1Kor 2,4). Erre gondolhatott akkor is, midőn a thesszalónikieknek ezt írja: "...a mi evangéliumunk nemcsak szóval jutott el hozzátok, hanem erővel, Szentlélekkel és teljes bizonyossággal is." (1Thessz 1,5). Mert csodák, melyeknek ezek kihangsúlyozása után wimberi elképzelések szerint követni kellett volna az evangélium szolgálatát, sem Korinthusban, sem thesszalónikiban nem történtek, legalább is nem akkor, amikor Pál e helyeken megfordult. Aki ilyenek után sóvárog, talál eleget az Újszövetségben: "Ezek azért vannak megírva, hogy higgyetek." (Jn 20,31). De ne ezekre alapozódjék a hit! Ezért halljuk két verssel előtte: "Boldogok, akik nem látnak és hisznek." (29. v.)

Mint bibliaolvasóknak több csoda tárul szemünk elé, mint pl. amennyi Kapernaumban ment végbe, hol az Úr a legtöbb csodát tette. Így nagy a felelősségünk, hogy sokkal inkább bűnbánat és felkínált bűnbocsánat nyomán belső megújulás jöjjön létre bennünk. Hisz e nélkül csak az Úr ítélete marasztalna el bennünket is (Mt 11,20-24).

Isten igéjére alapozott hit

Wimber szerint a teljhatalommal végzett evangéliumhirdetés nyomán Isten erejével végbemenő érintettségünket a megtérés oly mélysége igazolja, mely pusztán az evangélium igazságainak észbeli elfogadása által elképzelhetetlennek bizonyulna. Ebben igaza van Wimbernek: pusztán észbeli felismerés és befogadás nem eredményezhet hitbizonyosságot. De a Biblia egészen más ismeretre gondol, mely Isten Lelke munkája nyomán végbemenő megvilágosodásként mutatkozik meg (Rm 8,14-16; 1Kor 2,10-16). Pál az Isten Lelke által létrejövő ismeretért tusakodik gyülekezetei számára (Ef 1,15-23; Kol 1,9-11 stb.). A Wimber által képviselt csodáhit esetén mi legyen azokkal, akik megtérésük során nem éltek át különleges csodákat és jeleket, ami, mint láttuk, az Aktában elég gyakori eset?! Magának az apostolnak az életében is elmaradt a gyógyulás csodája, mert e nélkül kellett megtanulnia: "Elég néked az én kegyelmem!" (Ld. még: 2Kor 12,7-10).

Isten rá akar nevelni minket a Szavában való hitre. Ezért tagadjja meg a jézusi példázatban a gazdag ember kérését, hogy testvéreit a halottak közül való visszatérés csodájával juttassa hitre. "Van nekik Mózesük és prófétáik, azokat hallgassák!" (Lk 16,27-31). De Pál szavai sem hagynak kétséget e tekintetben. A korinthusiaknak ezt írja: "...tetszett Istennek, hogy a bolondságnak látszó igehirdetés üdvözítse a hívőket. És miközben a zsidók jelt kívánnak, a görögök pedig bölcsességet keresnek, mi a megfeszített Krisztust hirdetjük..." — jelek nélkül (1Kor 1,22-23a).

A zsidók jelkivánásának csúcsa a Keresztrefeszítetthez intézett felhívásuk: "Szállj le a keresztről, ha Isten Fia vagy!" (Mt 27,40). Mily leírhatatlan kegyelem, hogy az Úr ismét csak nem jelkivánásaihoz igazodik, hanem hű marad gecsemáné-kerti imádságához: "Atyám, ha nem távozhat el tőlem ez a pohár, hanem ki kell innom, legyen meg a Te akaratod!" (Mt 26,42).

Feltűnő, hogy megváltói működése során is mennyivel nagyobb súlyt helyez az Úr magára a tanításra. Ismételten azt halljuk felőle: "Tanított és prédikált." S csak aztán hallunk gyógyításokról is (pl. Mt 4,23; 9,35; Mk 1,21). Tanításaiban isteni igazságokat fejt ki és isteni normákat közvetít az emberek felé. És nem arra irányul figyelme, hogy csodák révén megtérési folyamatokat erőszakoljon ki. Sokkal inkább fékezi azokat s még követésének kockázatát is megfontolás tárgyává teszi. Fontos számára, hogy akik követni akarják, eleve tisztában legyenek lépésük horderejével (pl. Lk 9,57-62; 14,25-33).

Wimberék bibliai citátumai se téveszenek meg ezért. Nyilvánvaló, sok szentírási valóságot nem a maguk helyén és összefüggéseiben látnak. Így helyes megállapításaik mellé sok bibliai igazságot önkényesen ragadnak ki, értelmeznek félre és ferdítenek el, ezáltal zavart okozva és tévelygéseket elősegítve.

Hatalommal bírók vagyunk mi, igehirdetők egyáltalán? Abban igaza van Wimbernek, amikor az igehirdetések átütő erejét gyakorta hiányolja. Amikor Pál hangsúlyozza, hogy "a mi evangéliumunk nemcsak szóval jutott el hozzátok, hanem erővel, Szentlélekkel és teljes bizonyossággal is" (1Thessz 1,5), e megfogalmazásában benne rejlik az is, hogy az igehirdetés gyakran csak szócséplésből áll és bibliai igazságok erőtlenséggel felsorolását tartalmazza csupán. A szívek pedig e közben érintetlenül maradnak és nem jutnak el Isten cselekvő szavainak az erőterébe. Az ilyen igehirdetések inkább altatódalként hatnak, sem

mint erő és Lélek megmutatásaként. Wilhelm Busch lelkész panaszkodott egy ízben arról, hogy nem egy ilyen igehirdető úgy prédikál, mintha a világ legunalmasabb dolgát űzné.

Ha azonban Wimber azt gondolja, hogy a hatalommal teljes igehirdetés hiányának okozója a jelek elmaradása, úgy igen téved. Jelek és csodák Jel 13,2; 11 szerint más hatalmasságok révén is végbemehetnek, mint az Úr által. Aki Jézus Krisztus gyülekezetében Isten hatalmának látható csodáktól kísért megjelenítését követeli, tévelyeg és másokat is megtéveszt. Itt van a hívőknek a karizmatikus mozgalom általi különös veszélyeztetettsége. "Kihez hasonlítam ezt a nemzedéket?" — kérdi az Úr. "Hasonlóak azokhoz a gyermekekhez, akik a piacon ülnek és ezt kiáltják a többieknek: Furulyáztunk nektek és nem táncoltatok, siratót énekelünk és nem gyászoltatok!" (Mt 11,16) Tehát az Úr Jézus kortársai magának Istennek szerették volna előírni, miként csinálhatná jobban a dolgait. Így történt aztán, hogy némelyek csalódba húzódtak vissza, mert Isten nem elvárásainak megfelelően nyilatkozott meg.

Egyébként, ha már mindezekről szó esett, elmondhatjuk, hogy Jézus Krisztus gyülekezetében, alig észrevehetően, sok isteni csoda megy végbe, ha komoly keresztyének ezt nem is helyezik kirakatba. E valódi csodák megélése során az Igéhez komolyan kötődő keresztyének különös érdeke, hogy ne természetfölötti megtapasztalásokként kezeljék azokat. Hisz meg van írva: "Istennél minden lehetséges!"

Mire is megy a dolog? Karizmatikus körök szívesen utalnak szokatlan számbeli növekedésükre, amit hatalommal telített, jelek és csodák által kísért evangélium-hirdetéseikre vezetnek vissza. De a számbeli gyarapodás feltétlenül bizonyítéka egy isteni hatalommal végzett szolgáltnak? Az a tény, hogy egyéb szellemi mozgalmak is, mint pl. New-Age (Új korszak) mozgalom, a mormonok, az újapostoliak, vagy maga az iszlám is napjainkban nagy számbeli növekedést könyvelhet el a maga javára, még nem igazolja azt, hogy helyes úton járnak. Az Úr Jézus szavai is ezt igazolják: "Menjetek be a szoros kapun. Mert tágas az a kapu, és széles az az út, amely a kárhózatba visz, és sokan vannak, akik azon járnak." (Mt 7,13)

Felülről ható erő ott mutatkozik, hol Jézus Krisztus az Ő Igéje és Szentlelke által befogadásra talál. Ott ajándékol tudja adni, hogy emberi lelkek Vele találkozzanak, megtisztuljanak, megújuljanak. Sokaknál mindez csendben, magától játszódik le. Mások ismét lelkigondozói segítségére is szorulhatnak, hogy a Jézus Krisztusban megjelent kegyelmet elnyerjék.

Szíveink megüresítése — más út nem lehetséges. Sem az Írás nagymérvű ismerete, átütő erejű prédikáció, jól kimunkált módszerek és nagyvonalú szellemi stratégia nem pótolhatja az alázatos és megüresített szíveket. Jelek és csodák ugyan végbemehetnek magának az Úrnak nevében és a karizmatikus mozgalom megannyi látványos sikert is elkönyvelhet a maga javára e téren. De Mt 7,22-23-ban maga az Úr mutat rá teljes komolysággal: "Sokan mondják majd nekem ama napon: Uram, Uram, nem a te nevedben profétáztunk-e, űztünk ki ördögöket és tettünk-e sok csodát? És akkor kijelentem nekik: Sohasem ismertelek titeket, távozzatok tőlem...!" Tehát látszólag profétái egyének minősülnek majd az Úr szemében mégiscsak hamis profétáknak és gonoszoknak (szó szerint törvényáthágóknak) és báránybőrbe bújtatott farkasoknak. Jól figyeljünk: az Úr Jézus itt nem ateistákat, vagy valamely keleti

vallás küldötteit tartja szem előtt. Sokkal inkább olyanokról beszél, akik épp azt birtokolják és élik át, amit oly sokan lázasan keresnek. A mi esetünkben azzal bírnak, amit a karizmatikus mozgalmak Isten hatalma megnyilvánulásaként kínálnak.

Örökkévaló kincseket Isten csak az engedelmesség útján járóknak osztogat. A Biblia szerinti engedelmesség alatt pedig mindig az Isten Igéjéhez való odaérkezés, odasimulás, a Vele való azonosulás értendő. Aki a karizmatikus gyülekezeti megújulást Isten igéje felől vizsgálja, könnyen megállapíthatja, hogy benne mennyi bibliaellenességet tanítanak és gyakorolnak. Mi ebben a mozgalomban szükségszerű keverékét találjuk az igazságnak és oly kijelentéseknek, melyek Isten Igéjével ellentétesek.

A kegyes köntösben jelentkező félrevezetések során még inkább szükséges jól odafigyelnünk az Úr szavaira. Komolyabban kell vennünk, hogy nem saját teljesítményeink számítanak bármit is az Úr szemében, hanem engedelmességünk. Hisz csak egyedül Ő tarthat meg minket. Megvilágosító kegyelmére van szükségünk, nehogy megtévesztő személyeknek és mozgalmaknak essünk áldozatul. Ami részükről bibliai gondolatként és követelményként jelentkezik, azt az Ige világosságában kell gondosan megvizsgálnunk. Így sikerül majd minden kegyes ködösítésen túljutnunk.

Ford.: Ormos Elek

Jézus a megtérésről

A megtérésről sokat és sokszor beszéltek már és beszélünk ma is. Ugyanakkor sokak előtt kényes téma ez és agyonhallgatják, hogy botránkozás ne essék, semmiképpen se bomoljon meg a gyülekezet egysége. Félünk, nehogy elharapóddzék az ítélkezés bűne, ezért inkább hallgatunk a megtérésről a prédikációkban is, meg az egymás közötti beszélgetéseinkben is.

Érthető ez az álláspont; bár én is óvakodom az ítélkezés bűnetől, mégis az a meggyőződésem, hogy a megtérés éppen az a téma, amelyet semmiképpen sem lehet elhallgatni, amikor az ige alapján beszélni kellene róla. Az is igaz viszont, hogy a beszéd mellett teremniük kell a megtérés látható gyümölcseit is.

Vannak, akik arra a meggyőződésre jutottak, hogy egyedül és kizárólagosan Isten mentő szeretetét kell prédikálni, miközben Isten Szentlelke láthatatlanul végzi a szívekben a megtérés munkáját. Ez annyiban igaz, hogy a megtérés valóban egyedül és kizárólagosan Isten Szentlelkének a munkája bennünk (Jn 6,65). Annak érdekében semmit nem tétünk, legfeljebb kemény szívvel ellenállhatunk Isten hívó szavának.

Érvként fel lehet hozni még azt is, hogy Jézus sohasem sulykolta a megtéréssel a Hozzá forduló embereket, ezért nekünk sem szabad ezt tennünk. Ugyan hogyan is sulykolhatta volna Jézus a lábait könnyeivel öntöző Magdalai Máriát, vagy Zákust, vagy akár az Fléjje boruló

vakot, vagy a vérfolyásos nőt, vagy a leányáért reszkető Jairust? És sorolhatnám tovább! Minden magyarázat nélkül érthető.

Meggyőződés, hogy ezek után a megállapítások után, amelyek bár önmagukban igazak, mégsem szabad pontot tennünk.

Mindnyájunk megnyugtására maga Jézus legyen — ha szabad ezt a szót használnom — "perdöntő" ebben a kérdésben.

Mit mond az Igeben Jézus a megtérésről, és hogyan viszonyul a megtérés hirdetéséhez?

Mindjárt fellépésekor így prédikált Mt 4,17 szerint: "Ettől fogva kezdte Jézus hirdetni: Térjetekek meg, mert egészen közel van már a mennyek országa!"

A görög μετανοεῖτε imperativusban fejezi ki a νοῦς -nak, — az értelemnek, az értékítéletnek, vagy a meggyőződésnek, véleménynek —, kötelező megváltozását. Pál apostol ezt a megváltozást így fejezte ki Fil 3,7-ben: "...azt, ami nékem nyereség volt, kárnak ítéltém a Krisztusért."

Márk evangéliumában (Mk 1,14-15) így találjuk leírva Jézus szavait: "Miután Jánost fogságba vetették, elment Jézus Galileába és így hirdette az Isten evangéliumát: Betelt az idő és egészen közel van már az Isten országa: térjetekek meg és higgyetek az evangéliumban." A görögben: μετανοεῖτε καὶ πιστεῖετε ! Mindkét igeidő ugyanaz az imperativus imperfectum activum, mint előbb. Az igeidő még tovább magyaráz: folyamatos felszólítást jelent. Maradjunk itt egy pillanatra és nézzük meg, mit jelent Jézus megfogalmazásában a " βασιλεία τῶν οὐρανῶν " és a " βασιλεία τοῦ Θεοῦ ".

A "mennyek országa", vagy "Isten országa" kifejezés felett általában el szoktunk siklani vagy valami megfoghatatlant értünk alatta. Jézus megfogalmazásában azonban Isten országa egészen reális.

A " βασιλεία " királyi uralmat, királyi hatalmat és méltóságot, királyságot és országglást jelent.

Tudjuk azt is, hogy ezen a szón Jézus egészen mást értett, mint a korabeli zsidók, akik képzeletében egy földi királyság dicsfénye lebegett, amelyben Izrael uralkodik majd a népek felett.

Jézus megmondta világosan Pilátusnak is: "Az én országom nem e világból való." (Jn 18,36) Lukács pedig így jegyezte fel Jézus szavait az Isten országáról: "Az Isten országa nem úgy jön el, hogy az ember azt előre kiszámítaná. Azt sem mondják: íme itt, vagy íme ott van! — Mert az isten országa már közöttetek van!" A görög " ἐντός " genitivus-szal járó praepositio kettős jelentése alapján ez a mondat úgy is fordítható, — ahogy egyébként Károli is fordította —: "Isten országa tibennetek van." Ez alapján egészen világos a kép: Jézus Isten uralmára célzott, amely Őbenne már ott volt az emberek között (Lk 17,20-21).

Anélkül, hogy részletesebben belemennénk az Ige Isten országáról szóló kijelentéseinek elemzésében, nem követünk el hibát, ha Isten országának evangéliumán azt az örömhírt értjük, amelyet Urunk Istenünk uralmának, birtoklásának az emberi szívben történő valóra válásával, kiteljesedésével jelölt és hirdetett meg, s amely eddig el volt zárva a bűn rabságában élő ember előtt, de éppen Krisztus nyitotta meg e birtoklás kiteljesedésének lehetőségét szenvedése, ártatlan halála és feltámadása árán. Luther a Nagy Káté magyarázatában Isten országáról ezt írta: "Isten az Ő Fiát, Krisztust, a mi Urunkat elküldte a világba, hogy magához vonjon és az igazság, az élet és az üdvösség királyaként érvényesítse uralmát bűn, halál és rossz lelkiismeret

ellen." (Konkordia k. II. k. 170. old. Bp. 1957.)

Az idézett Mt 4,17 ill. Mk 1,15 a fentiek alapján tehát csak úgy értelmezhető, hogy Isten országának elközelítése **megtérést követel** az emberektől. Nem feltételez, hanem követel: **TÉRJETEK MEG!**

Az Isten országának keresése Jézus szemében mindent megelőz. Nincs az életben ennél fontosabb. Pénzhajszoló mai világunkban különösen fontos krisztusi üzenet az aggodalmaskodó ember számára. "De **keressétek először** Isten országát és igazságát (a fentiek alapján tudjuk, mit jelent) és ezek is (a földi javak) mind megadatnak néktek." (Mt 6,33).

Vajon elképzelhető-e ez az állapot komoly metanoia — megtérés — nélkül?!

A megtérés nem privilégium: Jézus az Ő ajándékát mindenkinek adja, aki kéri; de kérni kell: "Kérjétek és adatik, zörgessétek és megnyitattik!" (Mt 7,7-8; Lk 11,9-10) Ugyanakkor Jézus szerint a **megtérés hiánya üdvösségből kizáró ok**. Ezt igazolja Nikodémussal történt éjszakai beszélgetése is (Jn 3,3-5). Tanítványainak pedig ezt mondta Mt 18,3 szerint: "Bizony, bizony mondom nektek, ha **meg nem tértek**, és olyanok nem lesztek, mint a kisgyermekek, **nem mentek be** a mennyek országába." A megtérést a szoros kapu, keskeny út példázatában tette szemléletessé (Mt 7,13-14). Lukács 13,24 szerint pedig arról beszélt, hogy a **megtérés lehetősége nem mindig lesz adott**: "Igyekeztek bemenni a szoros kapun, mert mondom néktek, hogy sokan akarnak majd bemenni, de nem tudnak." A görögben itt használt **ἀγωνίζεσθε** az **ἀγωνίζομαι** imperativus imp. medio passivuma, amely azt fejezi ki, hogy úgy igyekezzetek, mintha versenyküzdelemben vennétek részt, amelyben mindent elveszít, aki lemarad.

Ki ne ismerné Jézus megtérésre hívó igéit? Közülük csak párat had említsék: "Nem az egészségeseknek van szüksége orvosra, hanem a betegeknek: nem azért jöttem, hogy az igazakat hívogassam, hanem hogy a **bűnösöket a megtérésre**." (Mt 9,12-13). Vagy ez: "Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és meg vagytok terhelve és megnyugvást adok nektek." (Mt 11,28) Még egy harmadik: "Az ünnep utolsó nagy napján felállt Jézus és így kiáltott: Ha valaki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék. Aki hisz énbennem, ahogy az Írás mondta, annak belsejéből élő víz folyamai ömlenek." (Jn 7,37-38)

Mi tehát a megtérés?

A teljes írásnak a megtéréssel kapcsolatos főbb kijelentéseit csak **címszavak szerint** csoportosítjuk, de bővebb elemzésüket e dolgozat célja nem teszi lehetővé. A címszavak az alábbiak:

— **Isten akarja** megtérésünket, amelyet Jézusban előre elkészített: Ézs 29,13; Jer 25,5-6; Ezék 11,19; 18,23; 18,32; 33,11; Hós 14,2; Jóél 2,12-13; Mt 3,2; 9,13; 6,33; Jn 6,65; 14,6.

— **A megtérés az életet jelenti:** Csel 11,18; Mt 7,14; 10,39; Lk 13,24; 11,9-10; Jn 5,39; 6,35; 6,47; 7,38; 8,36; 10,11; 10,27; 11,25; 14,6; 15,13; 20,31; 1Jn 5,12.

— **Az Isten nem személyválogató:** 1Tim 2,4; 2Pt 3,9; Mt 11,28; Lk 14,23-24; Jn 12,3; 6,37; 7,37-38.

— **Isten akarata parancs:** D. 30,16; Lk 14,23-24; Jn 3,7; Csel 7,51; 17,30.

— **Isten megtérésre hívó akaratát egyedül és kizárólagosan az ember akadályozhatja:** Ex 33,5; Zsolt 95,8; Ézs 30,15; Jer 5,3; Jn 3,36; 5,39-40; 9,40-41; Csel 7,51; Rm 2,4; 10,16.

— **Isten az Igében döntés elé állít:** D. 30,19; Mt 7,7.; 7,13-

14; 11,28; 11,12; Lk 16,16; Jel 3,20; Lk 13,24.

— Mégis Isten munkálja a megtérést: Zsolt 51,9; 51,12; Jer 31,18; Zak 1,3; Jn 6,37; 6,44; 6,65; 7,37-38; 12,3; 14,6; 15,16.

A fenti felsorolás összefoglalásaképpen a megtérésről az alábbiakat lehet elmondani.

A megtérés Isten mindenkori és nyilvánvaló csodája: *μετάνοια*, azaz, amikor az ember gondolkodásmódjában változik meg. Azt jelenti, hogy eddig menekültem az Isten elől, most hagyom, hogy utolérjen. Eddig közömbös voltam, most már keresem. Eddig a magam esze után mentem, most engedem, hogy Ő vezessen és kárnak, szemétnak ítélek mindent, amit Igéje ellenére tettem. Eddig aggodalmaskodtam, mit hoz a holnap, most megtanulom, hogy minden gondomat Őreá vessem, mert Néki rám is gondja van. Eddig élveztem az élet gyönyöreit, most meglátom, hogy Nála sokkal maradandóbb az öröm. Eddig dédelgettem a bűneimet és takargattam, most leteszem és megvallom. Eddig magamnak éltem, a magam vá voltam, most embertársaimat is észrevéteti velem az Isten és szolgálni tanít.

A " *νοῦς* " megváltozása, megfordulása lényeges és szükséges mozzanatot a megtérésben. Nem idő és nem hely függvénye. Isten végtelen kegyelme nem állít fel recepteket. Soknak, de nem mindenkinek van viharos damaszkuszi útja; egy viszont igaz, amit Pál így fogalmazott: "...ha valaki Krisztusban van, új teremtés az: a régi elmúlt és ime: új jött létre" (2Kor 5,17). A görög "*κτίσις*" teremtés mellett természetrendet is jelent; a " *τὰ ἀρχαία παρῆλθεν* " kifejezés pedig azt is, hogy a régi állapot megsemmisült. A megtérésben minden Isten készített és teremtett. Sarkig tárta ki az ajtót előttem is, a bűnében vergődő ember előtt, de az Ő hívására nekem kell belépnem rajta. Lehet, hogy ez a "belépés" Isten Lelke által kitárt ajtón nem megy egykönnyen és lehet, hogy Isten parancsára sok mindent kell "kiszőrní" az életünkből. A nagyobb kincs birtoklásáért azonban meg kell tenni, annál is inkább, mert a "kincs" megelégedése mindennél nagyobb öröm. Itt válik valóra Jézusnak Mt 13,44 szerint elmondott példázata: "Hasonló a mennyek országa a szántóföldben elrejtett kincshez, amelyet az ember, amint megtalál, elrejt, örömeiben elmegy, eladja mindenét, amije van, és megveszi azt a szántóföldet."

A megtérés " *ἐπιστροφή* " is. A másik mozzanat, amikor mindennap odamegyek, ahol a táplálékot kapom és ahol tisztára mosnak. Sosem szabad elfelejtenem, hogy nem én táplálom magamat, hanem az Igén és imádságon keresztül az Isten. Ha elmarad a táplálék, lelkileg éhen halok.

Sosem szabad elfelejtenem, hogy a fürdővizet sem én készítettem magamnak, nem is én mosom meg magamat, hanem az érettem váltsággént halt, de feltámadott Jézus mos tisztára minden nap, — ha imádságban szüntelen Hozzá menekülök.

Végül sosem szabad elfelejtenem, hogy nem hozhatok fel semmit érdemül; bűnös voltom tudatában, mint kegyelmet kapott csak arra hivatkozhatok, hogy mit tett és naponként mit tesz velem az Isten.

Istennel a kapcsolatot nem én teremtettem, de elveszíthetem, ha — képiesen szólva — emberi természetből adódóan ellököm a kezét. Örökös, mindennapos harc ez az óemberrel. Harc, amelyet azonban csak térden állva lehet megvívni.

Ha szabad így fogalmaznom és zárnom ezt a gondolatsort, a megtérés az embert kereső Isten és a teremtő ige folytán az Istent kereső ember találkozása és Krisztus által Benne létele (Jn 17,21). Isten

az, aki megtérít, mégis nekem kell megtérnem. Az újabb csoda ebben az, hogy ennek a két, látszólag egymásnak ellentmondó, dialektikus igazságnak kifelé mutat az eredője, az emberek felé. Jézus főpapi imájában így imádkozta: "...hogymint elhiggye a világ, hogy te küldtél engem". Ez a mondat azonban ítéletté is lehet a magam s a világ keresztyénei számára akkor, ha miattunk nem hisz Benne a világ, és ha miattunk nem ismeri fel Urunkban az Atya szent Küldöttét!

De térjünk vissza Jézusnak a megtéréssel kapcsolatos szavaihoz. Mit mond az Őt elutasítóknak? Tehát itt nem azokról van szó, akik eléje borulnak, hanem azokról, akik közömbösen fogadják, vagy elutasítják.

Jézus **bánkódott** Jeruzsálem lakóinak keményszívűségén, amikor ezt mondta: "Jeruzsálem, ki megölöd a prófétákat és megkövezted azokat, akik hozzád küldettek, hányszor akartam összegyűjteni fiaidat, ahogy a tyúk szárnya alá gyűjti csibéit, de ti nem akartátok." (Mt 23,37).

Az egyébként szelíd szavú Jézus tudott kemény is lenni a megtérés sürgetésében. Lk 13,1-5 szerint Pilátus vérengzésének és a siloami katasztrófa áldozatainak említésével kapcsolatban kétszer is mondta: "Sőt, mondom néktek, ha meg nem tértek, mindnyájan hasonlóképpen vesztek el."

A farizeusok elleni vitában sem megalkuvó: "Mert eljött hozzátok János az igazság útján, de nem hittetek neki, a vámszedők és parázna nők pedig hittek neki. Ti pedig, akik ezt láttátok, ezután sem tértek meg μετεμελήθητε ύστερον, hogy hittetek volna neki." (Mt 21,32, Károli ford. szerint)

Az írástudókat így ostromozta: "Ti azért kutatjátok az írásokat, mert azt gondoljátok, hogy azokban van örök életetek, pedig azok rólam tesznek bizonyosságot és mégsem akartok hozzám jönni, hogy életetek legyen." (Jn 5,39)

Idézi az ézsaiási próféciát is azok felé, akik nem hallgattak a szavára: "Beteljesedik rajtatok Ézsaiás jóvendölése: Hallván halljátok, de ne értsetek, látván lássatok, de ne ismerjete! Mert megkövéredett e nép szíve, fülükkel nehezen hallanak, szemüket behunyták, hogy szemükkel ne lássanak, fülükkel ne halljanak, szívükkel ne értsenek, hogy meg ne térjenek és meg ne gyógyítsam őket." (Mt 13,14-15; Jn 12,40). Jézusnak ez a kijelentése vajon csak az Ószövetség népére vonatkozik? Reánk már nem?

A megtérést nyíltan elutasítók felé még mást is mond Jézus. Ezt mondja: "Jaj néktek!" "Akkor azokat a városokat, amelyekben legtöbb csodája történt, elkezdte kárhoztatni, amiért nem tértek meg: Jaj néked Korazin! Jaj néked Betsaida! Mert ha Tirusban és Sidonban történtek volna azok a csodák, amelyek bennetek történtek, régen megtértek volna zsákban és hamuban." (Mt 11,20-21; Lk 10,13). Máshol ezt mondta: "A ninivei férfiak elítélik ezt a nemzedéket, mert ők megtértek a Jónás prédikálására, ámde itt nagyobb van Jónásnál!" (Mt 12,41).

Ezek után vizsgáljuk meg, hogy Jézus milyen útravalóval, ill. utasítással küldte szét tanítványait?

Mt 28,18-19 szerint: "Jézus hozzájuk lépett és így szólt: Nekem adatott minden teljhatalom (ἐξουσία) mennyen és földön. Menjete el tehát, tegyete tanítvánnyá minden népet."

Nem hiszem, hogy a megtérés szükségének hirdetése nélkül ez lehetséges lett volna!

Mk 6,12-ben olvassuk, abban a jelenetben, amikor Jézus még földi életében küldte szét tanítványait: "A tanítványok pedig elindultak

és hirdették az embereknek, hogy térjenek meg." Az evangélium végén pedig ezt a feljegyzést találjuk: "Ezek után így szólt hozzájuk (ti. a feltámadott Jézus): Menjetek el, szerte az egész világba és hirdessétek az evangéliumot (Mk 1,14-15 alapján tudjuk, hogy Jézus mit értett ez alatt) minden teremtménynek. Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözülni fog, aki pedig nem hisz, elkárhozik." (Mk 16,15) Bár ez utóbbi szöveg a legrégebbi kéziratokban nem található, ez azonban nem zárja ki azt, hogy igaz legyen.

A mindennek tüzetesen utánaajró Lukács Jézus feltámadása után a tanítványok kiküldését így jegyezte fel: "Akkor megnyitotta értelmüket, hogy értsék az Írásokat és így szólt nekik: Így van megírva: Krisztusnak szenvednie kell, de a harmadik napon fel kell támadnia a halálból és hirdetni kell az Ő nevében a megtérést és a bűnbocsánatot minden nép között, kezdve Jeruzsálemtől. Ti vagytok erre a tanúk." (Lk 24,45-48).

Befejezésül: azzal a bizonyossággal kell tehát az Igében megfogalmazott küldetés alapján elindulnunk, hogy Jézus tanúul hívott bennünket, de abban az állandó szorongó könyörgésben is, hogy az Úr nyissa meg a mi értelmünket is az írások értésére.

Sem többet, sem kevesebbet nem szabad mondanunk; de azt igen, amire a megbízást kaptuk. El kell, hogy töltsön bennünket az a reményesség, hogy nekünk is szól az a — Lukács által feljegyzett — krisztusi ígéret: "Erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek és tanúim lesztek... a föld végső határáig." (Csel 1,8).

Úgy vélem, abban kivétel nélkül mindnyájan egyezünk, hogy az evangéliumnak megszólaltatása a feladatunk, mai embereknek, mai nyelven, de semmiféle emberi szempont miatt el nem ferdített tartalommal. Alázatos szívvel azt és csakis azt az evangéliumot kell tehát prédikálnunk ma is, amelyet Jézus szólaltatott meg és amelynek hirdetésére parancsot adott, de amelynek döntés elé állító és bünt leleplező kétélű tőre és feloldozó kegyelme elsősorban reánk, igehirdetőkre vonatkozik.

Hirdetnünk kell ebben a félelemtől, káros szenvedélyektől, sok béklyótól megkötözött világban Jézus szabadító hatalmát is, amelyet János szerint így fogalmazott: "Ha tehát a Fiú megszabadít titeket, valóban szabadok lesztek." (Jn 8,36)

Tudom, hogy mindnyájunk nagy felelőssége a megtérésről beszélni, de arról is meg vagyok győződve, még nagyobb felelősség arról hallgatni.

Ha ugyanis mindezekről hallgatunk, vajon nem azt az állapotot teremtjük-e meg, amelyet Pál jellemzett Rm 10,14-ben?: "De hogyan hívják segítségül azt, akiben nem hisznek? Hogyan is higgyenek abban, akit nem hallottak?"

Ráskai Ferenc
gyűl. munkatárs

Magyarországi evangélikus exulánsok a gyászévtizedben

Az exulánsok az 1671-ben kezdődött gyászévtized üldözéseinek, első sorban az előbb 1672. május 13-ára Nagyszombatba, majd 1673. szeptember 25-re Pozsonyba s végül egyetemesen 1674. március 5-re megint Pozsonyba összehívott delegatum iudicium működésének a gályarabok mellett első helyen kiemelkedő áldozatai voltak, akik koholt vádak alapján halálra ítéltettek s életüket csak úgy tarthatták meg, ha három feltétel közül választanak: vagy katolikusok lesznek, vagy állásukról lemondanak, vagy az országból eltávoznak. A vádlottak kisebb része magát mindenre elszánva egyik kötelezettséget sem írta alá, ezekből lettek a gályarabok. De nagyobb részük, úgy szólván kizárólagosan az evangélikus lelkészek és tanítók az országból való kivándorlást választották s ezek lettek az exulánsok. Szaporították az exulánsok számát, akik nem jelentek meg a bíróság idézésére, hanem önkéntes száműzetésbe mentek. Olyanok is voltak, akiket a folytonos üldözés kényszerített rá, hogy családstul külföldre meneküljenek. Ilymódon az 1672 és 1674 között külföldre távozott lelkészcsaládok száma nagyra növekedett. Figyelemre méltó azonban, hogy ameddig a gályaraboknak számottevő irodalmuk van, addig az exulánsok helyzete nem váltott ki érdeklődést. Része lehetett ebben annak a helytelen szemléletnek, mely az exulánsságot a hit gyengesége jelének tekintette. Pedig az exulánsok, mikor a gyülekezeti szolgálat lehetősége végleg bezárult előttük, éppen hitükhöz való ragaszkodásuknak adtak kifejezést azzal, hogy híveik közösségéből kiszakadva, családtagjaikkal együtt öntudatosan vállalták a nélkülözésekkel és hányattatásokkal járó száműzetést.

Az exulánsok magatartásában döntő szerepet játszott a hitrokontság és a nyelvismeret adottsága. A tömeges kivándorlás színhelye Német- és Lengyelország volt s kizárólagosan azok a német- és szlovákjű evangélikus lelkészek vállalták, akik anyanyelvi szinten bírták a német és cseh nyelvet, így az új népegyházi környezetbe való bekapcsolódásuk simán mehetett végbe. Az első állomás, hol német-lengyel földre értek, Szilézia volt, itt is Brieg és Boroszló voltak az emporiumok, melyekben gyülekeztek. Innen indultak tovább Lausitzba, Brandenburgba, Poroszországba, Szászországba és más német tartományokba, továbbá Porosz-Lengyelországba. Bámulatra méltó a hittestvéri szeretetnek az az áldozatkészsége, mely a nagy tömegben érkező menekült családok nélkülözéseinek enyhítésére fedelet és kenyeret adott. Emellett maguk az exulánsok is mindent megtettek családjuk fenntartásáért. Egyesek helyettesítő szolgálatot végeztek, mások tanítással próbálkoztak, némelyek neveléssel foglalkoztak, sőt magániskolákat is nyitottak. Néhány évi várakozás után egyik-másik tanító vagy lelkész iskolatanítói, rektori, kántori, könyvtárosi, helyetteslelkészi, sőt parókuslelkészi szolgálatot nyert el.

Az exulánsok egyetlen, mai ismereteink szerint hézagos névsorát

Burius János, a maga is exuláns, korponai német lelkész "Micae Historico-Chronologicae Evangelico-Pannonicae" c. emlékiratában állította össze. (1) Benne 152 Német-, Lengyelországba és 10 Erdélybe menekült családot sorol fel. Burius óta számos új adat jött elő. (2) Van lehetőség az övénel teljesebb névsor szerkesztésére. Nem végleges adatok szerint nyilvántarthatunk 209 Német- és Porosz-Lengyelországba vándorolt és 17 Erdélybe menekült evangélikus exuláns családot. A két szám összege 226. Ha családanként 4 személlyel számolunk, mely szorzószám 110 család ismert taglétszámából adódik, úgy a hazájukból származó személyek száma 904-re megy. Tekintettel arra, hogy az exuláns családok száma a jövőben még szaporodni fog, úgy az összlélekszám megközelítheti az 1000-et is, ami az akció mérveit jellemzően illusztrálja.

A Német- és Porosz-Lengyelországba vándorolt 209 exuláns család közül 38-nak az exuláns életéről semmit sem tudunk. Ilyenek Hundlevin János nemesi és Stürzer Mátyás besztercebányai rektorok, Securius József szakolcai orvos, Sinai György Ferenc korponai zenészkarnagy, valamint Dimiakovics Péter simonii, Fuhmann Jeromos Kristóf lauffersbachi, Horeczky István pozsonyi magyar-szlovák, Hostonovius Mihály modori, Hotizki András nyitramegyei, Hrabeczi vagy Hrabovszki Miklós rusti (Nyitra megye), Johannides György morvaszentjánosi, Klein Mihály kakas- vagy nagylomnici, Kray Pál bártfai szlovák, Krizsán Márton podlusani, Küerner János Jakab farkasfalvi, Ladislaides Leonhard lupcianski, Lievini Miklós hontmegyei, Mathaei Márton matyasoviczi, Nigrini János nagystriczei, Nigrini Pál trencsénymegyei, Nikolaides Márton nemesmagasi (Vas megye), Nozdroviczky Pál görrei (Vas megye), Paulini János hosszúpereszlegi (Nyitra megye), Pilarik János ocsovai, Rosner Mátyás ágfalvai, Rotarides Menyhért úrvölgyi, Sndanus Miklós údicei, Schwarz András strázsai, Windisch János selmebányai, Zarevztius Mátyás iglói lelkészek, végül Balázs Jób, Barius Jakab, Karuntez Gáspár, Quiskovius Kristóf, Rhebertin Fülöp, Schmiedt Farkas ismeretlen szolgálati helyű, úgyszintén Friedelmajer és Gronleitner ismeretlen keresztnévű és szolgálati helyű lelkészek.

Voltak egyes exuláns családok, melyek száműzetésüknek egész idejét a gyülekező városokban, Briegben és Boroszlón töltötték. Briegben telepedtek meg: Badaeus György úrvölgyi, Köberling Fülöp hodricsi, Ochernal Márton assa-ablánckürti, Poschius Mátyás besztercebányai német archidiaconus, Remenius Dániel zólyomi, Rudinsky György csaczaei és Weiss (...?) ismeretlen keresztnévű és szolgálati helyű evangélikus lelkész. Mindvégig Boroszlóban tengették életüket: Adami Márton lócsei, Almerus Pál ruszkinóczi, Berlinius Valerián kreuzi (Szepesség), Fischer Mihály malduri, Gráb Tamás késmárki, Greb Márton izsákfalvi, Halecius András György farkasfalvi, Heutschius Fülöp ménhárdi, Langsfelder Ádám Keresztély maczejoviczi, Noscovius Mihály felkai, Nostitius János solnai, Orlichius Israel viderniki, Platani Matthias ismeretlen szolgálati helyű, Popradius Ádám szepesbélai, Sartorius (...?) ismeretlen keresztnévű holomnicai, Thann András szepessümegei, Utland Godofréd wierbauai (Szepesség) és Weiss György rókusi lelkész, valamint Bornagius János felkai, Fidicinis György lócsei és Roth György szepesbélai rektorok. Felváltva Briegben és Boroszlóban tartózkodtak családjaikkal: Chwistowicz János Ádám szepesszombati, Colledanus János kisucaújhelyi, Milochovinus János breznobányai, Sextius János korponai német, Sextius Péter besztercebányai szlovák, Trusius Jób zólyomi diakónus, Urbanovics András biróczi lelkészek, továbbá Dardelius János kisucaújhelyi rektor. Ezekhez járultak a sűrűn érkező újabb

száműzöttek, úgy, hogy a kiüldözött magyarországi evangélikus egyházi emberek családjainak száma időnként Briegben a 10-15-öt, Boroszlóban a 25-30-at is elérte.

A földönfutóvá tettek közt voltak diákok is, akik a jótékonyságtól támogatva német iskolákban folytatták tanulmányaikat. Demeter András leibiczi diák Boroszlóban és Wittenbergben tanult, Götz Dániel exuláns tanuló meghalt Boroszlóban. Kretschmer Ephraim lőcsei diák 1674 után Weissenfelsben, Jénában, majd Wittenbergben folytatta tanulmányait. Pater Pál az eperjesi iskola volt növendéke 1671 után Boroszlóba emigrált, Lipcsében és Jenában tanult, majd a thorni gimnázium matematikatanára lett. A már állást viselt fiatalabb exulánsok is megragadták az alkalmat továbbképzésükre. Így Lani György korponai rektor 1675-ben hallgatója lett a lipcsei egyetemnek, hol 1676 júniusában magisterséget szerzett. Liptói Mihály eperjesi tanár 1678 május 29-én a Wittenbergi egyetemen elérte a magisteri fokozatot. Major Pál illavai rektor 1674 nyári szemeszterében a jeni egyetemen kezdett tanulni. Masnicus Tóbiás illavai tanító 1676 január 15-én a wittenbergi, 1680-ban pedig a jeni egyetemre iratkozott be. Palumbini Máté zsolnai rektor kiüldözött Jenába ment tanulni s ott 1679 októberében orvosi oklevelet szerzett. Ezzel Trencsénben telepedett le s keresett orvos lett. Schwarz János, a lőcsei gimnázium rektora mint exuláns 1672-ban a tübingeni egyetemre iratkozott be. 1673-ban hazájába visszatért, de látván az üldözést, visszafordult Tübingenbe, hol 1678 március 2-án magister lett. 1679 nyarat követően meglátogatta a strassburgi és wittenbergi egyetemeket is. Simonides János brezno-bányai rektor 1676 január 15-én a wittenbergi, 1680 tavaszán a jeni egyetemre iratkozott be. Az exuláns lelkészek közt is akadtak, akik nem restellték a további tanulást. Klesch Dániel, az elűldözött szepesolasi lelkész 1675-ben a lipcsei, 1676 augusztus 18-án pedig a jeni egyetemet kezdte látogatni. Klesch Kristóf Dániel szepesszombati exuláns lelkész meg Wittenbergben tanult és 1674 október 15-én magisterre avatott. 1678 őszén pedig a jeni egyetemet kereste fel. Roxer Dániel ismeretlen szolgálati helyű lelkész a wittenbergi egyetem hallgatója lett. Seelmann Christian lőcsei lelkész viszont 1675-ben Wittenbergben hittudományi doktorságot kapott.

Hosszabb-rövidebb ideig tartó állásnélküliség után sikerült lelkészi tisztelet nyerniök a következőknek: Beyer Mihály kitzladeni lelkésznek Seideldorfban (Koburg mellett), Blasius András szulovi lelkésznek Lesnóban (Lengyelországban), Brecht Kelemen besztercebányai német lelkésznek az Odera melletti Frankfurtban, Brestovinus Ádám úrvölgyi lelkésznek Wisterbriesenben, Chladni György körmöcbányai lelkésznek Hauswaldában, Chylek György szepesremetei lelkésznek Weissenseeben, Cuncius (Kuntz) Pál szepesváraljai lelkésznek Thornban (lelkészi adjunktus), Czember György besztercebányai diakónusnak Rawitschban és Budorgban (Lengyelországban), Fischer György kassai szlovák lelkésznek Rawitschban és Thornban, Galli András Pál kisszebeni lelkésznek Drezdában (a cseh gyülekezetben), Gamius Ádám késmárki szlovák lelkésznek Strassburghban (Lengyelországban), Gartner Menyhért községi német lelkésznek Geistinghausenben (Koburg mellett), Gerber Sámuel ismeretlen szolgálati helyű lelkésznek Gubenben (Lausitzban), Höher Mihály modori archidiakónusnak Römhildben, Huber Menyhért szentgyörgyi lelkésznek Nördlingen közelében, Klesch Kristóf Dániel szepesszombati lelkésznek Thennstädtben, majd Erfurtban, Klesch Dániel szepesolasi lelkésznek végül is Heldrungeben, Lani Mihály verbóci

lelkésznek Gebhardsdorfban (a száműzött csehek gyülekezetében), Lepinus Jeremiás nagyszaltnai lelkésznek Malirschban (német-lengyel gyülekezetben), Liefmann Mihály kassai német elsőlelkésznek Birnbaumban (Lengyelországban), majd Budissinben (Lausitzban), Löhner Kristóf bazini elsőlelkésznek Weldenben, majd Grefenbergben, Lucius Lajos körmöcbányai szlovák lelkésznek Christianopolisban, Nackelius Dániel körmöcbányai archidiakónusnak Halle közelében, Pihringer Keresztély rozsnói káplánnak Lauffenben, II. Pilarik István szeniczei lelkésznek Neu-Salzában (az exuláns gyülekezetben), III. Pilarik István modori szlovák lelkésznek Jordansmühlében, majd Neu-Salzában, a Boroszlóban született IV. Pilarik Istvánnak Löwenben, II. Pilarik Jeremiás bélabányai lelkésznek Syldorfban, Plankenauer János kittseei lelkésznek Neustadtban (Koburgi hercegségben), Quetonius Sámuel szentilonai lelkésznek Nettkén (Brandenburgban), Reiser Antal pozsonyi lelkésznek Oeringenben, majd Hamburgban, Richter Kristóf guckmíri, neusiedeli és gerisdorfi lelkésznek 1675-ben Nieder-Strengnisen, 1694-ben Greiffendorfbán, Roxerus Lénárd konesháji lelkésznek Thuringia egyik falujában, Sartorius János eperjesi elsőlelkésznek a Danzig közelében fekvő Trauttenauban, Schedius Kristóf modori lelkésznek Bojanowban (Lengyelországban), Schoen Mihály körmöcbányai diakónusnak Frauenstadtban (Lengyelországban), Seplmann Keresztély löcsei elsőlelkésznek Neu-Salzában, Serpilus Ágoston késmárki német lelkésznek Bojanowban (Lengyelországban), Titius Dávid pozsonyi elsőlelkésznek Wohlauban, Titius Gottfried selmebányai német archidiakónusnak Rankauban, Venzelius (...?) ismeretlen keresztnévű és szolgálati helyű exuláns lelkésznek Birnbaumban (Lengyelországban), Vislicenus János pekláni lelkésznek Schönbornban, Weber János Mihály bazini lelkésznek Nürnbergben, Weisbeck János királyfalvai lelkésznek végül is Klein-Kniegnitzben (Sziléziában), Wigleb János komáromi lelkésznek Siltzbrücken (Arnstadt közelében) és Zabler Jakab bártfai elsőlelkésznek 1677-ben Mühlbergben.

Más lelkészek viszont igen változatos pályát futottak meg. Murgasch János szelecci lelkész Hamburgban privátiskolát nyitott, 1676-ban pedig a bergersdorfi iskola rektora lett. Neff János glaserháji lelkész Brandenburgban tábori lelkésznek állt be. Perak Bálint richnói és greniczi lelkész Boroszlóban a héber nyelv magántanításával foglalkozott, azután 1677-ben Poroszországban a marienwerderi iskola rektorságát vállalta el. Pfaff Pál hanesháji lelkész Arnstadtban az előkelő leányok magántanítója volt. I. Pilarik Ézsaiás selmebányai szlovák lelkész a brendenburgi líceum rektori tisztét töltötte be. Ritzmann Vencel gölnicbányai lelkész végül is a lengyelországi Lesnóban német magániskolában tanított. Schnatzinger János szepesolaszi diakónus Frauenstadtban előbb az iskola konrektora, majd rektora és könyvtárosa lett. Sinapius Dániel radványi lelkészt idővel a bojanowi rektorsággal bízták meg. Sonntag Jeremiás rusti (Sopron megye) lelkész exuláns előbb Nimtsch városában, aztán Strelában, majd GROSSBURGBAN élt, de ismeretlen, hogy miből. Tsechius Illés libetbányai német lelkész végül is Rawitschban neveléssel foglalkozott.

Ugyanilyen képet mutat a rektorok s más világi foglalkozásúak sorsa. Ján János löcsei kántor Frauenstadtban, Lengyelországban is kántori állást töltött be. Johannides Vencel, a késmárki ev. gimnázium rektora 1675-ben a thorni gimnázium professzora lett s e tisztét 25 évig viselte. Mayer János ismeretlen szolgálati helyű tanító Bojanowban konrektorságot vállalt. Moller Dániel, a nagyszombati iskola moderátora Zittauban magántanítással foglalkozott. Oertl Fülöp körmöc-

bányai harangozó végül is Oelsben mint priváttanító tevékenykedett. Parschitius Dániel körmöcbányai rektor 1673-tól Sorauban is rektorkodott. Pater Pál, az eperjesi kollégium tanulója lipcsei és jenai tanulás után a thorni gimnázium matematikai tanszékét nyerte el. Perlicius Dániel puchoi rektor Sziléziában Schventniken a cseh menekültek lelkesze volt. Reichel András johannesbergi rektort a Görlitz melletti Langenauban rektorrá és organistává választották. Rezik János 1674-ben és 1687-ben ismételtlen thorni tanári tisztelet töltött be. Ritthaler Mihály modori rektor előbb magántanító volt, azután a wolfenbütteli hercegi könyvtárban talált alkalmazást. Wibmer György szentgyörgyi priváttanító exuláns az oettingeni iskolában kollega lett.

Az exulánsok közül egyesek kimagasló pályát futottak be. Erythraeus (Roth) Joachim löcsei prédikátor mint a stettini Péter-Pál-templom lelkesze halt meg 1699 március 21-én. Günther András káposztafalvi (Szepeesség) lelkész Naumburgban a Vencel-templom prédikátora, később Bleicherodában lelkész lett. Kemmel János szomolnoki lelkész Quedlinburgban udvari lelkésszeggel bízták meg. Pomarius Sámuel, az eperjesi kollégium igazgatója rendkívüli tanár volt Wittenbergben, majd innen csakhamar lelkésznek ment Lübeckbe, hol azután püspöki tisztelet töltött be. Sutorius Bálint pozsonyi lelkész exuláns 1673-ban meghívatott Rómhildbe szász hercegi egyházi tanácsosnak és superintendensnek. Moller Dániel pozsonyi szubrektor előbb, mint udvari pap, 1673-tól mint altdorfi egyetemi tanár működött 1712 február 25-én bekövetkezett haláláig.

Az 1681. évi soproni országgyűlés után lehetővé vált az exulánsok hazatérése. A még életben levők közül visszajöttek: Adami Márton löcsei diakónus 1682-ben Boroszlóból régi állására, Almerus Pál rúszkinóci lelkész Boroszlóból ismeretlen helyre, Brosa Mátyás szepesváraljai szlovák lelkész Lipcseből 1681-ben a bethlenfalvi lelkészégre, Budaeus György úrvölgyi diakónus Briegből 1682-ben a szepeesszentandrási lelkészégre, Burius János korponai német lelkész Boroszlóból 1686-ban régi állására, Chwistowicz János szepeesszombati diakónus Boroszlóból 1681 után régi helyére, Colledanus János kisucaújhelyi diakónus Boroszlóból 1682-ben a puchoi lelkészégre, Czember György besztercebányai diakónus Budorból 1682-ben a szomolnoki lelkészégre, Fischer Mihály malduri lelkész Boroszlóból 1682-ben régi állására, honnan Kassára hívatott lelkésznek, Geutnerus Menyhért durándi lelkész száműzetéséből megvakulva tért haza és szülővárosában, Szepesváralján halt meg., Glosius Sámuel János pongyeloki lelkész 1683-ban a bradnoi lelkészégre, Gndelius Mihály iglói lelkész Boroszlóból 1678 novemberében az eperjesi német lelkészégre, Gobius György polerekai lelkész 1681-ben ismeretlen helyre, Gosnovicer (...?) ismeretlen keresztnevű és működési helyű lelkész Stószra (ahol meghalt), Heinzelius János nagyfői lelkész Boroszlóból a keresztfalui lelkészégre, Heutschius Fülöp ménhárdi lelkész Boroszlóból 1681-ben régi helyére (1683-ban püspökévé választotta az őt szabad királyi városi egyházkerület), Langsfelder Ádám Keresztély maczejoviczi lelkész boroszlóból 1682-ben ismeretlen helyre, Lani Mihály verbóczi lelkész Gebhardsdorfból 1686-ban régi gyülekezetébe, Lazarides Ágoston löcsei szlovák lelkész Cruciburgból 1682-ben régi állására, Melzelius Mihály quintoforumi lelkész Boroszlóból elhagyott helyére, Milochovinus János breznóbányai lelkész Boroszlóból 1683-ban régi állására (ahol már 1684 január 25-én meghalt), Noscovius Mihály felkai lelkész 1678-ban otthon maradtát

bizosító reverzálissal Késmárkra, Nostitius János zsolnai diakónus Boroszlóából 1682-ben Zsolnára (de már a következő évben októberben távoznia kellett Új-Stubnyára), Novák Márton mecénzefi lelkész Budissinből 1682-ben elhagyott állására, Orlichius Israel viderniki lelkész Boroszlóából 1682-ben a teplai, majd a tóthfalvai lelkészégre, III. Pilarik István modori szlovák lelkész Jordansmühléből 1682-ben régi helyére, IV. Pilarik István Lővenből a selmecebányai lelkészégre (ahol 1704-ben a bányavárosi egyházkerület püspöke lett), Platani Mátyás ismeretlen szolgálati helyű lelkész 1682-ben ismeretlen helyre, Popradius Ádám szepesbélai lelkész Boroszlóából 1682-ben a bártfai archidiakónusságra, Quetonius Sámuel szentilonai lelkész Nettkéből 1683-ban a béalabányai lelkészégre, Raab János harikovi lelkész Schwentnikből régi helyére, Ritzmann Vencel gölnicbányai lelkész Lesnóból 1682-ben a plavnica lelkészégre, Rudinsky György csaccai lelkész Kisucaújhelyre (hol paraszti életet folytatott), Sartorius (...?) ismeretlen keresztnévű holomnicai lelkész Boroszlóából 1682-ben korábbi parókiajára, Schedius Kristóf modori lelkész Bojanowból 1682-ben Modorra (hol saját házában magánéletet élt), Sextius János korponai német lelkész Boroszlóából 1684-ben régi helyére, Sextius Péter besztercebányai szlovák diakónus Boroszlóából 1684-ben a breznobányai papságra, Sinapius Dániel radványi lelkész Bojanowból 1683-ban korábbi parókiajára, majd a következő évben a lőcsei szlovák lelkészégre, Szenczi Fekete István kőszegi elsőlelkész és a sopron-vasvármegyei egyházkerület püspöke Németországából 1679-ben az ostffyasszonyfai papságra, Tarnóczy Márton divékújfalusi lelkész és a bajmóci egyházkerület püspöke Zittauból régi helyére, Weiss György rókusai lelkész Boroszlóából 1681-ben a kisszebeni lelkészégre, Weissbeck János királyfalvai lelkész a sziléziai Klein-Kniegnitzből 1682-ben a pozsonyi papságra, Zabler Jakob bártfai elsőlelkész Mühlbergből 1682-ben régi állásába (ahol 1686-ban az öt szabad királyi városi egyházkerület püspökévé választott), Zarevucius Pál roznányi német lelkész Frauenstadból a krompachi lelkészégre, Zaskalitzki András hricsói lelkész Boroszlóából 1682-ben a kisucaújhelyi lelkészégre, Zelenka János tótrónai lelkész Sziléziából Újfalusi Jánosnál Bodokon és Divéken udvari papságra.

A rektorok sorából hazahívatott Fidicinis György lőcsei rektor Boroszlóából a szentgyörgyi rektorságra, Major Pál illavai rektor Németországból 1682-ben régi állására, Masnicius Tóbiás illavai tanító Zittauból 1682-ben elhagyott helyére, Parchitius Dániel körmöcbányai rektor Sorauból (Lausitz) 1683-ban volt tisztére, Roth György szepesbélai rektor Boroszlóából a nagyöri (Neere) lelkészégre, Schwarz János a lőcsei gimnázium egykori rektora 1682-ben németországi tanulásból az eperjesi tanárságra (1709 őszén az öt szabad királyi városi egyházkerület püspöke lett), Simonides János breznobányai rektor 1683-ban volt tisztébe, Stürzer Mátyás besztercebányai rektor száműzetésből 1683 után régi állására.

Más rendbeliek is ráadták fejüket a visszatérésre. Dömötöri Demeter György eperjesi tanár 1684-ben hazajött Eperjesre régi állására. Demeter András leibiczi egykori diák Sziléziából megtérve felsőmecénzefi lelkész lett. Követte példáját Kretschmer Ephraim néha lőcsei tanuló is és 1683-ban konrektorságot foglalt el volt iskolájában. Jan János lőcsei kántort is frauenstadti kántori állásából 1682-ben hazahívták a lőcseiek. 1682-ben Drechsler Mátyás korponai polgár és senator is élt a hazatérés lehetőségével és Béalabányán jegyzőséget

vállalt.

Voltak, akik számára már tárgytalan volt a visszatérés. Nagy küzdelemmel sikerült elérniük a szerény, de biztos egzisztenciát s ezt nem voltak hajlandók kockáztatni a felette bizonytalan magyarországi életlehetőségért. Gamius Ádám késmárki szlovák lelkész a lengyelországi strassburgi papságból visszautasította a késmárkiak hazahívását. Ugyanígy tett Kemmel János volt szomolnoki lelkész, quedinburgi pap a szomolnokiakkal. Leifmann Mihály volt kassai német elsőlelkész és ötvárosi superintendenst is a budissini papságból hiába hívták vissza a kassaiak. Lucius Lajos volt körmöcbányai szlovák lelkész 1682-ben hasztalan hívta vissza a christianopolisi lelkészségből egykori gyülekezete, mert helyén maradt. Pihringer Keresztély néhai pozsonyi káplán a lauffeni lelkészségből 1682-ben elutasította a pozsonyiak hazahívó levelét. II. Pilarik István egykori bélabányai lelkész 1682-ben a syldorfi papságból meghívta volt gyülekezete, de biztos helyét nem hagyta el. Serpilius Ágoston késmárki német lelkész is sikertelenül hívta vissza a lengyelországi bojanowi lelkészségből 1684-ben egykori egyháza. Sutorius Bálint előbb pozsonyi lelkész, most szász hercegi egyháztanácsost és superintendenst hiába hívták vissza 1682-ben a pozsonyiak.

Az átélt szenvedések, hányattatások, az állandó szorongás és létbizonytalanság következtében az átlagosnál jóval nagyobb volt az exulánsok közt a halandóság. Az ismert 209 exuláns családfő közül 70 idegen földön találta meg a sírját, ami meghaladja számuk egy negyedét. Már a Pozsonyba való idéztetés pusztá ténye halálesetet okozott: Bayer János szepesváraljai lelkész gutaütés érte. A külfödre jutott exulánsok soraiban széles rendet vágott a halál. Meghaltak: Adami János krieghauchi lelkész Kielben, Albini András szepesolaszi lelkész szintén Kielben, Brecht Kelemen besztercebányai német lelkész Oderafrankfurtban, Chladny György körmöcbányai lelkész 1692-ben Hauswaldában, Cuncius (Kuntz) Pál szepesváraljai lelkész Thornban, Eccardus Ábrahám leibiczi lelkész 1682-ben Boroszlóban, Erythraeus (Roth) Joachim lőcsei prédikátor 1699-ben Stettinben, Fabricius Sebestyén ladnai lelkész 1681-ben Drezdában, Fechtius Fülöp ménhárdi lelkész Görlitzben, Fontanus János szepesbélai lelkész 1677-ben Strelában, Salli András Pál kisszebeni lelkész Zeitzben, Galli János Kristóf harkai lelkész Jenában, Gamius Ádám késmárki szlovák lelkész a lengyelországi Strassburgban, Graffius János György körmöcbányai elsőlelkész 1680-ban Lissában, Gräb Tamás késmárki lelkész 1683-ban Boroszlóban, Greb Márton izsákfalvi lelkész 1678-ban Boroszlóban, Günther András káposztafalvi lelkész 1709-ben Bleichrodában, Halcius András György farkasfalvi lelkész 1681-ben Boroszlóban, Hoffstädter Kristóf selmecbányai német lelkész Görlitzben, Kalinka Joachim illavai lelkész, a bicsei egyházkerület püspöke 1678-ban Zittauban, Kemmel János szomolnoki lelkész 1685-ben Quedinburgban, Klesch Kristóf Dániel szepesszombati lelkész 1706-ban Erfurtban, Klesch Dániel szepesolaszi lelkész 1697-ben Berlinben, Lani János bolesói lelkész 1678-ban Lipcsében, Lani (Czabányi) János uhorkai lelkész Lipcsében, Liefmann Mihály kassai német elsőlelkész Budissinben, Löhner Kristóf bazini elsőlelkész 1694-ben Grefenbergben, Lucius Lajos körmöcbányai szlovák lelkész Christianopolisban, Neff János Frigyes glaserháji lelkész Görlitzben, Ochernial Márton assa-ablánckürti lelkész Briegben, Perak Bálint richnovi és greniczi lelkész 1681-ben Marienwerderben, Pihringer Keresztély pozsonyi lelkész Lauffenben, I. Pilarik Ézsaiás selmecbányai

szlovák lelkész 1681-ben Löwenben, II. Pilarik István szenczei lelkész 1689 és 1692 között Neu-Salzaban, Porschius Mátyás besztercebányai német lelkész 1678 után Briegben, Reiserus Antal pozsonyi lelkész 1686-ban Hamburgban, Remenius Dániel zólyomi lelkész Briegben, Richter Kristóf Guckmir, Neusiedel és Gerisdorf egyesült községek lelkésze valahol idegenben, Sartorius János eperjesi elsőlelkész a Danzig melletti Trauttenauban, Schalak János iglói szlovák diakónus Boroszlóban, Schmiedt Farkas ismeretlen szolgálati helyű és beosztású lelkész Ohlauban, Schoen Mihály körmöcbányai diakónus Frauenstadtban Lengyelországban, Schwarz András strázsei lelkész 1675 körül Danzigban, Seelmann Keresztély löcsei elsőlelkész 1675-ben Magdeburgban, Serpilius Ágoston késmárki német lelkész 1699-ben Bojanowban, Sinapius János trencséni elsőlelkész 1682-ben Halleban, Sutorius Bálint pozsonyi lelkész Römhildben, Titius Dávid pozsonyi elsőlelkész 1679-ben Wohlau-ban, Trusius Jób zólyomi diakónus 1687 után Boroszlóban, Tsechius Illés libetbányai német lelkész 1678-ban Rawitschban, Utland Godofredus wierbau lelkész 1678-ban Boroszlóban, Weiss Tóbiás poprádi lelkész 1675-ben Danzigban. Négyen adománygyűjtő útjuk közben haltak meg: Demosch Mátyás körmöcbányai kántor Svédországból visszatérőben hajótörést szenvedett és tengerbe veszett, Hadik János zay-ugróczi lelkész 1681-ben Hamburgban, Urbanovics András biróczi lelkész 1681-ben a Hansa-városok látogatása során Wismarban és Strakocius György ismeretlen szolgálati helyű lelkész Lipcsében. Kettőn haza vezető útjuk közben az országhatáron a Kárpátok lábainál váratlanul haltak meg: Berlinius Valérián kreuzi lelkész 1682-ben és Fischer György kassai szlovák lelkész 1681-ben.

Ezekén kívül külföldön fejezték be életüket az alábbi exulánsok is: Götz Dániel diák Boroszlóban, Johannides Vencel a késmárki gimnázium rektora 1701-ben Thornban, Lani György korponai rektor élete delén 1688-ban Lipcsében, Longolius János ismeretlen kilétű exuláns Zeitzenben, Michaelis Pál eperjesi tanár 1680-ban Erfurtban, Pastochius (...?) ismeretlen keresztnévű és szolgálati helyű iskolai kollega Halleban, Pellio (...?) ismeretlen keresztnévű és működési minőségű exuláns Boroszlóban, Perlicius Dániel puchoi rektor 1684-ben egy Strela melletti faluban, Pomarius Sámuel az eperjesi kollégium rektora 1683-ban Lübeckben, Securius József szakolcai orvos Lesnóban és Waynok György zólyomi rektor Wittenbergben.

Nem kímélte a halál az exulánsok családtagjait sem. Trusius Jób volt zólyomi diakónus 1681. és 1687. évi versezeteiben beszámol 34 lelkész, 3 rektor, 1 kántor és 2 világi exuláns elhunytja mellett 22 feleség, 46 gyermek és 6 más családtag haláláról, de megemlékezik arról a 8 lelkészről, 2 tanítóról, 1 világitól, továbbá 6 feleségről, 4 gyermekről és 1 családtagról is, akik alig hogy visszatértek, máris meghaltak, tehát úgy szólván csak halni jöttek haza. (3)

A nélkülözések az itt kimutatott 209 személy közül 6 lelkésznek lelki ellenálló erejét megtörték és aposztáziára vitték rá. Élen jár ezek között Szenczi Fekete István ostffyasszonyfai lelkész és püspök 1681 március 30-án Pozsonyban történt katolizálása. Fellner Antal újstubnyai lelkész visszafordult a száműzetésből és katolikussá lett. Figuli György Pozsony környéki lelkész végigszenvedte a száműzetést s idehaza afeletti keserűségében, hogy szentgyörgyi lelkészi állását helyi okokból nem foglalhatta el, Pozsonyban 1686-ban megtagadta hitét és belépett a katolikus egyházba. Lazius Ádám, Thököly István késmárki volt udvari lelkésze a száműzetésből hazatért Pozsonyba s katolizálván

bazini plébános lett. Thann András szepessümei lelkész exuláns Boroszlóából hazatért és Lőcsén 1688-ban katolizált, mivel nem kapott állást. Hadik János zay-ugróci lelkész is útban Lipótvár felé Nagyszombatban megtagadta hitét, de tettét megbánva Németországba vándorolt, hol visszatért az evangélikusok közé. Itt említjük meg még, hogy Rudinsky György csaczai lelkész száműzetésből hazatért fia is aposztata lett.

A német és lengyel földön menedéket kerestett exulánsok mellett volt néhány család, mely Erdélyben próbált oltalmat találni. Eddig 17 illet ismerünk. Csak az Erdélybe való menekülés ténye ismeretes a következőknél: Pancratius Mihály eperjesi tanár elüldözése után visszavándorolt hazájába, Erdélybe. Regius Pál kisszebeni lelkész, miután felmentetett ostyati-prás vádja alól s megszabadult a rá kimondott halálos ítélettől, Erdélyben kerestett menedéket. Reinerus János füleki rektor a katonaságot követve jutott Erdélybe. Sárosi János sárosi rektor és Sartorius András kassai lelkész is Erdélyben talált oltalmat. Stankovics (...?...) ismeretlen keresztnévű nagypalugyai lelkész, valamint Szabadkai Máté vagy Márton kameniczi lelkész szintén Erdélyben telepedett le. Valamivel többet tudunk az alábbiakról: Fabricius János kassai rektor 1672 körül a nagyszebeni gimnázium igazgatója lett. Heinzeli János teplai rektor Nagyszebenben, Brassóban és Medgyesén töltötte száműzetését. Höher Mátyás eperjesi lelkész 1672-ben Erdélybe vonult, idővel pedig Thököly Imre udvari és tábori papságát nyerte el. Keviczky (...?...) ismeretlen keresztnévű vihnyi lelkész Kolozsvárról húzta meg magát. Klein Bálint eperjesi tanuló 9 évig tanult Nagyszebenben. Ladiver Illés eperjesi tanár 1675 őszén a nagyenyedi református kollégiumban praceptor, 1678 őszén pedig Segesváron rektor volt. Ladiver Sámuel ismeretlen szolgálati helyű és beosztású exuláns Nagyszebenben konrektori tisztet töltött be. Sartorius János ismeretlen szolgálati helyű lelkész előbb kántor volt Nagyszebenben, azután pedig pap Holcmányban. Zabanius Izsák eperjesi tanár külföldi bolyongás után 1676 nyarán Nagyszebenben lett tanár, 1681-ben pedig rektor, 1687-től lelkész Szászorbon, 1691-től elsőpap Szászsebesen, majd 1692-től Nagyszebenben. Zsari György túrócszentmártoni lelkész is Nagyszebenbe menekült.

Fenti Erdélybe menekültek közül idővel visszatértek hazájukba: Heinzeli János teplai lelkész és podluzsányi lelkész lett. Höher Mátyás eperjesi lelkész 1682-ben visszatért régi hivatalába. Klein Bálint eperjesi tanuló 1681 után hazatérve palmsdorfi lelkésszé választott. Ladiver Illés eperjesi tanár újra Eperjesen foglalta el a kollégiumigazgatói tisztét. Ladiver Sámuel ismeretlen szolgálati helyű exuláns visszatért, de sorsát nem ismerjük.

Erdélyben haltak meg: Fabricius János volt kassai rektor a nagyszebeni gimnázium igazgatóságában, Reinerus János füleki rektor exuláns a katonaságtól megöletve, Sartorius András kassai lelkész 1679 január 12-én Kiskrakkóban, Stankovics (...?...) ismeretlen keresztnévű nagypalugyai lelkész valahol Erdélyben, Zabanius Izsák egykori eperjesi tanár 1707 március 18-án a nagyszebeni elsőpapságban. Zsari György néhai túrócszentmártoni lelkész a Nagyszebenből való visszatéréskor útközben, Debrecenben halt meg.

Az exulánsok számbavétele más szempontból is jelentős. A külföldre jutott menekültek német és latin nyelven (szórványosan szlovák nyelven is) számottevő irodalmat teremtettek. Tömegében apró, pár leveles nyomtatványakkal, de terjedelmesebb műveikkel is elárasztották a német tartományokat és elhagyott hazájukat. Ez az irodalom az exulan-

tura sajátos viszonyaiból sarjadt ki és kiváló propagandaeszköznek bizonyult a Habsburg-birodalom egyházpolitikája ellen. Nem utolsó sorban hozzájárult ahhoz, hogy Magyarországon az általános és nyílt protestánslelkész üldözés 1681-ben megszűnt s a még élő exulánsok előtt a hazatérés útja feltárult. Ez irodalom művelőiről és termékeiről részletes és tanulságos képet mutat be a Szabó-Hellebrant-féle Régi Magyar Könyvtár III/2. kötetének 1671 és 1681 közti, sőt még valamivel későbbi része is. Magát az irodalmat, leszámítva Pukánszky Béla eszméltető, rövid cikkét (4), úgy egyházi, mint világi részről nem taglalta még senki sem, így teljesítése a jövőre váró, hézagpótló és hálás feladat.

Az exulantura a hazai evangélikus egyház történetének legfelelőbb fejezetei közé tartozik. Benne családi tragédiák tömegét szemlélhetjük, hogy miképpen válik úrrá a földi adottságok felett a meggyőződés, a hit, az egyházat megtartó legfőbb erő. Különös, hogy egyháztörténetírásunk e kérdést — Szimonidesz Lajos kegyeletes kezdeményezése ellenére — mindeddig mostohán kezelte.

Dr. Kathona Géza

Kisiklott életek (Szenvedély és betegség)

1. Az alcímben ez szerepel: szenvedély és betegség. Első mondanivalóm ehhez a címhez korrekció. Meg vagyok győződve, hogy itt nem olyan betegségfogalommal kell számolnunk, mint mondjuk egy fizikális, testi betegség. Sajnos, ez széles körben elterjedt a szenvedélyekkel, elsősorban az alkoholizmust értjük ez alatt, hogy ugyanolyan betegség, mint mondjuk egy influenza, vagy egy szívinfarktus. Jön, és nem tehetünk róla. Müncheni ösztöndíjas tanulmányutam során is tapasztaltam, hogy ez a felfogás még olyan körökben is érvényre jutott, amelyek pedig eredetileg nagyon is biblikus-teológiai alapokon álltak, pl. a Kékkeresztes mozgalomban. Viszont, ez a szemlélet teljesen le is veszi a felelősséget az egyénről, mert azt mondhatja: "Kérem, én ilyen vagyok, ezt örökölttem, én beteg vagyok". És abszolút felmenti magát mindenféle felelősség alól, a gyógyítást, vagy annak sikertelenségét is másra ruházva át. A Biblia nem ezt tanítja. Ezért korrigálom — legalábbis az én, és azt hiszem, írhatom, hogy a Lelki Segélyszolgálatban álló testvéreim részéről is — ezt a címet, és helyesebbnek tartom a bűn és betegség megjelölést.

A szenvedélyek ugyanis Isten Igéjének tanúsága szerint a bűn megnyilvánulási formái, és a betegség, amennyiben ennek testi kihatásai vannak, már következmények. Az ok tehát nem a betegségben keresendő, az csupán következmény már, hanem a bűnben. Hogy helyesen értsük, tisztázzuk, hogy bűn alatt a Biblia nem elsősorban az erkölcsi, morális defektusokat érti, hanem az Istennel való kapcsolat megszakadt állapotát jelöli vele. Ezért is kapta a dolgozat azt az címet, hogy "Kisiklott életek", mert itt arról van szó, hogy az Istennel való közösségből, a Vele való kapcsolatból kisiklott emberekről van szó. Sokan azért tiltakoznak a szenvedélyekkel kapcsolatban a bűn szó használatától, mert, úgymond ez erkölcsi megbélyegzést jelent. Ha viszont világosan, biblikusan a fenti módon látjuk a bűn szó értelmét, azt gondolom, ezt az aggályt nyugodtan félretehetjük, hiszen valamilyen módon minden ember kisiklott az Istennel való kapcsolatból, a kérdés csupán ennek a konkrét tünetekben való megjelenése, amely egyik embernél így, másiknál úgy jelentkezik.

Szeretném biblikusan is alátámasztani az eddig mondottakat. A Biblia a részegeskedést sehol nem nevezi, minősíti betegségnek, ellenben annál több helyen találkozunk vele a Szentírásban, mint az alapvető bűn, a "kisiklás" megnyilvánulási formájával, amelyet Isten megítél, és amelynek súlyos következményei vannak. Nemcsak testi, hanem lelki vonalról is. A legsúlyosabb ezek között, hogy kizár Isten országából. A legvilágosabban kitűnik ez az 1Kor 6,10-ből: nem tudjátok, hogy (...) részegesek nem fogják örökölni Isten országát? (Egy sorba teszi itt az Ige a bálványimádással, paráznasággal, lopással

stb.) A Gal 5,20-ban a test cselekedetei közé sorolja a részegeskedést, s ott is megnevezi a következményt: nem fogják örökölni az Isten országát (21. v.) Efezus 5,18-ban figyelmeztet, hogy ne részegedjete bortól, hanem teljesejete be Szentlélekkel. Részegség és Isten Lelkének bírása kizárják egymást. Az 1Tim 3,3 és 8 versek a részegeskedés szenvedélyét az egyházi, lelkeszi szolgálatból kizáró oknak adja elénk. Az 1Pt 4,3 azt írja, hogy elég volt a pogányság állapotában részegeskedésben, dorbézolásokban és tivornyázásban élni. Ez korántsem teljes felsorolás, ha valakit érdekel, egy jó konkordanciában megnézheti, és még számos helyet talál, ahol a Biblia a részegeskedést bűnek minősíti, illetve arról a káros következményről szól, amelyet mint bűn okoz. Egy rövid felsorolás: 1Kor 5,11; Péld 23,29-35; Hós 4,11; Ézs 5,11; és 28,7-8; Hab 2,15; 1Móz 9,29; Dán 5,1-4; Péld 20,1.

Ez a szemlélet felel meg a Bibliának. Egyébként a többi szenvedélyről is hasonló véleménnyel van az Ige, mint a parázanságról és annak megnyilvánulási formáiról, a túlfűtött szexualitásról, a házasságtörésről, az elferdült nemiség megnyilvánulásairól, pl. homoszexualitás (Ld.: Rm 1,24 és 27 valamint 1Kor 6,9 fajtalanok, Károli fordításban férfiszeplosítók nem öröklék Isten országát.) Ezzel a szemlélettel kezeli az Ige a kábítószér élvezetét. Ez ugyan így kimondva nem szerepel, de általánosságban el lehet mondani, hogy Isten Igéjével és Szentlélkével ellentétes a kábulat, akármilyen úton is idézte elő az ember. A Szentlélek a józanság lelke 2Tim 1,7 és másutt is józanságra buzdít az Ige: 1Thess 5,6; 2Tim 2,26; 1Pt 1,13; 4,8; 5,8.

Íde sorolhatjuk még a dohányzás szenvedélyét is, meggyőződéses és igei látásom szerint ez sem adiaforon — gondoljunk arra, hogy világi részről is szenvedélynek tartják, orvosi szempontból küzdenek ellene. Egy hívő, keresztény ember, akinek a teste az Ige szerint a Szentlélek temploma, nem ronthatja ezt a templomot, 1Kor 6,19 igen fontos igehely ezzel kapcsolatosan.

Mindezek után tehát, ha biblikusan kívánunk a szenvedélyekről tájékozódni, ki kell mondanunk, hogy nem szenvedélybetegségekről van szó, hanem bűnökről. Ez a mi számunkra azért fontos, mert csak így tudunk hatékonyan, okilag segíteni, egyébként csak tünetet kezelünk. Ha a diagnózisunk, a körmegállapításunk hamis, a terápiánk sem lehet eleve jó. Ha nem a Szentírás diagnózisát fogadjuk el, úgy járunk, mintha egy kiütésekkel járó fertőző betegséget a bőrgyógyással kezeltenénk, a kiütéseket lehet kengetni, a viszketést lehet csillapítani, de a baj ettől még nem szűnik meg. A betegség kórokozóját kell kipsztitani a szervezetből.

2. A szenvedély nem elsődleges, hanem másodlagos. Vagyis nem betegség, hanem tünet. Mégpedig az Istentől eltávolodott, bűnben élő, "kisiklott" ember, — csakhoqy ez a kisiklás a transzcendens vonalán van — tünete. Augustinus sokszor idézett mondatára gondoljunk: A magad számára teremtettél minket, ó Isten, és nyugtalan a mi szívünk, amíg Tebenned meg nem nyugszik. Az Istennel kapcsolatban nem lévő ember vágyódik, és mert nem Istenben keresi a boldogságát és örömet, kénytelen más források felé fordulni. Az igazi öröm helyett pót-örömet, az igazi megoldás helyett pótmegoldásokat keres. A tragédia pedig az, hogy ezek a pót-szerek azután egy idő múlva rabjukká teszik azt, aki ezen az úton indul el. Ezen a fokon azután természetes, hogy következményként testi-lelki betegség is fellép. A szenvedély szolgává tesz. Ennek a megnyilvánulási formája a függőség, amikor már nem tudja valaki abbahagyni a szenvedélyét. Ez is mutatja, mennyire

Isten-ellenes dologról van szó. Isten mindig tiszteletben tartja az ember személyiségét, szabadságát, döntéseiben is. Nem erőlteti rá magát senkire, nem kényszerít. Az Ige szerint Jézus Krisztus az ajtó előtt áll és zörget (Jel 3,20), és Jézus maga mondja, ha valaki követni akar engem... (Mk 8,34). A szenvedélyekre viszont jellemző a "kell" akkor is, ha nem akarom. Nem tudok ellenállni nekik. A szenvedélybetegségekről tehát ilyen értelemben teológiailag nem beszélhetünk, beszélhetünk viszont kisiklott életekről, s a kisiklás az Istennel való kapcsolat területén, az 1. parancsolat alapvető területén következett be: Ne legyenek neked más isteneid. Akinek Istene nem az őt teremtő, neki életet adó, őt Jézus Krisztus keresztségével megváltó, őt Szentlelkével újonnan szülő, élő Isten, aki személyes partnere kíván lenni, az szükségképpen kisiklott. Annak az életében úr van, és a vákum, az üresség vonz, beszippant mindenfélét. Végső soron ez a szenvedélyek háttére és biblikus oka.

3. Mindezek alapján a terápia, a segítség módja és útja az egyház részéről csak egy lehet: felkínálni a megtérést ahhoz az Istenhez, aki Jézus Krisztusban az emberhez tért, önmagát a mi bűneinkért odaadta, aki halálával és feltámadásával eltörölte a bűneinket és új élet lehetőségét kínálja nekünk, ha hajlandók vagyunk az Ő uralma alatt, Igéjének és Szentlelkének engedelmeskedve élni. Nem egy ember találta már meg ezen az úton, a teljes szabadulást és gyógyulást szenvedélyeiből. Jőmagam is közéjük tartozom, aki Jézus Krisztust mint Megváltóját és Szabadítóját, s egy új élet alapját ismerhettem meg.

Balicza Iván

Gyógyító történetek

Elsőrendű lélekgyógyászati segédeszközként ősi, sokatmondó történeteket használ egy perzsa származású, Wiesbadenben működő pszichiáter, dr. Nossrat Peseschkian. Nemcsak megérezte, de módszeresen alkalmazza is azt a bölcsességet, belső rendet teremtő erőt, amelyet évszázadok vagy évezredek óta árasztanak ezek a sokszor vallási összefüggésű elbeszélések, példázatok. (Ki mondhatná meg, hogy ezúttal hányadszor látják meg újra például a Biblia értékét?) Ezzel párhuzamos jelenség, hogy a mítoszok nagy jelentőségének felismerése után a pszichológia — s főként C. G. Jung nyomán — mindinkább fölfedezi a klasszikus mesékben rejlő mély értelmet is, s azt igyekszik korunk embere számára gyógyforrássá tenni.

Peseschkian nemrég hazánkban járt, s egyik előadását alkalmam volt meghallgatni, kissé még tolmácsa is voltam. Ritka élmény volt tapasztalni, hogy ez az ötvenes évei elején tartó férfiú mély keleti

kultúráját milyen szerencsésen ötvözte igen alapos nyugati képzettségével, és stílusa, friss személyisége milyen közvetlen, képies színészségével mennyire eleven és meggyőző. Egykori mestere a hírneves **Benedetti** professzor írja róla: "Aki személyes tanúja lehetett lelkesedésének és optimizmusának, az megérti, miért oly eredményes rövid pszichoterápiás eljárása." Noha a gyakorlatban is ismerem ennek a nagyon igényes hivatásnak sokrétű és komoly nehézségeit, nem kétlem, hogy a kiváló bázei professor elismerése túlzástól mentes, a lélekgyógyász személyiségének ugyanis nagy a hatóereje a pszichikus nyomorúságok kezelésében. Ez tágabb értelemben is érvényes, mert például a pedagógusnak vagy a lelkésznek sem a pusztá szavai hatnak (a "szöveg"), hanem a valóságos személyisége, annak minden áldásos vagy zavart keltő, tudatos vagy tudattalan tartalmával, amire a gyerekek a legerzékenyebbek, s ennek megfelelően reagálnak rá. "Az orvos maga is gyógyszer" — mondta az Angliában világhíressé lett **Bálint Mihály**. (Az érett személyiségű hívő emberről lényegében hasonlót mondhatunk, v.ö. Ef 4,14).

Transzkulturális alapon az emberiség hagyományos hitbéli és szellemi értékeit élő és ható közkinccsá tenni igen nagy jótétemény, lelki érzéketlenségre, s ezzel betegségre hajló korunkban különösképpen. A kiváló perzsa orvos lélekgyógyászati rendszerének ismertetésére nem vállalkozhatunk e cikk keretében, ízelítőül szolgálhat azonban, hogy **Der Kaufmann und der Papagei** című könyvében a "kelet-nyugati" látású pszichiáter milyen gondolatokat fűz a salamoni ítélet történetéhez (1Kir 3,16-28). A drámai jelenet kissé groteszk is: két utcán élő civakodásában maga Salamon király a bíró. Döntése példázattá avatja a köznapi viszályt, melyről szerzőnk ezt írja:

"Nagyon modernül hat. Precedensként szolgálhatna válási döntésekben a gondozási jog megítélésékor: Nem az hívatot a gyermek nevelésére, aki szigorúan és vakon az igazság merev megtartásához ragaszkodik, hanem az, aki lemondani is képes a gyerek, ill. a partner javára.

Modern megfogalmazásban Bertolt Brecht felhasználta ezt a témát. Nem a feudális uralkodó Salamon szájába adja a szót, hanem a ravasz községi bíróval, azokkal mondatja ki. A kardról is lemond, s az anyáknak kell megküzdeniük: melyikük tudja a maga oldalára cibálni a gyereket.

Amire a salamoni ítélet csak utal, s amit az egyik perlekedő fél anyai jósága megakadályoz, vagyis a kicsi kettészélese, az válási huzakodásokban tényleg meg is történik a gyerek élmény- és érzésvilágában. Egy szív s egy lélek az anyjával, hogy aztán az igazságérzet vagy a büntudat viszont egészen az apjához sodorja. Ez belső kettészakítottsághoz vezet."

Hozzátehetjük: amennyiben mindkét fél ilyen balgán és önzően viselkedik, hiszen az igazi szülő az, aki (jobb megoldás híján!) inkább igen fájdalmas áldozatot vállal, mert különben az egyetlen biztos eredmény a gyerek lelki "szétcibálása" lenne, az pedig súlyos következményekkel járhat hosszabb távon is, hiszen folytatólagos tragédiák lehetnek belőle. (Mellesleg a történet egyik igen tanulságos üzenete az, hogy aki minden áron "cibálásra" viszi a dolgot — fenyegetőzésekkel, hisztérikus szerepjátszással, "nagy" felháborodással stb. — általában az csal valamilyen értelemben, talán önmagát is becsapva.

A gyógyító történetek alkalmazója több, eddig már bevált pszichoterápiás rendszert felhasználva önálló módszert dolgozott ki, melyben az adott problematikát nem a negatívumok felől közelíti meg. Jellemző

erre két könyvének a címe: **Positive Psychotherapie**, ill. **Positive Familientherapie**. Mintegy belemegy a páciens bajának utcájába, a kórossá fajult vonalvezetésre igent mond addig, amíg az el nem kezd görbülni, akkor viszont arra törekszik, hogy apránként, de mind jobban meggondolkoztassa emberét, hogy az vágyakozzék a pályamódosításra. Ezt a módszert a kis lépések pszichoterápiájának nevezi az **Auf der Suche nach Sinn** c. könyv alcíme. Ezek a művek egyébként a **Fischer Taschenbuch Verlag**, Frankfurt/M. kiadásában jelentek meg 1979-86 között.

Ezek után már nem is csodálatos — de örvedetes —, hogy a stuttgarti **Kreuz Verlag** 1987-ben nyolc európai és amerikai szerző művét **Bibliodrama** címmel jelentette meg, amivel némileg az egykori misztériumjátékok hagyományát elevenítik fel, eltanulva egyet-mást Moreno pszichodráma-koncenpciójából. Miért ne jelenthetne katartikus élményt a bibliai eseményekkel való háromdimenziós, eleven találkozás?

Bodrog Miklós

HALOTTAINK

Jeszenszky Tibor
1919-1987

A csömöri parókián 1919. október 27-én született és a szlovák nemzetiségű gyülekezetben nevelkedett a Tranoszciusz-kegyesség levegőjében, mindkét nyelvet gyakorolva. A soproni fakultáson szerzett teológiai képzettséget, 1941 júniusában a Deák-téri templomban Raffay Sándor püspök avatta lelkésszé. Négy éves aszódi, majd egy éves budavári segédlelkészkedés után Békéscsabára kerül vallástanító-lelkésznek, és innen hívja meg őt az ambrózfalvi gyülekezet lelkészeül. Tizennégy évi szolgálat után a kiskunhalasi gyülekezet lelkészi szolgálatát vállalja, ahol 1987 augusztus 5-én bekövetkezett haláláig szolgál. Még békéscsabai szolgálata idején köt házasságot Bócz Klárával. Házasságukat Isten hét gyermekkel ajándékozta meg, akik közül egytől vettek búcsút kiskunhalasi szolgálata idején.

Csendes, halkszavú igehirdető volt, aki vívódva, imádkozva kereste az üzenetet maga számára, hogy alázatos szócsöve lenessen Urának. Utolsó igehirdetésében, — melyet LMK-ban mondott az úrvacsorai istentiszteleten — erről vallott: "Sok szépség van Isten igéjében. Ezt azonban csak akkor veszem észre, ha többízben elolvasom az igét. A zsoltáros ezt így fejezi ki: elmélkedem. Kikapcsolok minden emberi erőfeszítést és csak az ígére figyelek, mely engem akar megszólítani. Elmélkedem csöndben, imádkozva és alázatosan. Így kerül hozzám közel üzenete, így tudok vigasztaló igét találni a gyászlóknak. Elmélkedve mindig többet és többet látok meg Isten akaratából, tanulok a Mestertől, hisz nem szabad megfélekednem arról, hogy csak szócsöve vagyok Urának."

"Mozgó" pásztor volt. Személyes lelkigondozó. Gyülekezete a városban kis létszámú volt, de őket évente végiglátogatta. Gyülekezete minden tagját személyesen ismerte. Ehhez járult még a 26 községre terjedő szóróványa. Hetente többször ült vonatra vagy autóbuszra, hogy felkeressen egy-egy falut, ahol néhány evangélikus testvérének vitte az evangéliumot, olykor az Oltáriszentséget, hogy felkészítse őket a nagy útra.

Karizmatikus kórházgondozó lelkész volt. A város kórházának felvevő területébe más gyülekezetek tagjai is beletartoznak. Itt gondozta Kiskörös, Soltvadkert, Csengőd, Páhi, Kaskantyú, Tázlár

és Bócsa evangélikusait is. De vigasztaló, erősítő szó jutott a nem evangélikusoknak is, mert nem tudott elmenni a szenvedők ágya mellett, hogy ne szóljon néhány szót és mindenki hálásan vette együttérzését, a bátorítást vagy az imádságot. A sok vigasztaló és erősítő szó benne is erőt keltett. Két nappal halála előtt beszélgettünk a szegedi klinikán. Teljes volt nyugalma, békességgel várta a halált, fel volt készülve az útra! Akkor még egyikünk sem tudta, hogy csak két nap van hátra...

Ökumenikus lelkületű lelkész volt. Személyes jó barátja volt minden gyülekezet lelkésze a városban is, a szórványokban is. Ravatalánál mellettünk sorakoztak református, katolikus és baptista lelkészek is, — biznyságot téve arról, hogy Jeszenszky Tibor csendes szolgálata nekik is sokat jelentett.

Építő lelkész is volt. A kiskunhalasiak neki köszönhetik, hogy saját épületben végleges megoldásra került az imaterem és a lelkészlakás elhelyezése.

Jó barát is volt! Egyházmegyénk aktív lelkészei között a legidősebb volt. Mégis ott volt mindig, ahol a fraternitás épült, erősödött. Alig volt olyan gyülekezeti vagy személyi jubileum közöttünk, melyen ott ne lett volna. Szerette a fiatal kollégákat, befogadta, tanácsolta őket.

Az év elején mondta: "Nem készülök még nyugdíjba, nem vagyok fáradt!" Isten váratlanul hívta őt el. Hisszük, hogy nem "nyugdíjba" ment, hanem nyugodalmában hívta őt el Ura. "Magamhoz veszek titeket, hogy ahol én vagyok, ott legyetek ti is." (Jn 14,3)

Tóth-Szöllős Mihály

IGEHIRDETŐ MŰHELYE

Hiszekegy — evangélikus szívvel

...BOCSÁNÁTÁT...

A bűnbocsánat a "bűn-batyutól" szabadulás: megtisztulás. A szent Isten gyűlöli a bűnt, de szereti a bűnöst. A bűn vért kíván (Zsid 9), ezért kellett Jézus ártatlan vérének hullania (Jn 1,29). A bűnbocsánat kész mindazoknak, akik kérik. Ehhez el kell jutnom **bűnöm és bűneim ismeretére** a Szentlélek világosságában (Jn 16,8). Így látom meg, hogy alapjaiban bűnös a természetem, Isten szeretetét visszautasítom, Isten nélkül élek, akaratától függetlenül, büszkén, és önmagammal elégedetten: Ő előtte is.

Isten bocsánatát Jézus Krisztus által nyerhetem el, amikor **viszszamegyek** Istenhez (imádságom bűnvallás), **elfogadom** Isten bocsánatát (bízva atyai szeretetében), és ezután **új életben járok** (azaz Isten az Uram, Őneki engedelmeskedem). Erre utaló szentírási részek: a "Tékozló fiú" (Lk 15), a bűnbocsánat elnyerésének alapesete, a "Samáriai asszony" (Jn 4) a megszabadult élet örömteli szolgálatát mutatja, "Zákeus"-nak még a nagyvonalú jóvátétel sem esik neheze. "Péter" (Mt 26) is megtalálta a bűnbánat "helyét" Uránál, Jézusnál, akit pedig megtagadott. A "Gazdag ifjú" példázza: a "jók" képtelenek bűnlátásra, bűnvallásra. "Júdás" (Mt 27) meglátta bűnét és megvallotta, de nem "jó helyen", nem az Úr Jézusnál. Ezért hiába próbálta a maga módján még jóvá is tenni árulását: élete szörnyűséges csődbe fulladt.

A bűnbocsánatot nyert új élet jele, hogy meg tudok bocsátani az ellenem vétkezőknek (akik megbántottak, megkárosítottak, erőszakoskodtak velem, jogaimat sértették, álnokul viselkedtek velem, vagy okot adtak türelmetlenségre, haragra, bosszúra). Az új élet jele, hogy győzelmesen küzdök — Jézussal — a mindig sarkamban lopódzó ördög környékezése, csábításai ellen. Az új élet jele, ha mindenféle istentelenségre hajlandó gonosz természetem kívánságai, gondolatai, szavai, tettei, mulasztásai miatt nyugtalan lelkiismeretemmel és félelmeimmel — bukásaimmal — újra és újra Krisztushoz menekülök, aki ismét talpra állít. Végül az is az új élet jele, ha a bocsánatból táplálkozó hálás örömmel és nagy felszabadultsággal végzem az Úrtól kapott szolgálatot, — odaadó engedelmisségben.

Néhány fontos Ige: Rm 3,12; Rm 3,23; Rm 3,19; Jn 3,18; Jn 3,7; Rm 5,6; Jn 19,30; Zsolt 49,7; Csel 20,21 és 26,18; 2Kor 6,2; Zsid 4,7

...TESTNEK...

Isten iránti hála legyen első gondolatunk, ha testünkről esik

szó, mert Teremtőnk ajándéka ez. "Hiszem, hogy Isten teremtett engem minden teremtménnyel együtt. Ő adta testemet, lelkemet, szememet, fületem és minden tagomat, értelmemet és minden érzékemet, és ezeket most is fenntartja" (Kis Káté). Ez a test én magam vagyok, anyagi mivoltomban, földi korlátozottságomban jellemezve.

Amikor a Biblia "test"-ről beszél, Isten elől állít, és Istenhez való viszonyom szerint szól rólam, a bűneset utáni emberről, aki vagy szembeszegül Istennel, az Ő akaratával ellenkezve, vagy csatlakozik Krisztus Jézushoz, és Hozzá ragaszkodva hívó, búnbocsánatot nyert, újjászületett emberré: "új teremtés"-sé lesz.

Amikor Jézus Krisztus, Isten Fia emberré lett, egyedülálló kivételként nem örökölte a "hús-test" bűnös természetét, földi korlátozottságát, a törvényt, a bűn és a halál alá rekesztett voltát, de megváltásra szorult mivoltát sem.

Amikor pedig a feltámadott Krisztus Jézus többször is megjelent az Ővéinek, "lelki-testben", "megdicsőült testben" találkozott velük. Ez a test már nem "romlandó", hanem romolhatatlan, nem "érzéki" test, hanem "lelki". Ez a test magasabbrendű az előbbinél, egészen más, már szabad a "hús-test" kötelmeitől (képes egyszerűen eltűnni), de megtalálható az előző testtel való azonossága és kapcsolata (képes az Ővéivel étkezni, meg tudja mutatni a golyvai keresztrefeszítések kapott sebeit, a szögek helyét, amelyek kitapinthatóak). Egészen más mivoltára utal, hogy nem ismerték föl egyszeriben az Ővéi, csak szavaiból és tetteiből. Magasabbrendű ez a test, mert képes a "hús-test" dolgaira, anélkül, hogy kötve lenne annak korlátaihoz vagy szükségleteihez.

Pál apostol szól arról, hogy "az Úr Jézus Krisztus" "az Ő dicsőséges testéhez hasonlónak változtatja a mi gyarló testünket" (Fp 3,20-21). A "hogyan?" titkát képies hasonlattal magyarázza (1Kor 15,35-57): a magot elvetjük, és miután elrothad növény kel ki abból, ami ugyanaz, de mégis egészen más. — Testünk a Szentlélek temploma (1Kor 6,19), ha odaszántuk Istennek (Rm 12,1b), miáltal "a Krisztus tagja" (1Kor 6,15a) lesz. De anélkül "test és vér nem örökölheti Isten országát" (1Kor 15,50)!

...FELTÁMADÁSÁT...

Az első pünkösd óta az apostoli igehirdetés középpontja az Úr Jézus váltság szerző halála (szimbóluma: a kereszt) és dicsőséges feltámadása (szimbóluma: a húsvéti üres sír). Csak aki szilárdan hisz, hogy a húsvéti sír üres, mert Krisztus feltámadott, élhet abban a hívó bizakodásban: "A feltámadáskor az én sírom is üressé válik!" — mert "Krisztus feltámadt a halálból, első zsengeként a halottak közül" (1Kor 15,20). A jeruzsálemi szent sírt őrző katonák szolgálata Jézus feltámadásakor átcsapott tévedésbe: fölöslegessé, sőt neveltségessé vált. Tragédia, hogy tovább őrzik a sírt, pedig az már üres, de még inkább tragédia, amikor valaki olyasmire köti oda az életét, ami alapjaiban téves és semmis.

Krisztus feltámadása univerzális, minden emberre kihat. Mindenki (!) feltámad halottaiból (1Kor 15,22), de ez nem kecsesítő mindenki számára, mert csak a hívők jutnak örök boldogságra, a Krisztust elutasítók örök kárhozatra kerülnek. Jn 5,28-29 szerint a jót (Isten akaratát) cselekvők az "életre", és a rosszat (Isten akaratával ellenkezőt) cselekvők az "ítéletre".

Ha igazán hiszünk a holtak feltámadásában, és e hitünket komo-

lyan vesszük, még a halál miatt sem csüggedhetünk, kétségbe sem eshetünk, mert Jézus Krisztus megnyitotta minden Benne hívőnek a mennyet: az örök üdvösséget, az örök boldogságot. És ha, mélyen sajnálatos, hogy valaki megfagy, pedig közelében ég a tűz, csak nem megy oda, vagy éheznek, mert nem fogadja el a fölkinált ajándék eledelt: még inkább sajnálatos, ha valaki azért kárhozik el, mert nem hisz a feltámadásban!

A testi feltámadás "Hogyan?"-jára az Ige az elvetett mag példájával felel (1Kor 15,36-37). A feltámadáskor még élő hívők teste ugyanígy elváltozik (1Kor 15,51). — Milyen lesz ez a test? Fp 3,21 szerint Krisztus megdicsőült testéhez lesz hasonló.

Isten a Jézus Krisztusban nem hívőket lelki értelemben holtak tekinti, és csak aki Krisztust hittel elfogadja, azt — és csak azt — tekinti úgy, mint a halálból — lelki értelemben, de már most — átment az életbe, mégpedig az örök életbe (Jn 5,24). Ez az "átmenet" nincs konzekvenciák nélkül Kol 3,1-2: "Az odafennvalókra törekedjete!" 2Kor 5,9: törekvésünk, hogy kedvesek legyünk az Úrnak!

...ÖRÖK...

A "modern" ember nem otthonos abban a bibliai valóságtartományban, melyet ezzel a szóval jellemzünk: "ÖRÖK", hanem csupán az "ideigvalóban", a pillanatokra oszló egymásutániságban, amelyben a már megélt dolgok múltbeli események, de a jövőben várt történések is múlandóak.

1. Az "ÖRÖK" ill. "ÖRÖKKÉVALÓ" a Bibliában elsősorban Isten tulajdonsága (1Móz 21,33), jelzi hatalmát az idő fölött. Ez a hívő számára vizsgálatos is (Zsolt 90,2). E szó: "ÖRÖK", kifejezi Isten ajándékainak mennyiségileg kimeríthetetlen voltát is: az Ur "kiváltottainak" arcán "örök öröm lesz" (Ézs 35,10). Ilyen öröme nincs az "ideig való" (2Kor 4,18), bűnbe bukott világnak, sőt a Biblia a kárhozottak örök szegyenéről és kínjáról, a pokol örök tüzéről szól. A mennyiségileg meghatározható dolgok, (pl. korlátos életidőnk), világunkat jellemzik.

2. Ha valami "ÖRÖK", annak nem kell feltétlenül vég nélküli időtartamúnak lennie, vagy akár addig tartania, amíg a világ világ, mert pl. Áron papsága is örök (2Móz 29,9), de úgy, hogy általa és szolgálata által tör be az időbe az örökkévalóság.

Az "ÖRÖKKÉVALÓSÁG" az Újszövetségben többnyire többes számban szerepel, jelezve, hogy a "modern" "örökkévalóság"-elképzeléssel szemben nem egyetlen "örökkévalóság" van, hanem megszámlálhatatlanul sok, amellyel a biblikus hívő Isten mérhetetlen fenségét és teremtői uralmát fejezi ki: "örökkön örökké..." A világnak és az egyes embernek meghatározott, idői "kezdet" van, és ez az ember mégis hivatalos az örökkévalóságra.

3. Az örökkévalóság jelenvaló. Az Egyház titka, hogy benne az örökkévalóság rejtetten jelen van. Akik Krisztus-hitben élnek, megízlelhetik (Zid 6,5) az eljövendő világ erőit. Akik Krisztus-hitben halnak meg, azokat Isten kiragadja a múlandó világból (Kol 3,3). S hogy miképpen van jelen már itt az ÖRÖKKÉVALÓSÁG? A csodákban! Az Igében, a szentségekben. Hogyan lehet ezt látni vagy megtapasztalni? A hit ajándéka által. És ennek a hitnek feladata is, hogy lássuk és megtapasztaljuk az ÖRÖKKÉVALÓSÁGOT! A csupán túlvilági "örökkévalóság"-képzet tehát — legalábbis e tekintetben — hitetlen-

ségnek tűnik.

...ÉLETET...

Ha életünkre gondolunk, Édesanyánk jut eszünkbe, aki bennünket világra szül, és Édesapánk, aki életünk plántálója, de végső során az ÉLETADÓ Isten, Aki a teremtés csúcsán utolsóként megalkotta az embert az Ő hasonlatosságára, és Ieremtőjével való szoros ÉLETKÜZÖSSÉGRE.

Mennyei Atyánk eredetileg örök ÉLETET (teljes boldogságot) gondolt adni az embernek, de már az első ember bűnbe esett, megtörve az Isten-nel való szeretet-közösséget. A büntetés: az ember elveszítette az Isten közelségének örökkévaló áldását. Ettől fogva Istenétől távol, a bűne miatt megátkozott földön kellett múlandóvá lett életét fenntartania. Lét ez csupán, mert a Biblia az Isten-nélküliséget — lelki értelemben — a "halál" szóval minősíti (Ef 2,1 és Kol 2,13). Az Isten-nélkül befejezett földi lét az "örök halálba", az örök Isten-nélküliségbe, vagyis az örök kárhozatba megy át. Van-e ebből kiút? Van-e mentség az örök büntetésből? Elnyerhetjük-e valamiképpen a bibliai értelemben vett "ÉLETET"? Igen! — mert Isten nem kívánja a bűnös halálát, hanem hogy megtérjen és éljen (Ez 33,11). Hogyan? Úgy, hogy a szerető Isten — az idők teljességében — elküldte egyszülött fiát, aki elszenvedte értünk, helyettünk és miattunk a büntetést, hogy aki hisz Őbenne, aki elfogadja bűnéért ezt a váltáságot, aki befogadja Krisztust (Jn 1,12), s aki ezután Jézussal akar élni, annak már itt a földön helyreálljon az ÖRÖK ÉLETE (1Jn 5,11-13). Ez a fordulat — ami a megtérés — csak és egyedül itt a földi lét idején következhet be (Lk 16,19-31). Aki megtér, az egyszersmind átment (Jn 5,24) az Isten nélküli létből (=lelki halálból) az örök ÉLETBE (=az Istennel való boldog közösségbe — Jn 3,15-18). Itt és most!

Ez az új élet a Krisztusban való ÉLET (Rm 8,2.10 és Gal 2,20): a Szentlélek Isten új teremtése. Ez az új élet Isten kegyelmi ajándéka (Rm 6,23), egyszersmind feladat és küzdelem is (1Tm 6,11-14): harc a bűn ellen, és törekvés, hogy kedvesek legyünk Istennek (2Kor 5,9). Ha pedig földi életpályánk véget ér, nem a halál vesz rajtunk diadalt (1Kor 15,54-57), hanem az örök ÉLET teljességében részesülünk: színről színre látjuk Istent (1Kor 13,12) és háborítatlan boldogságban élünk Isten közelében (Jel 21,3-4): örökké! — Testvérem! Rendben van-e az örök életed? Mert az üdvösséged kérdése a legnagyobb élet-kérdésed!

...ÁMEN...

Az ÁMEN héber szó, azt jelenti: úgy van (sziklaszilárd bizonyossággal), úgy legyen (végérvényes egyértelműséggel)! Az ÁMEN kifejezi, hogy az istentiszteleti liturgiában a gyülekezet egy szívvel, esküszzerű komolysággal dicsőíti Istent, hűségnyilatkozat-szerűen magasztalva az Úr Jézus Krisztust. (A zsinagógai istentiszteletet a jelenlevők ÁMEN-mondásai tagolták összefüggő részekre.) Az Úrtól tanult imádságnak a végén mondott ÁMEN ad ünnepélyesen liturgikus jelleget. A Biblia utolsó szava, az ÁMEN Szentírásunk záradéka. Aki az Isten Igéjére ÁMEN-t mond, ezzel elkötelezi magát Isten iránt, kinyilvánítva nemcsak azt, hogy megértette Isten akaratát, hanem hogy bízik is Isten szavában, teljes életével ráhagyatkozik az Ő Igéjére, hatalmára, kegyelmére.

Aki az elmondott imádságra **ÁMEN**-t mond, teljesen bízik benne, hogy Isten meghallgatta imádságát.

Hogy Isten Igéje megbízható és csalhatatlan, ezt Jézus Krisztus nemcsak szavaival, hanem életével és értünk felvállalt halálával is tanúsította: ezért nevezi Őt a Szentírás **ÁMEN**-nek (2Kor 1,19-20 és Jel 3,14). Isten igazságát is az Úr Jézus teszi érthetővé a gyülekezet számára.

Max REGER, a jeles német orgonista és zeneszerző, néhány héttel halála előtt így szólt: "Egyetlen, és legforróbb kívánságom, melyet most Teremtőtől kérek, hogy addig még élhessek, amíg hatalmasan meg nem zenésítem a Miatyánkot — szólistákra, ének- és zenekarra, hogy ennek a legvégén éppen az **ÁMEN** legyen művészi pályafutásomat summázó zárókö, amely mindent egybefoglal, amit csak a lelkemben őrzök."

LUTHER Márton — a Miatyánkról szólva — legvégül azt hangsúlyozta: "tanuljuk meg igazán mondani az **ÁMEN**-t az imádságainkra, vagyis, hogy semmit ne kételkedjünk annak meghallgatásában és teljesítésében. Mert kételkedő hittel csak vaktában lehet imádkozni, ami nem is igazi imádság. De aki bátran mond **ÁMEN**-t, azt is vallja, hogy Isten nem hazudik, hanem amit megígért az imádkozónak, azt megadja! Az **ÁMEN** megóv attól, hogy megvessük saját imádságunkat, sőt bizonyossá tesz benne, hogy törődik velünk az Isten, minden méltatlanságunk ellenére igent mond **ÁMEN**-ünkre; nem kérleljük Őt hiába!"

Havasi Kálmán

Böjt 3. vasárnapja Jn 1,35-40

A Bárány tanúi

A textusról:

Az evangélista rendezői szándéka szerint Jézus első dolga megkezdése után a tanítványi kör kialakítása, vagy jánosi terminológiával: **gondoskodás a tanúkról**. A kör kialakulásának ilyen hangsúlyos helyen történő szerepeltetése jelzi, hogy János milyen nélkülözhetetlennek tartja a tanúkat Jézus ügyében. A tanúk szolgálatán keresztül folytatódik a történelemben Jézus örök életet ajándékozó fáradozása.

Az is tudatos, teológiaiilag átgondolt döntésre vezethető vissza, amikor a jánosi iratok a tanítványi feladatot szinte kizárólag "martü-

ria"-ként emlegetik. Az örök élet titka a jánosi hangsúlyok szerint ugyanis Jézus személyében, személyének eredetében, a Vele történetekben, illetve mindezek indítékaiban rejlik. János nem ismer olyan igazságot Istenről és rólrunk, amely önmagában, Jézus személyétől és művétől elvonatkoztatva is megállna. A dolog természetéből adódóan tehát a hit és hitetlenség permanens perében "tárgyi bizonyítékok" híján csak a szemtanúk szólhatnak Jézus mellett, akik "látták" Őt (Jn 1,14; 1Jn 1,2), vagyis felismerték valódi személyazonosságát és megértették tettei indítékát. János figyelmeztet minket arra, hogy örök élet nem terem a pusztá közlésből, hacsak nem társul hozzá az ügyre önmagát is feltevő tanúskodás.

A tanítványi kör kialakulásáról szóló jánosi tudósítás jelentős mértékben eltér a szinoptikusokétól. Csak itt olvasunk arról, hogy az első tanítványok Keresztelő János köréből csatlakoztak Jézushoz, mégpedig Judeában, és nem Galileában. A tanítványok mások közvetítésével és nem Jézus közvetlen elhívása révén lesznek Jézus követőié. Maga Péter is testvére, András biztatására csatlakozik Jézushoz. (Mindez János szerint sem változtat azon a tényen, hogy tanítványait Jézus választotta ki. Ld.: Jn 15,16.) János szerint a tanítványok már kezdet kezdetén "látják" Jézust, vagyis felismerik benne a Messiást, míg a szinoptikusok szerint először Cesarea-Philippinél vallják meg ezt a hitüket. Sőt Márk szerint Jézus egész földi működése alatt értetlenül állnak Jézus titka előtt. Melyik leírás hitelesebb történetileg? Több kutató, így J. Schneider is, azon a véleményen van, hogy az első tanítványok és Keresztelő János között feltételezett kapcsolat történetileg helytálló lehet (Das Ev. nach Johannes 74. o.). A többi eltérés viszont már az evangélista kerügmaticus szándékára vezethető vissza. **Úgy írja le a tanítvánnyá létel folyamatát, ahogyan az húsvét után a keresztyén gyülekezetben végbemegy.** Az első tanúk döntő szerepét a tanúskodás láncolatában azonban János sem vonja kétségbe.

A Jézushoz való csatlakozás a leírás szerint, bizonyára tudatos szerzői szándékból, a leghétköznapibb módon történik. A beszélgetés nem megy túl azon, ami egy rabbi és a tőle tanulni akarók első találkozásánál elhangozhat. Az, ami a Jézusnál töltött órák alatt történt, és ami az ismerkedést a tanítványok számára életük döntő alkalmává avatja, rejtve marad előttünk. Mégis a jánosi kifejezőeszközök ismeretében megkockáztathatjuk azt az állítást, hogy a földi, immanens viszonyokban kézenfekvő, leghétköznapibb szavak is "jelle" válnak, azaz túlmutatnak önmagukon. Annál is inkább, mert minden egyes elhangzott szó a későbbiek során fontos teológiai tartalmak hordozójává válik. Az exegéták véleménye eltér egymástól atekintetben is, hogy a pontos időmegjelölést szimbólikusan, -a számszintika alapján kell-e értenünk, vagy sem. Véleményem szerint a pontos idő megadása (10 óra = nálunk du. 4 óra) is közvetett utalás az esemény emlékezetes, meghatározó voltaira.

Meditáció a textus felett

a. **Mit vall a tanú Jézusról?** Az önmagában még senkit nem tesz Jézus tanújává, hogy Róla beszél. A jelentéktelen Názáretből származó vándortanító működése állandó beszédtema volt a saját korában, és az maradt azóta is. De Róla nem lehet beszélni anélkül, hogy állást ne kellene foglalnia az embernek. Sokféle várakozás kereszttüzében élt, ám Őt ez nem befolyásolta: határozottan és következetesen ment azon az úton, amelyet Isten jelölt ki számára. A hit és hitetlenség

permanens perében olyan tanúkra van szüksége, akik Vele együtt az általa képviselt ügy mellett is hitet tesznek. A szinoptikus tradíció szerint Keresztelő János sem azt tapasztalja Jézusnál, amit vár tőle. Ezzel szemben János evangéliumában a Keresztelő, Isten ószövetségi igéjének megtestesítőjeként, helyes irányba mutat, és **tartalmilag igaz, hamisítatlan keresztyén tanúvallomást tesz Jézus mellett.** Ezt igazolja vissza az a tény, hogy útmutatása nyomán András és a többiek meg is találják a Messiást.

Hogy félreértés ne essék, amikor Jézushoz akarja küldeni tanítványait Keresztelő János, minden későbbi tanúvallomás őstípusául megismétli korábbi bizonyásgtételét: "Íme, az Isten Báránya." Az előzővel kiegészítve: "aki hordozza a világ bűnét" (1,29). E tanúvallomás szerint tehát Isten a Bárány által segít a világon. Mégpedig úgy, hogy a bűn terhét veszi le róla, azt az Isten elleni lázadásból és az ember egymás ellen fordulásából keletkezett gubancot, amely rákos szövetségént ette bele magát az emberiség testébe. Minden más elemzéssel szemben a tanúvallomás tehát a bűnt tekinti a fő nyomorúságnak, amely minden más természetű bajt elviselhetetlenné tesz. Ha minden mást orvosolni tudunk is, a bűn nyomorúságával csak a Bárány Jézus tud boldogulni. Természetesen erről a bajról nem beszélhetünk a kívülálló hívős tárgyilagosságával. Valamiképpen mi magunk is megtettük a magunkét, és felelősek vagyunk a történelemért. Ha nem így volna, nem igyekeznénk olyan agyafúrt leleményességgel tisztára mosni magunkat és a vádat áthárítani másra (ld.: 1Móz 3,12-13!). De magunkat áltathatjuk, másokat becsaphatunk, egyedül Istent nem téveszthetjük meg.

A Bárány-tipológia Jézusra alkalmazása nyilván arra a módra utal, ahogyan Isten segíteni akar a bűn nyomorúságában vergődő világon. Vajon melyik Bárány-szerep adja kezünkbe a kulcsot? A tanúságtétel megfogalmazása azok mellett szól (H. W. Wolff; J. Schneider), akik szerint az evangélista Jézusban az Isten szenvedő Szolgáját látja Ézs 53-ból. Ő az, aki a prófécia szerint némán szenved, mint a vágóhídra hurcolt bárány (7. v.), és aki mások bűnét hordozza (11. v.). De az evangélium néhány célzása alapján (pl.: 19,36) az a lehetőség sem zárható ki, hogy Jézus szolgálata a pászka-bárány szerepének megvilágításába kerül. Bárhogy is döntünk, a lényegen nem változtat, mert mindkét lehetőség Jézus halálának helyettesítő funkcióját állítja előtérbe. Jézus tehát Isten nevében úgy segít a világon, hogy a bűn terhét halálában magára veszi és hordozza (folyamatos jelenidő!), és így el is veszi, vagyis megszabadít tőle. A bűnnek ez az elintézési módja szöges ellentétben áll a mi történelmi tapasztalatainkkal: az erőszakot csak erőszak, az igazságtalanságot csak igazságtalanság, a bűnt csak bűn árán lehet, ha nem is megszüntetni, de legalább megfékezni. A Jézusról szóló hiteles tanúságtétel azonban nem nélkülözheti azt a meggyőződést, hogy minden ellenkező tapasztalatot meghazudtolva a védtelen Bárányé a járható út, az övé a győzelem.

b. Jézus tanújának meg kell tanulnia a háttérben maradnia. Bármennyire pótolhatatlan is a tanú szolgálata a hitrejutás folyamatában, Jézust magát nem helyettesítheti. A tanú Jézusra irányíthatja a figyelmet, de meggyőzni a Hozzá fordulóttól arról, hogy csak Nála és Benne található örök életet, egyedül maga Jézus tudja. A közvetett kapcsolat helyébe közvetlen kapcsolatnak kell lépnie. Új történetnek kell elkezdenie a Jézussal való ismeretségben, a Vele folytatott dialógusban. Amikor már Neki tesszük fel kérdéseinket, Ő igazítja helyre azokat, és válaszolja meg, ha Nála maradunk és készek vagyunk kívánni, majd

elfogadni feleleteit (38-39. v.). János nagy súlyt fektet arra, hogy magához Jézushoz kötődjünk, mert csak ez segíthet rajtunk. "Már nem a te beszédednek hiszünk, hanem mert magunk hallottuk és tudjuk, hogy valóban Ő a világ üdvözítője" — mondják a földijeit a számai asszonynak (4,42). Ha valaki nem tud leválni a hitbéli köldökszinorról, rendkívül kétes helyzetbe kerül, mert keresztyénsége az egyház, vagy annak képviselője hitbeli állapotától fog függni.

Ez a leválás nehéz folyamat. A tanú részéről alázatot és őszinteséget, a reá hallgató részéről pedig önállóságot és felelősségtudatot igényel.

c. Jézus mindannyiunkat beállít a tanúk sorába. Az alapigéből is kitűnik, de különösen szembetűnővé válik, ha a következő szakaszt is figyelembe vesszük, hogy az első tanúságtétel nyomán megindul a tanúságtételek láncreakciója. Akit Jézushoz irányítottak és Nála maradt, maga is utat mutat Hozzá másoknak, elsősorban a közvetlen környezetéhez tartozóknak. S mindezt szinte spontán természetességgel. Ha valakinél ez a lépés kimarad, az egész folyamat lefékeződik. Mert Isten ugyan elvégzi a talajelőkészítést, sárgulóvá érleli a búzatáblát (4,35), de Neki úgy tetszett, hogy a tanúk takarítsák be a termést. Ha egy gyülekezetben kevesen vállalják ezt a szolgálatot, kevés éhezõ jut az élet kenyéréhez. Ha a mi generációnk nem tesz hitet szóval és étellel Jézus mellett, ki meríthet a jövőben az örök élet vízéből?

Tulajdonképpen nagyon kevés, ami rajtunk múlik. Nem szükséges kimerítő értekezést tartanunk Jézusról. Csak színt kell vallanunk arról, amit Tőle kaptunk. Személyes vallomásban. S ez az, ami nagyon nehezíti teszi a dolgunkat. Mert minden tanúskodás egyúttal a hitelképesség próbája is.

Dr. Cserhádi Sándor

Böjt 4. vasárnapja Jn 6,48-59

Élet az életben

Életet adó kenyér a világnak

A 48. vers megismétli azt, amit a 35. v. mond. Jézus az a kenyér, amelyet nem Mózes, hanem az Atya ad. Nem csupán Izráel népének, hanem a népeknek, az egész világnak is.

A 49. vers utalás a 78. Zsoltár 24. versére, illetve ZMóz 14,4-re. **Jézus az élet kenyere**, amely nem földi, hanem mennyei. Amelyet "enni kell", hogy meg ne halljunk. "Az enni képes kifejezésként értelmezendő, ami azt jelenti: valamit magunkhoz venni, befogadni, elfogadni, hiszni. Azt sem lehet tagadni, hogy itt valamiféle utalás történik az úrvacsorára is. Aki a Jézus által felkínált kenyérből eszik, az közösségbe kerül, részévé válik Jézus Krisztusnak. A "dóso" kifejezés Jézus halálára utal és azon belül is az úrvacsorára." (H. Schürmann)

Az 52-59-ig terjedő szakaszt az evangélista később írta kiegészítésként, vagy János tanítványi körének bedolgozása az.

Jézus, mint az élet kenyere kínálja fel magát. Aki valóban élni akar, annak Hozzá kell jönni, Benne hinni és Őt befogadni. Jézus rámutat arra, hogy az igazi életet nem ott találjuk, ahol mi keressük. Mert amit mi nevezünk életnek, az még lehet halál az életben, s amit önmagában akar Jézus nekünk adni, az élet az életben, mert az örökkévalóságban is élet lesz.

Hogyan lehet Jézus kenyér, amely az Istentől jön? Hiszen hallgatói tudják, hogy a názáreti ács fia. Megbotránkoztató amit mond! Magatartása és életfolytatása is nagyon emberi, nem olyan, mint aki a mennyből szállt alá. Még botránnyosabban hangzik, amit testének "evéséről" és vérenek "ivásáról" mond!

Jézus azt adja nekünk és a világnak, amire szükségünk van.

1. **Jézus az örökélet kenyere.** János evangéliumában itt hangzik először a jól ismert "én vagyok" kifejezés. Ezzel felel Jézus arra a kérdésre: kicsoda Ő, micsoda Ő. Rámutat arra: kenyérhez akartok jutni, hogy jóllakjatok? Hogy általa tápláljátok, erősítsétek, biztossítsátok, elnyerjétek és megtartsátok az életet? — Vegyétek tudomásul, hogy amit ti kerestek az "én vagyok". Ezzel az "én vagyok"-kal Jézus úgy mutatkozik be, mint Isten (1Móz 28,13; Ézs 43,10). Őtezer jóllakott ember. Őket az érdekli, ki az aki a kenyeret adta (26. vers). Királya akarják tenni!

Az élet nem a teremtettségéből, hanem egyedül Istentől származik. Ha Jézus olyan kenyeret ad, amitől többé nem éheznek meg az ember, "akkor adjál nekünk ilyen kenyeret" (34. vers).

Jézus komolyan veszi az emberek kenyér utáni vágyódását. Itt azonban lépésről-lépésre vezet el az embereket arra a felismerésre: amit kerestek, amire vágyakoztok, amire szükségetek van, az **vagyok én.** Jézus nem az üres semmibe kiált. Isten ígéje nem elvont, formális igazság. Jézus embereket szólít meg, akiknek ígéjében azt akarja adni, amire olyan szükségük van, mint a mindennapi kenyérre. Nem a megunt, a szemébe vetett, vagy száradtan az állatok elé szórt kenyérre. Arra a kenyérre van szükségünk, amit otthon és az éllelmiszerboltban nem találhatunk meg: magára az élő Jézus Krisztusra.

Miért nem elég a mindennapi kenyér és eledel az élethez? Amiért buzgón, vagy gépiesen imádkozunk naponta. Miért nem elég az élethez az, amit mi élelemnek hívunk? Senki nem akarja a mindennapi kenyér értékét kisebbé tenni, — hiszen Jézus tanított imádkozni érte. A kenyérkérdés az egész emberiséget érintő kérdés. Felelőtlenség lenne, ha a kenyérkérdést bagatellizálnánk. Isten tudja, hogy arra szükségünk van. (Mt 6,32) A kenyér egy darab a teremtettségéből, amelyik nem maga teremti az életet, de az életnek feltétlenül szüksége van arra. Annak, ami az örök életre táplál, annak a "kenyérnek" a mennyből kellett alászállni. Létszükséglet a világnak! Az Atyának kellett olyan kenyeret adni, "aléthinós" amit "valóban", igazán az élet kenyérének lehet

nevezni. (32. v.) Mivel ez valóban a mennyből, Isten királyságából származik, adhat örök életet.

A **teremtettség** nem létezik **Teremtő** nélkül. Azért élünk, mert Isten teremtett minket, akkor is, ha nem akarunk tudni róla, vagy tiltakozunk ez ellen a tény ellen. Isten nemcsak 70-80 esztendőre, hanem örök életre teremtett minket. Az örök élet nem egyszerűen a földi lét meghosszabbítása. Ezért mondja Jézus: aki a mennyei kenyérből eszik, nem hal meg, — ellentétben az ósatyákkal, akik a mannát ették a pusztában és mégis meghaltak. (49. v.) Jézus által a halál legyőzött. Ez nem jelenti azt, hogy az örökélet már most, már itt a földön nem lenne valóság! "Aki látja a Fiút és hisz benne, annak örök élete van és én feltámasztom azt az utolsó napon." (40. v.) A messiási üdv-kortól azt várták, hogy a Messiás majd megismétli a manna-csodát, ahogyan azt Mózes is tette. Jézus ugyan megelégitette az embereket, de tudja, hogy egyedül a mindennapi kenyér nem igazi segítség az embereknek. **Ami az életet igazán életté teszi, azt mi az Istennel való személyes közösségben éljük át.** Isten erre a Vele való közösségre hívott el minket. "Az az élet, amit Isten ad a mennyei kenyérből, az maga Jézus Krisztus, és nem a földi élet táplálására és fenntartására adott mindennapi kenyér." (de Boor) Közte és közöttünk a szeretet életét kapcsolatának kell létrejönni. A szeretet keresi azzal a közösséget, akit szeretünk. Isten örök életet ad, úgy, hogy személyesen közösségbe lép velünk. "Aki bennem hisz, azé az örök élet", — mondja Jézus. A kenyér nem luxus, hanem a legszükségesebb, amit csak a vízhez és levegőhöz, mint létszükséglethez lehet hasonlítani. Az élet legnagyobb tévedése: megkísérelni, Jézus Krisztus nélkül élni.

Jézus az **élet kenyere**, **igazi élet** azonban csak Jézus áldozatából születik. (51. v.) Azáltal ad életet, hogy értünk ő magát halálra adja. A búzának a földbe kell hullani, hogy a kalászból sok búzaszem teremjen. Megőrlik a búzát, hogy a lisztből kenyér legyen. Megesszük a kenyeret, hogy "életté" legyen bennünk. Jézus az örök élet kenyere. Feladja önmagát, hogy mi éljünk. Nem odahajítja, nem odadobja, hanem "leteszi" az életét értünk önként, szeretetből. (10-11. v.) Igen drágán fizetett Jézus azért, hogy az Istennel való közösségünket helyreállítsa. Nem Vele akarunk mi kapcsolatba kerülni (ez a tragédiánk!), hanem csak ajándékaival, a földi élethez szükséges javakkal. "A kenyér, amit én adok az én testem, amit a világ életéért adok." (51. v.) Jézus kenyeret ad először, de az örök életet adó "kenyér" maga Jézus Krisztus. Az jelenti a meglepő fordulatot, hogy ő magát adja nekünk. Nemcsak személyes kapcsolatba kerülünk Vele, hanem az a kenyér, amit ad, az a "saját teste", a testté lett Ige, ami János evangéliumának a témája. A testét "szarkusz" adja nekünk, amikor meghal. Eddig Jézus az "Élet kenyéréről" jelenben beszélt. (32, 33, 50 v.) Az 51-ben úgy tűnik, ezt a jövőben adja majd. János keveset beszél Jézus halálának jelentőségéről. Mert Jézus jövetelét, cselekedetét, életét, szolgálatát egészen az "elvégeztetett" mint váltásgmunkát érti. Mindig a "végre" tekint előre János. Jézus az Isten Báránva, aki elveszi a világ bűnét. (1,29) Jézus halála idejének meghatározása is János szerint arról tanúskodik: Jézus az újszövetség pászka-báránva, ahol a "vére meghinti" az enpért, onnan az öldöklés angyala tovább megy. Csak akkor van életünk, ha közösségünk van azzal, "Akié az élet", akiben kezdettől fogva volt az élet. Istennek fiát kellett küldeni, hogy bűnbocsánatot nyerjünk (4,10). Az a világ, ahova Jézus jött, hogy magához vonjon minket nem a "semlegesek földje". A világ

fejedelme felett először győznie kellett, lerombolva a Sátán munkáját (1Jn 3,8). A "farkassal" vívott harcban Jézus, a Jó Pásztor odaadja életét az övéért (10,11). Azokkal köt szövetséget, azokat vonja magával közösségbe, akik Őt nem ismerték fel és nem fogadták be (1,10). Az élet és üdvösség előfeltétele: a bűnbocsánat. Az Isten és ember közötti konfliktus megszüntetése.

Jézus üdvözítő áldozata az egész világnak életet kínál. (3,16. 11,51. 12,32. 1Jn 2,2) Mindenkiné adja az élet kenyerét, önmagát. Aki elfogadja, azé az élet! (47. v.) A hit az egyetlen, de elengedhetetlen felelete az embernek arra, hogy Isten az Üdvözítőt nekünk adta és értünk küldte el. Nincs máshogyan örök élet, csak úgy, ha Jézus Krisztusban keressük azt. Ez azt jelenti: hiszünk Jézus Krisztusban. Az egyetemesség nem automatizmus. "Jézus univerzális megváltói munkáját készek vagyunk gyorsan úgy értelmezni, hogy az egyetemesen és automatikusan minden embernek üdvösséget hoz. Itt erről szó sincs! De Isten Jézus Krisztusban minden embert hitre hív." (G. Voigt) A világ életéért váltságot kell fizetni, mert a világ valóban világ. Istentől távol élő, Isten ellen lázadó, bűnben, sötétségben és mulandóságban élő világ. Mégis a világ örök életet nyerhet! — Érezzük, mennyire lehetetlen ez!? Hogy ez a lehetetlen mégis lehetséges legyen, valaminek történni kellett, amelyik "lehetőség" azután nagyobb, mint a "lehetetlenség". A Fiú adja testét, életét engesztelő áldozatul a világnak, az emberért. Ez az, amit nem értettek a galileaiak, és nem értünk mi sem.

A megbotránkoztató jézusi szavak (52. v.)

"Egy ember testét enni (rágni!) megbotránkoztató és visszataszító. Jézus megismétli azt, amit magáról, mint az élet kenyeréről mondott, de rámutat arra is, hogy ez akkor lesz érvényes, ha majd megfeszítetik és feláldoztatik. Az ember vallásossága, Isten melletti kiállása, kegyessége még nem az "igazi élet". Az üdvösség, az "igazi élet" abban van, hogy elfogadjuk, amit a szenvedő, vérző, kereszten elvérző Messiás-Emberfia értünk és a világnak tesz. Akár tetszik, akár nem, akár megértjük, akár felfoghatatlannak tűnik is és értetlenül állunk ez előtt, mégis ez az igazság. Jézus az "evés" és "ivás" képét hozza segítségül ennek megértésére. Földi testünket tápláljuk, noha azokat az élettani folyamatokat talán nem is értjük, amelyek a táplálkozás következtében lejátsszódnak bennünk. Az Emberfia a szenvedés, pokol, halál mélységén keresztül lesz a világ Megváltója.

Ez az evangélium, amit a "keresztről való beszédben" Jézus a galileaiak elé tár. Így lesz lehetséges Jézushoz jönni. Benne hinni. Csak az önmagát áldozatul adó, megfeszített Jézus, aki az elveszett világnak a testét adja, lehet valóban az "élet kenyere", aki Hozzá megy, nem csalódik, mert Nála elnyeri az életet.

Az evés és ivás kép marad! Annak hangsúlyozására, hogy ami a kereszten történt, azt nem lehet elspiritualizálni. Jézus nem szól itt a megdicsőült, örökkévaló testéről és vérééről, amit az úrvacsorában ad. Arról a testéről szól, amelyet fára szögeztek, amit átjárt a dárda, s arról a vérről szól, amely a dárdajárta seben keresztül folyt ki. De ezt a testét és véréét senkinek nem adta "enni" és ezt a véréét "inni"! Azért beszél mégis itt "evésről és ivásról", mert Jézus tudja, hogy a hitet mi gyorsan elspiritualizáljuk, és azt, ami a kereszten történt, vallásos emlékké szegényítjük. Pedig a mi "Benne maradásunk" és az Ő "bennünk maradása" teljes egészében az értünk halálra adott testével és az értünk kiontott vérével van kapcsó-

latban" (de Boor). Az "evés" és "ivás" itt éppen olyan kép, mint amikor János arról beszél, hogy akik a Jézuséi, azok "megmosattak a Bárány vérével" (Jel 1,15). A kép valóságra mutat, de nem a kép maga a valóság.

A keresztyének ismertetőjele volt kezdettől fogva Krisztus testének "evése", és véérének "ivása". A keresztről való beszéd állt az igehirdetés középpontjában, és az úrvacsorázó gyülekezet is Krisztus halálát hirdette. Jézusnak a két mondata: "aki hisz bennem, annak örök élete van" és "aki eszi az én testemet és issza az én véremet örök élete van", nem két ellentmondásos mondat, hanem magyarázzák és megérthetővé teszik egymást. Az a hit, amelyik valóban nem "evés éppen úgy nem segít rajtunk, mint az "evés" hit nélkül!

Az az élet, amelyik Krisztus áldozatából fakad, nem lehet önmaga körüli forgás. Jézus akarata szerint élünk, mivel áldozati halálával megváltott minket a bűntől és haláltól. Ez az élet most már Krisztus akaratából egészen más értelmet kap: Érte élünk, Neki szolgálunk. A Jézustól kapott mentő, munkás szeretetet tovább sugározzuk a világ felé (2Kor 5,15; Gal 2,20). Csak az képes áldozatra, aki Jézus áldozatából él. Az ilyen ember olyan életnek a hordozója, amelyik nem múlik el, hanem Isten eljövendő királyságában is élet lesz.

Dr. Nagy István

Böjt 5. vasárnapja Jn 11,46-53

Gondolatok az alapigéhez

46. v.: "...miket tett Jézus." Ezek a szavak Jézus csodáira utalnak, különösen a történetet megelőző Lázár feltámasztására. Tehát Jézus jelei (csodái) nem vezettek mindenkit hitre, annak ellenére, hogy a 45. versben azt olvassuk, hogy Lázár feltámasztása után "sokan hittek őbenne". A feljelentők nem látták meg a jelek mögött az Isten Fiát és nem hittek benne. Vakok voltak. Egyeseknél még a csoda sem győzi le a hitetlenséget. A gazdag és Lázár példázatában ezt olvassuk: "Ha Mózesre és a prófétákra nem hallgatnak, az sem győzi meg őket, ha valaki a halottak közül feltámad." (Lk 16,31). — Tudunk-e hinni Istenben, az Ő életünkben megmutatott jelei által? Ezek a jelek mit keltenek bennünk: örömet, vagy félelmet?

47. v.: "Mit tegyünk?" Ez a kérdés a főpapok és a farizeusok tanácsstalanságát is jelzi Jézus csodáival kapcsolatban. — Nem állunk néha tanácsstalánul Istennek életünkben való cselekedetei előtt?

48. v.: Világos, hogy a vezetők hatalmukat féltették, mert úgy gondolták, hogy Jézus fenyegeti azt. Ugyanis, ha mindenki hisz benne,

ezt esetleg nem nézik jó szemmel a rómaiak, "és elveszik tőlünk a helyet (jeruzsálemi templomot) és a népet is". — Nincsenek a mi életünkben is olyan események, valóságok, amelyeket féltünk Jézustól, és úgy gondoljuk, hogy neki ezekhez semmi köze?

50. v.: mutatja Kajafás alapelvét, amely rövidlátó önzést tartalmaz. Amikor a nép megmentéséről beszél a hátsó gondolata az, hogy meg kell őrizni a főpapok és farizeusok hatalmát a rómaiaktól. Nem lát messzebbre, nem látja azt a keresztfát, amelyen minden emberért meghalt Jézus. Rövidlátó önzésével akarja feláldozni Jézust, hogy mentse a maguk hatalmát. — Néha rövidlátó, önző szempontjainkért nem áldozzuk fel Jézust és az Ő ügyét a mindennapi életünkben?

51. v.: A főpap tudtán és akaratán kívül megjövendölte Jézus váltságahalálát. A nagytanács pedig azt gondolta, hogy ő tárgyalt és dönt Jézus haláláról, pedig csak eszköz volt Isten kezében, hiszen Isten akarata volt, hogy Jézus meghaljon értünk emberekért. Isten Kajafást és a nagytanácsot éppen úgy felhasználta üdvözítő tervének végrehajtásában, mint pl. Júdást. — Tudunk-e engedelmes eszközök lenni Isten kezében, amikor rajtunk keresztül és általunk akar cselekedni?

52. v.: Luther az egybegyűjtéssel kapcsolatban utal Jn 10,16-ra: "Más juhaim is vannak nekem, amelyek nem ebből az akolból valók, azokat is vezetnem kell, és hallgatni fognak hangomra, és lesz egy nyáj és egy pásztor." (Jubiläumsbibel). De gondolhatunk Jn 1,29-re is, amelyben Keresztelő János mutat rá Jézusra, mint Isten Bárányára, "Aki hordozza a világ bűnét". — Hálásan és örömmel gondoljunk arra, hogy Isten begyűjtött bennünket azok közé a gyermekei közé, akikért Jézus meghalt.

53. v.: A nagytanács tévedett és hibázott, amikor azt gondolta, hogy Jézus megöletésében való egyetértésével végérvényesen "terendezték" ezt a Jézus ügyet. Nem tudták, hogy valójában Isten felhasználta eszközei voltak. — Bonhoeffer: "Hiszem, hogy a mi hibáink és tévedéseink nem hiábavalók, és Istennek nem nehezebb ezeket felhasználni, mint a jócselekedeteinket."

Az igehirdetés felé

Isten cselekvésére mi a válaszuk?

1. Jézus sok mindent tett földi életében. Cselekedeteinek indítéka az volt, hogy az emberekért cselekedjen. Gondoljunk csodáira. Mind az emberekért is történtek. Amikor Keresztelő János a tanítványait küldte Jézushoz ezzel a kérdéssel: "Te vagy az eljövendő, vagy más várjunk?", akkor Jézus ezt válaszolta a kérdezőknek: "Menjeteek el és mondjátok el Jánosnak amiket hallotok és láttok: vakok látnak és sánták járnak, leprások megtisztulnak és süketek hallanak, halottak támadnak fel és a szegényeknek hirdettetik az evangélium..." (Mt 11,3-5). Jézuson keresztül pedig mindig Isten cselekedett. Ennek bizonyága Jézusnak ez a szava: "Az én eledelem az, hogy teljesítem annak akaratát, aki elküldött engem..." (Jn 4,34).

Istennek Jézus által nyilvánvalóvá lett cselekedetei kétféle reakciót váltottak ki az emberekből. Egyesek hitték Jézusban, mint Isten fiában, mások feljelentették Őt a farizeusoknál.

Szabad nekünk örömmel és hálával rácsodálkozni Istennek életünkben megcselekedett kis és nagy csodáira, és ezekben a jelekben hittel meglátni segítő szeretetét és megtartó kegyelmét.

2. Jézus megcselekedte a legnagyobbat: értünk, emberekért szerve-

dett és halt meg a keresztfán. Ez is Isten akarata volt. Nem azért szegezték a keresztfára Jézust, Isten Fiát, mert Kajafás azt tanácsolta, hogy neki meg kell halnia. Nem is azért, mert a nagytanács tagjai "egyetértettek abban, hogy megölik", hanem azért, mert Isten így váltott meg minket bűntől, örök haláltól és kárhozattól.

Mit jelent ez nekünk? Tanácstalanul és értetlenül állunk szemben Jézus váltságahalálával, vagy felismerjük benne hittel Istennek végtelen szeretetét, amellyel megkegyelmez nekünk. Jó nekünk erősen hinni, hitünk teljes bizonyosságával vallani, hogy Istennek ez a megváltó kegyelme az enyém, mert Ő ezt nekem adja, hiszen ennyire szeret engemet.

3. Isten cselekedete velünk az is, hogy begyűjt minket abba a nyájba, amely az Ővé, és amelyért az Ő Fia szenvedett és meghalt. Jézus a Jó Pásztor újra és újra elindul utánunk, hogy minket elveszett bárányait megkeressen, megtaláljon és visszavigyen az Ővéi közé. Csodálatos Jézusnak a végtelen türelme. Nem azt mondja nekünk, bűnös embereknek, hogy ki mint vet, úgy arat, hanem szeretetével újra és újra Magához ölel minket, ha meglátjuk elveszett voltunkat, és várjuk az Ő szabadítását.

4. Mert vannak alkalmak, amikor különösen rászorulunk Isten bűnbocsátó kegyelmére, amelyet számunkra is megszerzett Jézus a keresztfán.

Mikor? Akkor, amikor valamit féltünk Jézustól. Nem akarjuk odaadni neki. Féltjük az időnket, amit magunknak akarunk megtartani, mert olyan dolgokra akarjuk felhasználni, amelyeket máskor is megtehetnénk. Féltjük Jézustól életünknek egyes eseményeit, amelyeket mi magunk akarunk elintézni és nem akarjuk, hogy Jézus ezekbe beleszóljon. Úgy gondoljuk, hogy ezeket én magam is el tudom intézni, és semmi beleszólása nincs ezekbe Jézusnak.

Rászorulunk Isten bűnbocsátó kegyelmére, akkor, amikor rövidlátó, önző szempontjainkért feláldozzuk Jézust és az Ő ügyét. Ilyenkor kedvesebbek nekünk azok az életmegnyilvánulások, amelyek ellenkeznek az Ő akaratával. Életeseményeinkben csak magunk köré nézünk és nem figyelünk arra, hogy mit akar azokkal tőlünk Jézus. Ilyenkor minden erőnkkel azon vagyunk, hogy legyen meg az én akaratom.

Rászorulunk Isten bűnbocsátó kegyelmére akkor, amikor nem tudunk engedelmes eszköz lenni Isten kezében, pedig Ő rajtunk keresztül és általunk akar cselekedni más emberek életében. Isten ugyanis néha erőnket és időnket akarja felhasználni arra, hogy segítsen embertársainknak. Jónás prófétát Ninivébe küldte az Isten, hogy prédikáljon a város lakóinak. Ő pedig elindult Tarsisba. Nem akart Isten kezében eszköz lenni, hogy Isten az ő igehirdetése által szóljon Ninive lakosaihoz. Istennek azonban volt hatalma arra, hogy véghezvigye akaratát. Még az engedetlen Jónást is fel tudta használni annak érdekében, hogy a város lakosai megtérjenek és hitre jussanak. — Milyen jó, hogy a hatalmas Isten tévedéseinket és hibáinkat is fel tudja használni az Ő tervében.

5. Mindezen bűneink ellenére és mindezen bűneinkért, "megjelent az Isten kegyelme minden ember üdvösségére" (Tit 2,11). Isten kegyelme abba a Jézusban jelent meg, aki önmagát áldozta bűneinkért. "Übenne van — az Ő vére által — a mi megváltásunk, bűneink bocsánata is; kegyelme gazdagságából." (Ef 1,7).

Isten bűnbocsánatából mindig új élet fakad. Szabad úgy járnunk ebben az új életben, hogy nem magunknak, magunk tetszése és akarata szerint élünk, hanem drága lesz számunkra az a Jézus Krisztus, aki

Önmagát áldozta fel értünk a kereszten, és ezért tudunk engedelmeskedni Isten akaratának.

Szakál Árpád

Virágvasárnap Jn 10,17-21

Az egyházi esztendő

Virágvasárnap a megígért Messiás királyi bevonulásának ünnepe. Az Úr azért jön, hogy elvégezze a váltságművet, és mint az igazi Pász-kabarány feláldozza önmagát megváltásunkra, szabadulásunkra.

"Virágvasárnapkal kezdődik meg a nagybőjti idő utolsó hete, a nagyhét, amely egészen más, mint az egyházi esztendő bármelyik időszaka. Hiszen ezen a héten a Krisztus keresztje, egyetlen, örökkévaló áldozata, Isten Fiának, a Messiásnak vérhullása, váltságműve egészen a jelenvalóság közvetlenségével ragad meg bennünket. Méltán viseli ez a hét a "szent hét" és "csendes hét" nevet is. Bárcsak ilyenné válhatnék Isten kegyelméből gyülekezeteink életében, és egyedül, hatalmasan prédikálna benne a kereszt." (Jánossy: Az egyházi év útmutatása) "Az ősi epistola is nyilvánvalóvá teszi (Fil 5,11), hogy virágvasárnap nem csupán a nagyhét első napja, hanem a veres nagypénteki áldozatnak és a győzedelmes húsvétnek is egybefoglalója, amely egyrészt az inkarnáció és a megdicsőülés között megláttatja a váltságmű centrumát, a kereszthalált, másrészt pedig már most, előre hirdeti a Megváltó nagypénteken — a kereszthalálban és eltemetésben már húsvétba mutató felmagasztaltatásának csodálatos egységét." (u.o.)

A szöveg

17-18: A 10. fejezet a Jó Pásztorról szól. A Jó Pásztor végső értelemben az teszi Jó Pásztorrá, hogy életét adja a juhokért. Ötször is olvashatjuk ezt egymás után. Ezt az áldozatot csak Jézus hozhatja. Minden az Ő áldozatán nyugszik. Ezért is beszél most is élete odaáldozásáról. Rövid, tömör mondatokba sűríti mondanivalóját. Odaadás, megbízás, önkéntesség, engedelmesség. A küldetés, megbízás az Atyától van, aki isteni szeretetéből adta Fiát a világért, és Aki éppen ezért a világért hozott áldozatáért van Isten szeretetében. "Ezért szeret engem az Atya..." S mivel az Atya szeretete és megbízása öleli Őt át, önmagát-adásában tökéletesen szabad. "Senki sem veheti el tőlem, én magam adom oda." — Kívülről szemlélve mást mutat életének

és halálának története. Ellenségei hatalommal uralkodnak rajta. Teljesen védtelen. "A Te szent szolgád, Jézus ellen, akit felkentél, valóban megegyezett Heródes és Poncius Pilátus ebben a városban a pogányokkal és Izrael népével..." (Csel 4,27). Úgy tűnik, ezek vették el életét. És még sem. Ahogy élete minden napján, úgy halálra menetelében és halálában is csodálatos szabadságban élt. Semmi kényszernek nem volt kiszolgáltatva. A legnagyobb szabadságban teszi meg az utat az átok-járára is!

De még valami mást is tud. Arra is küldetést kapott, hogy visszavegye az életét. De itt sem cselekszik önkényesen, hanem az Isten, Atyja van feltámadása, élete visszavételének háttérében. Így tanúsítja ezt az egész ÚT.

19-21: Jézusnak ezek a szavai sem, mint máskor sem, soha nem maradnak hatás nélkül. Ez a hatás egyáltalán nem szokványos. Az egy nyájba eljutni, az egy Pásztor vezetésével, csak döntés útján lehetséges, ami szétválással és gyakran meghasonlással jár. Ha az ember döntése nem eredményezi a Jézushoz hitben való odaadást, akkor, amit Jézus mond, nem más, mint örültség. Ez alkalommal is ez történik. Az egyik rész ördögi megszállottságról beszél, a másik rész pedig ezt cáfolja: "nem megszállott ember beszédei ezek". Jézus Jó Pásztor-ként olyan csendesen és szelíden szólt és íme, mit váltottak ki szavai! Megéreztek, hogy Jézus nemcsak beszél, hanem szavai mögött hatalom van és ha megszólal, akkor mindig történik is valami. Az előzőkben Jézus beszéde egybeesik a vakon született meggyógyításával. A "réma" szót használják, ami mindig történet, cselekedetet is jelent.

(A szöveghez lásd még: Lp 69/61kk, 80/126kk)

Az igehirdetés felé

Virágvasárnapról úgy mondják, a nagyhét nyitánya. A nyitány egy olyan zenemű — leginkább opera, operett, zenekari szvit — első, megnyitó, bevezető tétele, ami rendszerint tartalmazza a zenemű fő motívumait. Mai igénk is ilyesmi. Nem a szokásos virágvasárnap történet, ami önmagában is szép és megragadó, de egyben könnyebben elvonhatja a figyelmünket mindarról, ami felé megyünk, ami történik majd értünk. Megtudjuk ebből a nyitányból, hogy:

1. Jézus életét fogja odaadni értünk. Életét. Nem kevesebbet. De mi érdeke fűződik ehhez? Miért törődik így velünk? Hisz ismerhet bennünket, milyenek vagyunk. Vésénkig belénk lát, mégis a nyomunkban van és keres és nem gondol magára. Keres bennünket, elveszetteket, elrontott életűeket. Jó Pásztor módjára, hiszen az egész fejezetben erről van szó! Keresi az elveszettet. Ezért lesz maga is elveszetté. Nincs hozzá hasonló, mert Ő keresztfán függő pásztorrá lesz. "Életemet adom a juhokért!" Többszörösen is mondja ezt az előzőkben. — Milyen könnyen mondjuk róla szöszékről is! Életét adja. A legdrágábbat. Ebben benne van: mindent! — Sokszor áldozatokat kell, vagy kellene hoznunk életünk során. Milyen nehezen megy! Ha csak egy kicsit kell valaki számára áldoznom — talán az időmből. Nem érek rá, sietek, majd legközelebb, ha ugyan még lesz rá alkalom és mód! Ha csak egy keveset, vagy néha többet kell, vagy kellene áldoznom a rámbízott anyagi javakból, pénzből. Segíteni, kisériteni másokat, vagy az Evangélium ügyéért, talán a holnap nemzedékéért, az egyházunkban kínáló lehetőségek maximális megvalósításáért. Nincs elég nekem

sem — mondjuk, vagy gondoljuk. Különösen ilyen nehéz helyzetben ne kérjenek tőlem se többet, se más célra, mint eddig, különben hogyan fogok megélni családommal együtt. Hol vagyunk mi az életünk odaáldozásától! Jézus az életét adta — értünk! Megtudjuk, hogy:

2. Szabad elhatározásból, önként. Nem kényszerből, mert meg kell halnia, hanem, mert önkéntes, fiúi engedelmességből meg akar halni. Atyjának megbízása, küldetése következtében. Halála nem sors, hanem áldozat. "Senki sem veszi ezt (az életet) el tőlem, hanem magam teszem le azt magamtól. Van hatalmam letenni azt, és van hatalmam ismét felvenni azt." Ezért az engedelmességből való készségért kellett megküzdenie, hogy minden ellenállás nélkül tudja magát kiszolgáltatni a sátni istengyűlöletnek. Annyira szeret, hogy sem haláltól, sem pokoltól nem riad vissza. Ki értheti ezt meg? Ezt már alkalmazni sem lehet, mert páratlan és utánozhatatlan. Csak leborulni lehet és nagyon megköszönni — egy életen át.

De szabadságában még valamiről tud, ami ebben a "nyitányban" észrevehető. Arra is küldetést kapott, hogy visszavegye az életét. De itt sem cselekszik önhatalmúan, hanem az Atya van itt is — élete visszavételének, a húsvétnek háttérében. Így tanúskodik erről az egész ÚT. Nemcsak a "nyitány" miatt, de a vasárnap miatt is szabad ma húsvétra előretéknünk. Húsvét után lesz Ő igazán a miénk és fogja végezni a maga pásztori tisztét. A Feltámadott Úr minden korok és népek pásztorává lesz! Méhozzá úgy végzi ezt a munkáját, hogy az Ővéi egyszerre lehetnek juhok és pásztorok! — Megtudjuk, hogy:

3. Amit Jézus mond és tesz, mindig döntés elé állít.

a) vagy botránkozást vált ki, mint jelen esetben is. Hasonlás támadt közöttük: ördög van benne és őrjöng. A hitelenség kénytelen Jézust elmebetegnek nyilvánítani, akit nem szabad hallgatni. "Valóban épesz ember csak akkor beszélhetett úgy, ahogy Ő beszélt magáról, ha igaza volt. Vagy fölismeri valaki ezt az Ő igazságát, és azt el is fogadva leborul előtte, mint a világ isteni Megváltója előtt. Vagy pedig érthetetlennek és értelmetlennek kell tartania az Ő egész fellépését, mint komolyan nem vehető "bolondozót." (Viktor J.)

b) vagy mellette való pozitív döntést. Az kegyelem, ajándék, ha valaki nem botránkozik meg Jézus magatartásán, szavain; annak számára minden idők legnagyobb titka, a titkok titka nyílik meg és boldogan tudja Lutherral vallani: "Jézus Kirsztus az én Uram, aki engem, elveszett és elkárhozott embert megváltott, vagyis minden bűntől, a haláltól és az ördög hatalmából megszabadított és magáévá tett, nem arannyal, sem ezüsttel, hanem szent és drága vérével, hogy egészen az Ővé legyek, az Ő országába, Őalatta éljek s Neki szolgáljak örök igazságban, ártatlanságban és boldogságban, mert Ő feltámadott a halálból, él és uralkodik örökké. Ez így igaz! — Ez több, mint Jézusban felfedezni tiszteletre méltó és megkapó vonásokat, több, mit pusztán szemlélőnek lenni, megállapítva Jézus munkásságának sok jótéteményét. Személyes megtapasztalás nélkül nem lehet Vele dűlőre jutni!

A "nyitány" bemutatja — ha csak egy-egy motívummal is — mi mindennek leszünk hallgatói, vagy látói, mi lesz a cselekmény. Életáldozat — értünk, az Atya megbízásából, fiúi engedelmisségen —

önként, de húsvét bizonyos reménységében! Bolondságnak tartod, vagy boldogan hiszed ezt a nagy örömhírt? Hiheted! Ma még nem késő!

Labossa Lajos

Nagycsütörtök Lk 22,14-30

Erről a napról

Kortörténetileg nagycsütörtök nem búcsúfogadás, nem záró-bankett, nem estély, hisz köztudott Júdás árulása. Ünuralomra volt szükség ahhoz, hogy annak tudatában "letelepedni" egy asztalhoz, aki a társaságban van áruló, nem titkot árul el, hanem "vére" megy. Az egész vacsora túlmutat a történeti jelenen. Így vállalja Jézus az utolsó vacsorát. Ezért nem lehet az úrvacsora emlékvacsora, s nem lehet a kenyér és a bor emlékjegy. Itt érzem problematikusnak a református tanítást, s a velük való gyakorlatot.

Jézus túlnéz az eseményen, s a szenvedését említi, túlnéz a tanítványain, és a jövő egyházra gondol, az idői folyamaton túlnézve az eljövendő Isten országáról beszél. Nemcsak a folyamatban irányító Jézus, hanem a kezdeményező is Ő. Ezzel nem engedi, hogy Júdás árulása — kimondottan negatív esemény — terhelje le az utolsó vacsorát.

Mindaz, ami ennek az estének a liturgiája, egyértelművé teszi, hogy nem emlékvacsoráról van szó. Ennek az estének az eseménye nem illik a "szokásos" pászkavacsorák rendjéhez.

Az utolsó vacsora részese Júdás is. Jézus nem különíti el, nem leplezi le. Mit akart ezzel Jézus? Tanítani, figyelmeztetni, az önvizsgálat fontosságára, hogy az ne akkor történjék meg, amikor elhangzott a leleplező szó? Mert az mindenképpen elhangzik! Vagy azt jelenti, hogy a környezet tájékozatlansága nem azonos Jézussal? Azt jelenti, hogy minden úrvacsoránál Jézus előtt állva kell rendezni dolgainkat?

Ökumenikus dolgaink

Most induló — talán — erősödő ökumenikus kapcsolatunkban rendkívül zavaró a "szövegvariánsok" kérdése. Talán a szerzetetési igék szövegében van a legnagyobb egység, most nem a teológiai értelmezésre gondolok.

Történelmi pillanat

A tanítványok gyakorolták a pászkavacsorát, így ismerhették annak szokását, lefolyását, rendjét, tartalmi, történelmi hátterét. Fel kellett, hogy tűnjék az, amit híveink — éppen nem-tudásból — nem is sejtene, ahogy Jézus átformálja, sőt a pászkavacsora helyére teszi, illeszti be az utolsó vacsorát.

Ugy indul az étkezés, ahogy a pászkavacsorán szokott, Jézus kezébe veszi a poharat, s itt a szőlő terméséről beszél. A történelmi

pillanat abban a mozdulatban is benne van, amikor Jézus a saját poharát adja körül, s Ő maga nem iszik, de a poharában lévő bort azzal a kikötéssel nyújtja körül, hogy "összátok el magatok között"! Különös vendégség ez, s különös a társaság. Olyan, amit a jövőben meg kell osztani, s olyan amiben most kifejezésre jut, hogy egy asztaltársaság marad. Nem nagypéntekig, hanem túlmutat azon az eseményen is, amelyről még csak Jézus tud. Ez pedig a jövő egyházára vonatkozik. Olyan közösség, amely teljességre Isten országában jut el.

E figyelemfelkeltés után hangzik el olyan Ige, amely a történelemben először hallható. Jézus a kenyeret úgy adja tovább, mint ami azonos az Ő személyével. Egyedül álló meghatározás. Talán csak azzal a jánosi mondattal tudom közös nevezőre hozni: "az Ige testté lett". De ettől a pillanattól nem múlt időben, hanem jelen időben hangozhat, — lakozik miközöttünk! Ezért a családi házbán, beteg mellett állva abban a tudatban oszthatunk úrvacsorát, hogy a betegágy mellett lévő asztal, Jézus asztalának folytatása, az éjjeliszekrény Jézus asztalának egy darabja, mert Jézus ott van. Az Isten Fia, a testté lett Ige, s az a kenyér, amely nem "ami", hanem ettől a pillanattól kezdve "Aki". Aki jelen van, hirdeti a szabadulást; nem az egyiptomi rabságból hanem a bűn fogságából, megkötözöttségéből. Mindezt személyesen teszi és cselekszi, nem a lelkesz által, hanem személyesen Ő.

"Ez az én vérem!"

Mint a gyűjtőlencse, összegyűjti az eddigi sugarakat, s a továbbhaladó sugarakat szétszórja, szétteríti nagyobb mezőre, felületre, területre. Az új szövetség ez. Az első szövetség Izraellel kötött, de ami most történik, nemcsak Izraelnek szól, hanem túlmutat azon, hiszen "tiérettetek ontatik ki". Világnak szól, az egésznek.

Hittanórán úgy említjük, hogy Jézus születésével új szakaszba lép az időszámítás. Jézus születése után érdemes számolni és számontartani a szeretet idejét. Jézus utolsó vacsorájával nem az idővel, hanem az emberrel történik valami, új szakaszba lép az élete.

Az a család, ahol hiányzik valaki, nem teljes. Ez az örömré is vonatkozik. Jézus szeretetének jele az, hogy a kenyérben és borban látható marad. Közöttünk és velünk marad. Testi-lelki közösség ez. Megbonthatatlan, még akkor is, ha most bejelenti, hogy elmegy.

Törés, vagy figyelmeztetés?

Igen, az áruháza gondolok. A többi evangéliumtól eltérően, itt nincs, nem olvasható Júdás neve. Nem nevezi meg, nem tudatja, igaz, hogy mi így is tudjuk. Viszont másképpen viselkedik, mint a többi. Meglátszik, kiugrik, kirí a többi közül. Ez az a helyzet, amikor az ember nem azzal foglalkozik, hogy hogyan is viselkedjék. Van ennél nagyobb szempont. Úgy van azon a helyen, amint van. S ez árulja el, ez különbözteti meg a többitől. Még úrvacsora után is, hisz utána vagyunk, ill. vannak a tanítványok. Itt válik igazzá, hogy aki azt hiszi, hogy áll, vigyázzon, hogy el ne essék. Jézus nem árulja el Júdás nevét. [Ezzel figyelmezteti az esemény olvasóit, hogy még mindig van lehetőség, amíg Vele egy közösségben vagyunk. Azzal, hogy Jézus nem mondja meg Júdás nevét, hanem elhallgat, nem, nem teszi lehetővé azt, hogy a tanítványok "mással" foglalkozzanak, hanem ki-ki tartsa fontosnak az úrvacsora vétele után is az önkontrollt. Az úrvacsora vétele után is változatlanul időszerű a megtérés, naponként, vagy éppen akkor. Az úrvacsora mindig a megtérést helyezi előtérbe folyamatosan.]

A jövő

Az úrvacsora jellegéről mindig azt hangoztattuk, hogy lezár egy szakaszt, pedig megnyit. Milyen lesz a jövő? A történelmi. Ez foglalkoztatja általában az embert. Az nem, hogy én, az úrvacsorával élő ember milyen leszek a jövőben? A kijelölt ige drámája itt van a 24. versben. Ott van Jézus közöttük. Az Ő jelenlétében, amikor Ő a Golgota felé megy, feláldozza önmagát, s a tanítványok kérdésének kérdése, nem az áruálás, hanem a ki a nagyobb, a több — közöttük.

Gondolom, mint minden emberi közösségben ismerik egymást, tudják egymás dolgait, annak emberi értékét, össze is vetik azokat, felmérést végeznek. Természetesen, az eredmény nyelve mindig az érvelő felé billen — reális történet ez. Világi közösség, és ami súlyos, világias gondolkodással. Ennyi idő után — három év Jézussal — és az úrvacsorát követően. Ennyire mélyen ül bennük a világ minden ördöge? (Luther) Kivétel Jézus? Jézus nem a kivételt mutatja meg, hanem azt, hogy Ő egészen más. Nem csattan fel, ahogy a templomtisztitásnál, hogy kiszórja belőlük is mindazt, ami képtelenné teszi őket arra, hogy az úrvacsora után sem lettek az "imádság házává". Az más volt.

A válasznál a politikai hatalomból veszi a példát. Véletlenül sem ítéli el azt. Annak az a rendje. "Ti azonban ne így cselekedjétek..." Itt más a rend, más legyen a szokás, itt másképpen kell, és lehet vezetni, kormányozni. Csak azért, mert a tanítványi közösségben másképpen is kell élni. Ez a jövő egyházának is a képe, más az életformája, más a rendje. Ez nem ellenkezés, ez nem a világnak az ellentéte, a fordítottja, hanem életforma, a szolgálat realitása, tény. Tény a világban. Tény az emberek között. Vállalt gyakorlat. Belülről jön, s nem szerep.

Az egyház

Feladat és kötelesség. Mindkettőnek alapja az úrvacsora. Ez azt jelenti, hogy az egyházban a tagoknak mindig Jézushoz kell közel lenniük. Ha a tagok csak egymáshoz vannak közel, akkor az egymás mellett ülés esetében először a kányókok érnek össze. Az egységnél ez nem jelent kapcsolatot, csak ütközött.

A világban maradunk úgy, mint egyház, s úgy, mint tagok. Annak a kísértésében, hogy úgy kezeljenek bennünket Jézussal együtt, mint hagyományt. A kor lelke szakít a hagyománnyal. Újat akar kezdeni, valami egészen mást.

Mi más hagyománnyal kell, hogy szakítsunk, akik Jézus közelében élünk. Hagyomány az áruálás, hagyomány a hatalomvágy, hagyomány az uralkodási ösztön, az árualkodás, a lopás, a tiszteletlenség.

Jézusnál is úgy kezdődik az utolsó vacsora, mint hagyomány, a pászka vacsorája. Ismertek a keretek, de van valami, ami szokatlan. Nem a humánus, hanem a jézusi érték.

Nincs idő elmélkedni a múlttól, hanem jelenidejűvé válik a jézusi a kenyérben és borban. Átadja tanítványainak, hogy ők adják tovább, ők gyakorolják a szabadulás vacsoráját, mert itt van rá szükség. Hisz jelen van az áruálás, jelen van a versengés. Annakra jelen van, hogy együtt van — egyszerre — az asztalon Jézus és Júdás keze. Az áldás és áruálás keze: a szolgálat és kiszolgálás keze.

Az egyházban a szolgálat a feladat, és a szolgálat a kötelesség. Az egyházban, Jézus közösségében ez a rend.

Nagypéntek

Lk 23,32-49

1.) Exegézis és meditáció

A Lukács evangéliumában található hagyomány szembetűnően felhasználja a "márki alapkonceptiót", a Jézus haláláról szóló tudósításban. Mégis a "Lukács-féle betoldások" olyan sajátos szint adnak ennek az evangéliumnak, amit nem szabad figyelmen kívül hagyni. — Mi most ezeket a sajátosságokat megragadva keressük a "Jézus halála evangéliumát", — ahogy az ma szólít minket.

33-34a: A két lator között függő Jézus szájából nem az a szó hangzik el, ami "logikus" volna egy "mártír" végső búcsúszavaként: átok, vagy fenyegetés, esetleg "hitvallástétel" az igazság, meg annak végső győzelme mellett. — Imádkozik ellenségeiért: "Atyám, bocsáss meg nekik...". — Teljesen összecseng ez Jézus igehirdetésével, amit a Hegyi Beszédben (Mt 5,44), az Úrtól tanult imádságban (Mt 6,12b) és éppen Lukácsnál (10,25-37) az "irgalmas számarítánusról" szóló példázatban is megtalálhatunk. — A Keresztnek "ez az evangéliuma" tehát: a "megbékélésnek az örömhíre". "Halálos ellenségek" találkoznak itt, nem további romlásra, további pusztításra, hanem arra a reménységre, hogy az "Atya bocsánatában" — ott a Kereszten — lehetséges a béke!

39-43: Ebben a — "halál előtt néhány perccel" — lefolytatott párbeszédben, még a gúnyban is ott van a könyörgés, — "és minket is"; a második gyónásában azonban — "mi ugyan jogosan" — feltétlenül szembesülnünk kell azokkal a személyes és közösségi "bűneinkkel", amikre nem adhatunk egymásnak "feloldozást", s nem kínálhatunk más "megoldást" sem ennél: "Ámen... ma velem leszel a paradicsomban". — Itt az eskü mellett komoly hangsúly esik a "ma velem" ígéretére. A "paradicsom" elérhetetlen illúzió, megtévesztő délibáb; e nélkül az ígélet nélkül az immanenciához nincs semmi köze. Jézus szavában megkapaszkodva azonban realitás, — a történelemben, a "magunk történelmében" is megtapasztalható valóság. — Jézus "királyi ígérete" a bűnbocsánatban lesz "történelem-formáló erő"; ami igenis alkalmas arra, hogy kátyúba jutott életek számára reménységet hirdessen.

46: Jézus utolsó szava a Kereszten. — "Végrendelet" és biztatás az "utolsó lépés előtt". Amit mindenkinek meg kell tenni, s amire tulajdonképpen az "első lépésünktől" kezdve készülünk is. — Egzisztenciálisan döntő kérdéseinkre válaszol itt a Kereszt evangéliuma: ki vigyáz ránk, meg arra is, amit "tettünk"? — ki őrzi meg az életet?, hol találom meg az Egésznek a célját és értelmét? — Az ősi zsoltár (31,6) választát Jézus így formálja át: egy kéz van, amely megőrzi, megvéd, — amire rábízhatjuk magunkat: az Atya keze!

2.) Az igehirdetés körvonalai

"BENNE ÉLET VOLT"

a) Bevezetesként meg kellene említenünk, hogy itt, ma a "lukács

koncepció" alapján, nem Jézus halála feletti "gyászbeszéd" hangzik el, hanem az "életét tanulmányozzuk"! Hiszen Jézus halálában az "Egyszülött Fiú" szembesül azokkal a végső, "nagy kérdésekkel", amikre mi nem, vagy csak rossz válaszokat tudunk adni, — a "béke, vagy a pusztulás", — "bűn és bűnhődés", — és a "mi lesz azután?" — kínzó kérdései. — Ez a nagypéntek örömhíre: **"Benne élet volt!"** — Még ott a Kereszten, még a halálában is ezt kínálja nekünk Urunk!

b) **Átok helyett áldás.** — Amikor Jézus az ellenségeiért imádkozik, akkor az "Élet" mozgásirányát rajzolja elénk. Vagyis Isten szeretetéről, Isten "emberségéről" tett vallomást. — Egyik szeretetotthonunkban két — szereteteitől "elfelejtett" édesanya él. Az egyik átkozza hálátlan családját, a másik imádkozik hozzátartozóiért. Az egyik még nagyobb válaszfalakat, még áthághatatlanabb sorompókat emel a családtagok közé, — a másik "hidat épít", amin a közlekedés bármikor elindulhat, amin megmarad az "esély" a megbékélésre.

Az "ellenség szeretete" a mi világunkban, — amiben annyi szembeállítás, bizalmatlanság veszélyezteti a jövőnket, — nem valami etikai maximalizmus, hanem egyáltalán az "esély megadása" arra, hogy megmaradjunk. — Az még néhány évtizeddel ezelőtt lehetett egy-egy nép számára a jövő "koncepciója": úgy építjük a gyárainkat, hogy azok füstje a szomszéd ország erdeit pusztítsa; — szennyvize az "alattunk élő ország" ivóvizet tegye tönkre. Ma már tudjuk: a természet körforgásában a "bumeráng-szisztéma" érvényesül, — előbb-utóbb minden visszaüt. Talán azt is gondolhatjuk, hogy nagypéntek "hangulatához" nem illik társadalmi-gazdasági kérdésekről is beszélni, de azért valójában ezek is idetartoznak: az "ellenséget" szabad gazdaságilag-társadalmilag leigázni? — az én, a mi biztonságunknak ez a megnyugató, biztos alapja? — Hol vagyunk már ezektől a gondolatoktól, amikor már a "katonai erőfölény" képze, és az ebből fakadó "diktálás" is ásatag teória! Helyette csak ilyen utak kínálkoznak a megbékéléshez: tárgyalás — megegyezés — leszerelés.

Életünk legintimebb része — a "magánszféránk" területe sem lehet meg az "ellenség szeretete" nélkül. Van olyan házasság, amelyik évtizedeken keresztül felhőtlen és zavartalan? — és akik elválnak, — és a "láthatásra kiadott gyermekek" könnye? — Legyen még nagyobb a szakadék?, — legyen még több a könny?! — Generációk kapcsolata a családban, elképzelhetetlen az "ellenség szeretete" nélkül. Mert a család "felfelé" és "lefelé" hajló ága" közt nincs más megnyugtató kapcsolat, mint az életmentésnek az az indulata, amit Jézusnál láttunk! — **Benne élet volt** — s ez az élet a "békesség útját világítja meg nekünk ma.

c) **Elesettségemben — menedékem.** — Eletünk másik alapvető kérdése: lehet-e bűnbánat nélkül újat kezdeni? lehet-e rossz lelkiismerettel, — és mégis "tisztá kézzel" barátságot kötni, házat építeni? Elég-e, ha "letöltjük a büntetést" és minden mehet tovább? — Ezeket a kérdéseket nem "általában", hanem személyesen teszi fel nekünk Jézus Krisztus Keresztje. — "Vallásos életünkre" nézve pedig konkrétan azt kérdezi: mit jelent nekünk a gyónás? Ha istentiszteleti életünkben "kioperálnánk", — mint ahogyan sokan magukra nézve ezt tették, — hiányozna?

A kérdés ugyanis ott les "izgalmas", amikor, néha lemoshatatlanul, rajtunk marad a "mocsk"! — amikor letagadhatatlanul hazudtam, rágalmaztam, mulasztottam, elrontottam, — önző, vagy embertelen voltam. — Járható út a "másik lator" vallomása: "mi ugyan jogosan"

— Vagy maradjunk régi "ádami receptnél": Tagadni, tagadni, tagadni?! Jézus Keresztje, Urunk bűnbocsánatában itt is az "Élet útjára" veti fényét: a dolgaink, ha "Isten előtt" elrendeződnek, annak "már ma", "már itt", életünk egyszerűségében nyomon követhető áldása fakad. — A "paradicsomi állapot" ugyanis ilyen egyszerű életforma: ha elrontottam valamit, akkor Isten előtt állva, azt mondom felebarátomnak — pardon! S ami feloldoz, hogy "tisztá szívvvel, tiszta kézzel" mehetek tovább s folytathatom a dolgaimat, az nem csupán embertársam kiengesztelődése, hanem az élő Isten bocsánata: "meg ma"! — Mindehhez külön ajándék, hogy ez az ígélet, még az utolsó percünkben is érvényes. Nincs "elvesztett" élet! — **Benne élet volt** — bennünk van-e az Ő életéből?

d) **Biztos kezekben.** — Nem mindegy, hogyan hal meg az ember. Bármilyen furcsa, ez is hozzátartozik az életünkhöz! Szeretettöthonaink, meg saját családunk "öregjeitől" búcsúzza tudjuk mit jelent egy simogató biztató kéz, egy korty víz, vagy a halálos verítéket letörölő vizes zsebkendő. Néha úgy kapaszkodnak búcsúzó testvéreink a kezünkbe, mint a vízbefulladók a mentőkötélbe. — Jézus számára ezek az "emberi kapaszkodók" nem léteztek, — mint ahogy, míg ép észnél vagyunk, magunk is tudjuk, hogy a halállal szemben az emberi kezek — gyengék! — Urunk a Golgotán ebben a mozdulatában: "Atyám, a Te kezébe teszem le az én lelkemet" — reménységre biztat. Van kéz, amely még itt is megtart, van kéz amibe letehetünk mindent, amit tettünk, alkottunk és álmotunk — az örökkévaló Isten, örök életre megőrző keze! — A fiúéval azonos a "fiak" reménysége, amelyik döntő módon motiválja a teljes emberi életünket, a hivatástudatunktól kezdve, a családi-erkölcsi életünkön át, el egészen a népünk, s az egész emberiség gondjában való részvételig. — Ahogy Jézus a halálra készült, abból le lehetett írni az Ő életét. — **Benne élet volt**, — s most ez az élet akar reménysugarat hinteni reménytelenségünk, halálunk "éjszakájába".

e) **Befejezésként** a római százados "bizonyágtétele" foglalja össze a Kereszt-evangéliumát: "Ez az ember valóban igaz volt." — Az "Élet" mindig is meghökkentő, váratlan produktuma marad a létnek. Amikor valami "új születik" amellet ma sem lehet közönyösen továbbmenni. Ránk ennek az evangéliumát bízta Urunk!

Csizmazia Sándor

Húsvét első napja 1Kor 15,12-20

Az alapigéről

Versenkénti részletes exegézis és Pál polémiája gnosztikus háttérének ismertetése megtalálható Dóka Zoltán 1969./121 feldolgozásában. A textus értelmezésénél a benne kapott segítség mindenki készülését

bizonyára újra megtermékenyíti. Hasonlóképpen külön kiemelem Szabó József három, évtized után is friss mondanivalójú előkészítőjét és igehirdetését (1958./176).

A textus tartalma: teljes a csőd a húsvéti hit nélkül. Pál végig-gondolja, hogy mi lenne akkor, "ha pedig Krisztus nem támadt fel" (14). Akkor a halottaknak sincs feltámadásuk, semmit sem érő, üres az igehirdetés, de üres a hit is, akkor a bűneinkben vagyunk még, és elvesztek a hitben elhunytak is. Így ér a csőd végkövetkeztetéséhez: tehát akkor minden embernél számalomra méltóbbak vagyunk.

Minden azon fordul meg, hogy hisszük-e: "Krisztus feltámadt a halálból, első zseneként a halottak közül" (20). Hitünk vagy kételkedésünk persze a húsvéti tényen mit sem változtat. Az megtörtént, hiszen Isten cselekedete volt, "hogy feltámasztotta a Krisztust" (15). A feltámadás tagadásában csak önmagunkat zárjuk ki annak minden földi vonatkozású és a túlvilágra néző áldásából. Mindabból, ami miatt érdemes "reménykednünk a Krisztusban!" (19). Mert nem egy jelentéktelen részletkérdésről van szó, amikor is majdnem mindegy, hisszük-e, vagy sem? Hanem az alapról, aminek tagadása esetleg nem marad semmink, üres a tenyerünk, az igehirdetésünk, a hitünk. S ehhez a megüresedett hithez már ragaszkodni sem érdemes. Magasrendű etikai normák, igaz eszmények és életcélok találhatóak szép számmal a keresztyénségen kívül is. A mi nagy többletünk pontosan az, amit a halál legyőzésében hirdethetünk, ami textusunk utolsó versének üzenete.

A megszólítottak, "közületek némelyek", tehát a gyülekezet tagjai. Akkor végezzük jól bizonyára dolgunkat, ha nem általában a hitetlenség ellen szólunk, hanem a húsvétot is még megünneplő gyülekezetben ott lévő, kételkedő, bizonytalanokodó, sokszor reménytelen, hitetlenül hívó emberek találkoznak szolgálatunkban a húsvéti hitet is teremtő Feltámadottal. Vagyis mi valamennyien.

A feltámadás tagadásának régi, gnosztikus módja már egészen a múlté. Hogy ti. azért mondják "némelyek, hogy nincs a halottaknak feltámadásuk" (12), mert véleményük szerint az már megtörtént (2Tim 2,18; Dóka idézi Chrysostomus értelmezését). De más vektorok összegzésénél is lehet az eredő ugyanaz. Más indíttatású a mai kételkedés, de az Ige örök érvénnyel kérdez ebben az esetben is ugyanúgy (12), — és a válasz is örök (20). A múlt kérdésfelvetését ismerni elengedhetetlen, a mai kérdésfelvetésre megkísérelni a válaszadást kötelesség.

Ezt a válaszadást, a prédikációt azokon a pontokon kísérel meg megfogalmazni, amelyek Pál gondolatmenetének is láncszemei.

Meditáció

Húsvét örömet hirdethetem meg: Krisztus feltámadt! (20)

Az ortodox egyház húsvéti liturgiája talán jobban kifejezi ezt az ünnepi örömet. Ők megjelenítik az istentiszteleten a passiót. Dramatizálva elmondják a szenvedést, halált, sirbatételt. A templom szinte teljesen sötét, nagyszombat éjszakáját jelképezi. A kezekben gyertya, de egyik sem ég, s szólnak a Krisztust sirató énekek. Majd kinyílik a szemközti ajtó az ikonosztáziázon. Ott belül, a templom legbelső részében ragog a fény. Megjelenik a fényben a lelkész, kezében égő gyertya, s belekiáltja a sötét templomba: Krisztus feltámadott! És akkor felujjong a gyülekezet: Valóban feltámadott! A belső fény szétárad a templomon. A pápa gyertyája másikat gyújt, a lángott mind többen adják tovább. Egyre világosabb a templom, egyre több gyertya ég, s mindenki mondja közben: Krisztus feltámadt! S aki átveszi

a lángot. ráválaszol: Valóban feltámadt!

Mi nem jelenítjük meg ilyen látványosan a húsvéti eseményeket. De a hír nálunk sem kevesebb! Az oltári szolgálat kezdődött ugyanígy: "Az Úr feltámadt! Az Úr valóban feltámadt! Dicsérjük az Urat!" S a szöszéken is húsvét örömről szólhatnak: "Krisztus feltámadt a halálból" (20). Pedig "igen nagy" követ tettek sírjára az emberek (oltári ige), mutatva: Jézus szerintük végérvényesen befejezte. Isten szerint azonban nem. Azóta tudjuk, hogy élő Urunk van, akit Isten kihozott a halálból.

De igénk nyomatékosan ír a halottak feltámadásáról is. Húsvét örömebe nemcsak a régi esemény tartozik, hanem a jövő ígérete is, hogy mi sem maradunk a sírban. Krisztus az első "zsenge" (20), aki megkezdte a sort. Húsvét fénye a mi sírunk sötétjébe is belevilágít: az örök életre mi is feltámadunk. Ha nekem fénylő világossággal ragyog az a régi húsvét, akkor fénylő világossággal ragyog a jövőm is. Az Apostoli Hitvallás két mondata elválaszthatatlan egymástól: Harmadnapon feltámadott halottaiból — Hiszem a test feltámadását és az örök életet.

A feltámadáshit ad tartalmat igehirdetésünknek. Nélküle üres (14), tartalom nélküli. Milyen reménytelenül kevés a halállal kapcsolatos, megszokottan ismételt emberi szó: születünk — meg is kell halni, ez mindnyájunk sorsa, egy igazság van a földön, a halál... S milyen kevés a tőlünk telhető vigasztalás. "Majd az idő — mondjótok résztvevőn, / mióta így maradtam itt magamra. / Csodálkozom: nem néztek ősz hajamra? / S nem gondoljátok, hogy nincs már időm?" (Áprily: Majd az idő...) Feltámadáshit nélkül ott állunk a halál előtt félve, nyugtalanul, vigasztalanul. Mit is mondhatnánk?

Budapesten, talán a József Attila Szabadegyetem egyik művészettörténeti előadása a kora-keresztény művészetéről szólt. Az előadó közben megjegyezte: Hallatlan erő van a kereszténységben. Egyik tanítványát említette, aki társadalmi temetéseket végzett, s egy idő után idegösszeroppanást kapott. A keresztény papok pedig odállnak ismerősök, jóbarátok, családtagok koporsója mellé is, — és beszélni tudnak... Én sem tudnék a húsvéti hit nélkül. Bele nem roppannék, mert abbahagynám. Így is nehéz. Temetéskor hányszor legszívesebben együtt sírnék veletek! De mindig segíteni szeretnék, mert hitem szerint tudok. Persze nem én, hanem rajtam keresztül a Feltámadott, aki egykor a sírból új életre támadt és a halálból bennünket is megszabadít.

Ezt az üzenetet várjátok! Püspöki körlevél törölte el két és fél évtizede a temetési búcsúztatót. Még emlékszem a gyülekezeti tagok megdöbbenésére: akkor mi lesz a temetéseken, mi marad? Természetesen az igehirdetés, a prédikáció, magyaráztam egy istentisztelet után a visszamaradottaknak is. "Mint az állatokat, úgy kaparnak majd el minket" — fogalmazta egy asszony mindnyájuk véleményét. Pedig nincs annál több, mint az igehirdetésben találkozni a Feltámadottal, aki a feltámadást ígéri.

A feltámadás ad tartalmat hitünknek. Nélküle hitünk is üres (14), semmit sem ér. Nem mondják ma is "közületek némelyek, hogy nincs a halottaknak feltámadásuk?" (12). Akik csak legyintenek: "nem jött még vissza onnan senki", elfelejtve, hogy Jézus visszajött! S éppen ez a mi visszajövetelünknek is záloga! Ez a hit nélküli üresség íratta rá a rákoskeresztúri temető egyik sírkövére: "Veled minden reménységemet elvesztettem". S hányszor kell sajnálnom azokat, akik az elhunyttal reménységüket, további életük értelmét is eltemetik. Egy temetés után szokás szerint a gyászolóknak Isten vigasztalását

kívántam. "Engem ugyan a maga Istene nem vigasztal, de azért köszönöm!" — hangzott egyszer a válasz.

Milyen mással nem pótolható többlete van annak, aki szívében a húsvéti hitet őrzi! "Most a prédikációról beszéljünk!" — szakította félbe egy kis gyülekezet gondnoka az istentisztelet után a templom előtt szokásosan meginduló, általános témájú beszélgetést. S elmondta, korábban mennyire félt a haláltól. Operációja előtt is majd az eszét vette a halálfélelem. De ez most már eltűnt egészen. Mert hiszi, hinni tudja a feltámadást, halál utáni örök életet. S nem is érti, hogyan is felhetett korábban annyira.

Feltámadáshit nélkül hazug lenne a tanúságunk is (15). Évekkel ezelőtt, egy húsvéti istentiszteleten, prédikáció közben egy kisgyerek édesanyja füléhez hajolt: "Hazudik a tisztelendő bácsi? Mert tegnapelőtt azt prédikálta, hogy Jézus meghalt, most meg azt mondja, hogy él." Egy év múlva a szószékről is megszólítottam: Kicsi testvérem, nem hazudik a tisztelendő bácsi. Mert igaz, hogy Jézus meghalt, de az is igaz, hogy él... — akkor nem szólnék igazat, ha csak annyit mondanék, hogy Jézus meghalt. Még akkor is csonka és kevés ez, ha hittel hozzátésem: meghalt a mi bűneinkért. De ez megtartó örömhírré akkor tud válni, ha hiszem, hogy fel is támadott.

Feltámadáshit nélkül bűneinkben is megmaradunk (17). Ha nem támad fel, nem lenne, aki eltörölje. Az úrvacsorában az élő Jézus adja halálba adott testében és vérében bűnbocsánatát. A feltámadás nélküli üres hit már hitetlenség, ami mindig az alabban, a bűnök gyökere. S ezzel a hiányos, bűnt hordozó hittel csak a költővel lehet kiáltani: "Irgalmazz Istenem, én nem hiszek tebened! / Csak nincs kivel szót váltanom. / S lám, máris megadod azt a végső kegyelmet. / hogy legalább imádkozom". Próbál belekapaszkodni abba, akiben nem hisz, nem tud hinni igazán: "Ne hagyj el sok papod hitetlen unokáját. / Ne hagyj el nyomorult fejem!". De üres, hitetlen hitét jó helyre viszi: "Irgalmazz Istenem, húsvét vasárnap este, / hisz él az Embernek Fia." (Nemes Nagy Ágnes: Kiáltva) Mi nem tudunk egymásnak húsvéti hitet adni, magunkra hagyva bűneinkben is megmaradnánk. De Istenhez kiálthatunk, aki a meghalt és feltámasztott Jézusért bocsát meg és ad hitet.

Feltámadáshit nélkül a legszánandóbbak vagyunk (19). Úgyis szánalomra méltók vagyunk a halál miatt. Könnyezünk mások elvesztése felett, és szorongunk a saját végtől. "Ó a halál! Mi gyermekek, mi küszködünk vele, / S játékpuskánkat fogjuk ellene" (Kosztolányi: Egy szegény kisgyermek panaszai). Nekünk is vannak fegyvereink: kórházak, orvosok, kémélő életmód. De tudjuk, hogy egyszerű játékpuskaként semmit sem érnek, s hiába fogjuk a halál ellen. S agyunk azt is hiába tudja, hogy az elmúlás természeti törvény, hiszen "szívünkben nincs olyan atom, / amit már el nem temettek volna" (Mezei András: Lesz-e bárka?). De ha mindehhez még a reménytelenség is társul, akkor vagyunk igazán szánalomra méltók.

A halál megmarad. Jézus nem törli el a halált — mondja ki Pilinszky János is — de segít meghalni. "A halál legyőzését a halál elfogadása jelenti." De ez már az a halál, amit Jézus legyőzött, s amit legyőz az én sorsomban is. Az a halál, ami felett Jézusnak hatalma van. Ebben a hitben "segít meghalni. Mert adja a halálba is megtartó húsvéti hitet: "Áldani foglak majd csúf, hörgő testben," hiszen

"Széptomló testünket szebben megépítéd" (Vas István: Húsvéti ének a testről).

Zászkaliczky Péter

Húsvét 2. napja Csel 13, (16) 26-29

A textust feldolgozza Szabó Gyula az 1950. évi Lelkipásztor 88. alapján és dr. Groó Gyula az 1969. évi Lelkipásztor 125. lapján. Az utóbbi ad több segítséget.

Nehéz ez a textus. Húsvét ünnepein olyanok is eljönnek a templomba, akik már nem élnek a régi egyházi hagyományokból, mert már messze szakadtak az egyháztól. Ők egyáltalán nem értik ezt a textust. A lelkipásztori szeretet és a szekularizmus komolyan vétele kötelezhetne bennünket arra, hogy felülvizsgáljuk a perikópát, s olyan igéket rendelne felolvasásra, amit első olvasásra is meg lehet érteni.

Értelmezett fordítás a magunk számára

(26) Testvéreim! Nekünk, akik Ábrahám leszármazottai, vagy más nép leszármazottai vagyunk, nekünk szól a kegyelem. (27) Mert Jeruzsálem lakói és a vezetők nem ismerték fel Jézust, de nem ismerték fel a próféták jövendölését sem, sőt beteljesítették a próféciákat, amikor elítélték Jézust. (28) Bár semmi halálbüntetésre méltót nem találtak benne, Pilátustól mégis a kivégzését követelték. (29) Mikor pedig mindent elvégeztek, ami meg volt írva róla, levették a keresztfáról és a sírba fektették. (30) De Isten feltámasztotta Őt a halálból, és jónéhány napon keresztül megjelent azoknak, akik vele együtt mentek föl Galileából Jeruzsálembe. (31) Ők Jézus halálának és feltámasztásának hiteles tanúi.

(32) Mi is azt hirdetjük nektek, hogy Isten megtartotta az atyáknak tett ígérését. (33) A második zoltár nálunk teljesedett be, amikor Jezus feltámadt: Fiam vagy te, akinek átadom a hatalmat! (34) Isten azt is mondja Jézus feltámasztásával: Neked adom Dávid szent hatalmát, ami nem enyészik el. (35) Dávid a maga idejében élt és szolgált az embereknek, ahogy azt Isten rendelte. Halála után az ősök sírjába tették, ahol a teste eloszlott. (36) Jézust azonban nem érte el a rothadás.

(37) Isten testvéreim, vegyétek tudomásul, hogy általa nyertek bűnbocsánatot minden vétkektől. Azoktól is, amiktől Mózes törvénye nem tudott megszabadítani. (38) Aki Jézusra hagyatkozik és neki szolgál, az közösségbe kerül Istennel és Isten elfogadja őt.

Igénk mondanivalójának keresése

A textus távol esik a mi életünktől. Látszatra húsvéthoz sincs sok köze. Pedig, ha húsvétnek nincs köze a mindennapi élethez, akkor hiába volt húsvét.

A prédikációnak húsvéthétfőn az a feladata, hogy felmutassa Jézus feltámadásának univerzális, minden időkre és minden emberre szóló jelentőségét. A húsvéti tényben Isten szeretete győzött a bűn és a halál hatalma felett. Ennek örömhírét hirdették az apostolok. Ebből az örömhírből támadt és él az egyház. Ennek az örömnnek kellene átsugározni életünkön s kellene azt világítóvá, példaadóvá tenni — írja Groó Gyula.

Ezt a jogos elvárást azért érzjük el nehezen, mert Pál a zsidó hagyományokban élő emberekhez szól — noha volt ott egy-két istenfélő pogány is. Érvelésében, különösen a 33-36 versekben a zsidó történelem eseményeit idézi. Ezek az események a mai szekularizált ember számára ismeretlenek. Ha ragaszkodunk a perikópához és textusszerűen akarunk prédikálni, akkor annyi hagyományt, régi eseményt kellene megmagyaráznunk, hogy a húsvéti gyülekezet ezek megértésébe elfárad, s a húsvéti örömmüzenetet már csak fél füllel és fáradt szívvel hallgatja.

Ezért legyen a mostani igehirdetésünk tudatosan témás igehirdetés, hogy a húsvét örömmüzenete eljuthasson minden hallgatónkhoz.

Vázlatok

Téma: Isten irántunk való szeretete a feltámadás tényében mutatkozik meg.

1. A keresztyénség húsvét ünnepe a feltámadás ünnepe, s nem a tavasz, a természet körforgásának ünnepe. Egyszeri történelmi esemény, sorsdöntő esemény, amely értünk történt.

2. Az örömhír címzettjei mi vagyunk: Ábrahám nemzetségének fiai és a hozzá csatlakozott istenfélők. Isten széles öleléssel akarja az egész világot elérni.

3. Isten csodálatos szeretete nem szorítkozik egy pillanatra, mert nem pillanatnyi hangulat eredménye. Isten szeretete folyamatos, amit éppen a zsidó történelem bizonyít.

4. Isten csodálatos szeretetét Jézus feltámadásában látjuk bizonyítottnak. A húsvét ténye igazolja, hogy Jézus egész útja és csodálatos tanítása, értünk való áldozati halála Isten akarata volt.

Szabó Gyulánál olvasható vázlatok:

Tudjátok meg: a) Isten ígérete betelt, b) a hívők élete biztosítva van, c) a hitetlenek elvesznek.

A mi Megváltónk az a Jézus: a) aki meghalt, b) feltámadott, c) akiről a hívek élete prédikál, d) aki veszedelem a hitetleneknek.

Ki a te Jézusod? Nagypéntek halott Jézusa, vagy a meghalt és feltámadt Jézus?

Missura Tibor